

Α.Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ: *Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων και Φιλοξενίας*

ΘΕΜΑ

**Αγροτουρισμός-Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί στην
Ελλάδα**

Μελέτη Περίπτωσης Οροπεδίου Λασιθίου

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Νίκη Χατζηπαναγιώτου (Α.Μ.:4414)

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Παρασκευή Γιανουλίδου

Ηράκλειο, Ιούνιος 2014

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
ΚΕΦΆΛΑΙΟ 1	5
1.1 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ.....	5
1.2 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	5
1.3 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ.....	5
1.4 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΚΕΦΆΛΑΙΩΝ.....	6
ΚΕΦΆΛΑΙΟ 2	7
2.1 ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	7
2.2 ΜΟΡΦΕΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	22
2.3 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ-ΕΝΝΟΙΑ.....	24
ΚΕΦΆΛΑΙΟ 3	31
3.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	31
3.2 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ.....	32
3.3 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ-ΟΠΑΑΧ -LEADER.....	33
3.4 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΕ-ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ.....	34
3.5 ΖΩΝΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ.....	37
ΚΕΦΆΛΑΙΟ 4	42
4.1 ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ.....	42
4.2 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΥΣΤΡΙΑ.....	42
4.3 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΒΕΛΓΙΟ.....	42
4.4 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ.....	43
4.5 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΔΑΝΙΑ.....	44
4.6 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ.....	44
4.7 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ.....	46
4.8 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΙΡΛΑΝΔΙΑ.....	48
4.9 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ.....	48
4.10 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ.....	50
4.11 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ.....	51
4.12 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΟΛΛΑΝΔΙΑ.....	51
4.13 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΣΟΥΗΔΙΑ.....	52
5.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	53
5.2 ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΙ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ.....	54
5.3 ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ:.....	55
6.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	63
6.2 ΟΡΟΠΕΔΙΟ ΝΗΣΙΜΟΥ.....	64
6.3 ΟΡΟΠΕΔΙΟ ΛΙΜΝΑΚΑΡΟΥ.....	64
6.4 ΦΑΡΑΓΓΙ ΧΑΥΓΑ.....	65
6.5 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΟΡΟΠΕΔΙΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ.....	65
6.6 ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΟΡΟΠΕΔΙΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ.....	66
6.7 ΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΟΡΟΠΕΔΙΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ.....	67
6.8 ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ (ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ).....	67
6.9 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΟΡΟΠΕΔΙΟΥ.....	72
6.10 ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....	74
ΤΟ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΛΑΣΙΝΘΟΣ ΑΡΧΙΣΕ ΝΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΤΟ 2005.ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΘΗΚΕ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ LEADER ΚΑΙ ΟΠΑΑΧ'. ΕΧΕΙ ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ 60 ΚΛΙΝΩΝ. ΤΟ ΚΑΤΑΛΥΜΑ ΦΙΛΟΞΕΝΟΥΣΕ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ ΟΛΟ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ΜΕΧΡΙ ΤΟ2012. ΤΟ ΥΨΗΛΟ ΚΟΣΤΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ ΧΕΙΜΩΝΑ ΗΤΑΝ Ο ΛΟΓΟΣ ΠΟΥ ΤΩΡΑ ΤΑ ΔΩΜΑΤΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΜΟΝΟ ΤΟΥΣ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΥΣ ΜΗΝΕΣ. ΟΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΕΙΝΑΙ ΘΕΤΙΚΟΙ ΣΤΗΝ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ ΝΑ ΚΡΑΤΗΘΕΙ Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΣΕ ΠΛΗΡΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ [ΔΩΜΑΤΙΑ, ΦΑΡΜΑ ,ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ,ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ].	75
ΚΕΦΆΛΑΙΟ 7	76

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	78
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	78

Περίληψη

Η πτυχιακή αυτή εργασία είναι μια προσπάθεια προσέγγισης του φαινομένου του αγροτουρισμού. Είναι μια εναλλακτική μορφή τουρισμού, η οποία βοηθά τις επαρχιακές περιοχές και τους ανθρώπους τους να αυξήσουν το εισόδημά τους, καθώς και να διαδώσουν τον πολιτισμό τους.

Επί πρόσθετα, αναζητήσαμε το βαθύτερο νόημα του αγροτουρισμού και των τρόπων εκείνων που μια επιχείρηση μπορεί να αναπτυχθεί.

Ακόμη, ερευνήσαμε μερικά διεθνή και ελληνικά παραδείγματα αγροτουρισμού, για να ολοκληρώσουμε την εργασία μας, μελετώντας την περίπτωση του Οροπεδίου Λασιθίου.

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

1.1 Προσδιορισμός του θέματος

Αγροτουρισμός, μια εναλλακτική προσέγγιση του τουρισμού η οποία ήδη μετράει 60 χρόνια πρακτικής στην Ευρώπη και περίπου 30 χρόνια στην Ελλάδα. Αυτό το είδος επιχειρηματικότητας αυτή δίνει στην επαρχία μια νέα προοπτική απασχόλησης, ειδικά των νέων, αλλά και έναν ιδιαίτερα ενδιαφέρον προορισμό για τους ανθρώπους που θέλουν κάτι διαφορετικό για τις διακοπές τους, πιο οικείο, πιο ανθρώπινο, με πρόσβαση στο φυσικό περιβάλλον και την παράδοση της επαρχίας. Τις παραμέτρους που αφορούν σε αυτή τη διέξοδο για διακοπές θα αναλύσουμε στην εργασία αυτή.

1.2 Σκοπός και στόχος της εργασίας

Η μελέτη της αγροτουριστικής δράσης στην Ελλάδα και η αναφορά σε κάποια στοιχεία από τη διεθνή εμπειρία, τα παραδείγματα κάποιων επιχειρηματιών, καθώς και οι προοπτικές και σκέψεις-σχέδια των εμπλεκομένων σε αγροτουριστικές επιχειρήσεις είναι οι στόχοι αυτής της εργασίας. Σκοπός μας είναι να οραματιστούμε πως θα μπορούσε η δράση στον αγροτουριστικό τομέα να δώσει τους καλύτερους καρπούς της και να γίνει φανερό το παρόν του αγροτουρισμού στην περιφέρεια Λασιθίου.

1.3 Περιγραφή της Μεθοδολογίας

Η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της πτυχιακής εργασίας και υπό την επίβλεψη της καθηγήτριας Παρασκευής Γιαννουλίδου.

Για την επίτευξή της, χρησιμοποιήθηκε η Πρωτογενής και Δευτερογενής έρευνα. Οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για την εύρεση πληροφοριών που αφορούν στον αγροτουρισμό τόσο γενικά, όσο και ειδικά, είναι η υπάρχουσα βιβλιογραφία, το διαδίκτυο και οι εφημερίδες και περιοδικά ειδικευμένα σε τουριστικά θέματα.

Τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν επίσης για τη διεξαγωγή των συμπερασμάτων ως προς το παρόν και το μέλλον του αγροτουρισμού στο Λασίθι είναι ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο διανεμήθηκε σε συγκεκριμένο

αριθμό σχετικών επιχειρηματιών που δραστηριοποιούνται στο Οροπέδιο Λασιθίου, καθώς και μια συνέντευξη με τον καθένα τους.

1.4 Συνοπτική παρουσίαση των κεφαλαίων

Στην προσπάθειά μας να κάνουμε μια αναφορά στον αγροτουρισμό, χωρίσαμε σε κεφάλαια τις πληροφορίες και τις έννοιες. Έτσι, στο κεφάλαιο 1, προσδιορίζουμε το θέμα και θέτουμε τους στόχους και τους σκοπούς της εργασίας αυτής. Στο κεφάλαιο 2, παρουσιάζουμε τον αγροτουρισμό και μαζί τις εναλλακτικές μορφές του που δραστηριοποιούνται γενικά.

Στη συνέχεια, παραθέτουμε τα αναπτυξιακά προγράμματα που ισχύουν τώρα, αλλά και κάποιες αναφορές στα προηγούμενα.

Η διεθνής εμπειρία είναι αυτή που θα μας απασχολήσει στο τέταρτο κεφάλαιο, με σαφή παραδείγματα διαφόρων χωρών της Ευρώπης.

Αγροτουρισμός στην πράξη μέσω των αμιγώς γυναικείων συνεταιρισμών που δρουν στην Ελλάδα, είναι το θέμα του κεφαλαίου πέντε.

Κλείνοντας, το έκτο κεφάλαιο, είναι αφιερωμένο σε ένα υπέροχο κομμάτι της ελληνικής γης, το Οροπέδιο Λασιθίου. Βλέπουμε κάποια παραδείγματα αγροτουριστικής δράσεις και καταγράφουμε τις απόψεις αυτών που το τόλμησαν.

Κεφάλαιο 2

Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού και Αγροτουρισμός Γενικά

2.1 Μορφές τουρισμού

Παρόλο που ο τουρισμός έχει περάσει από διάφορα στάδια μέχρι την πραγματοποίηση από τον Thomas Cook του πρώτου οργανωμένου ομαδικού ταξιδιού από το Leicester στο Loughborough της Αγγλίας και τη μετεξέλιξη του στην σημερινή σύγχρονη μορφή, πολλές από τις μορφές των ταξιδιών που αναφέρθηκαν από τον Πλάτωνα συναντώνται ακόμα και σήμερα και μπορούν να θεωρηθούν ως ειδικές μορφές τουρισμού όπως:

a) Ορεινός τουρισμός

Τα στοιχεία του γεωγραφικού χάρτη της Ελλάδας δίνουν ποσοστό σχεδόν 2/3 του εθνικού μας χώρου ως εκτάσεις ορεινές και ημιορεινές, γεγονός που επιβεβαιώνουν και οι στίχοι του νομπελίστα ποιητή μας Γιώργου Σεφέρη : ‘ο τόπος μας είναι κλειστός / όλο βουνά/ που αχούνε σκεπή τον χαμηλό ουρανό /μέρα και νύχτα / ...’

Στη δεκαετία του 1960 από το σύνολο των 11.615 οικισμών της χώρας οι 1.091 ήταν ορεινοί και οι 5.545 ήταν ημιορεινοί, γεγονός που σημαίνει πως το 57,4% των οικισμών της χώρας βρισκόταν η και είναι ακόμα ‘πάνω στα βουνά’. Πολλοί από αυτούς τους ορεινούς οικισμούς στα χρόνια της οθωμανικής αυτοκρατορίας άνθισαν ως ορεινές κοινότητες, φτάνοντας σε υψηλά επίπεδα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, ώστε να θεωρούνται πρώιμα αστικά κέντρα του ελληνισμού. Αναφέρουμε ορισμένα παραδείγματα τέτοιων οικισμών: η Μοσχοπουλώ, το Μέτσοβο, το Περιβόλι Γρεβενών, το Μπαλίτσι Κοζάνης, η Νέβεσμα Φλώρινας, το Λιβάδι Ολύμπου, οι Καλαρίτες Ιωαννίνων και άλλοι που είχαν εξελιχθεί σε αστικά κέντρα συντεχνιών. Ο κυρίαρχος κτηνοτροφικός τομέας συνέβαλε στην πρωτογενή συσσώρευση κεφαλαίου και στην ανάπτυξη της βιοτεχνίας-οικοτεχνίας και εμπορίας: τυροκομικών προϊόντων, μάλλινων υφαντών, κεντημάτων, προϊόντων μεταλλοτεχνίας κ.α. συναφών προϊόντων, άμεσα συνδεδεμένων με την κτηνοτροφία. Τα δάση και η ύπαρξη ξυλείας συνέβαλαν στην ανάπτυξη της φιλοτεχνίας, με κατασκευή ξύλινων οικιακών σκευών, ξύλινων γεωργικών και κτηνοτροφικών εργαλείων. Το δριμύ ψύχος και οι δύσκολες καιρικές συνθήκες εξανάγκαζαν τους κατοίκους να ζουν μέσα στα σπίτια τους, γεγονός που τους οδήγησε στο να αναπτύξουν τις τέχνες – επαγγέλματα της αργυροχρυσοχοΐας, την αγιογραφία, την καλλιτεχνική επεξεργασία του λίθου και του γυαλιού. Όλες αυτές οι τέχνες

φαντάζουν σήμερα ως επαγγέλματα ενός μακρινού παρελθόντος, παρόλο που οι συγκεκριμένες ιστορικές κοινότητες είχαν ιδιαίτερη άνθιση μέχρι και τη λήψη της δεκαετίας το 1930 και επιβίωναν άλλες δυσχερώς και άλλες όχι, μέχρι και τη δεκαετία του 1950. έτσι αναπτύχτηκε ο λεγόμενος ορεινός πολιτισμός και οι σχεδόν εγκαταλειμμένες σήμερα ορεινές και ημιορεινές κοινότητες είναι αυτές που μπορούν να δώσουν τη νέα ώθηση στην ανάπτυξη της εθνικής μας οικονομίας, τόσο στο πλαίσιο του αγροτουρισμού όσο και στο πλαίσιο του ορεινού τουρισμού, φτάνει να υπάρξει ορθολογικός σχεδιασμός της περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας. Οι ορεινές και ημιορεινές κοινότητες είναι οι τόποι στους οποίους μπορούν να αναβιώσουν τα ξεχασμένα παραδοσιακά επαγγέλματα που προαναφέραμε και να επιβιώσουν τα ξεχασμένα παραδοσιακά επαγγέλματα που σχετίζονται άμεσα με τον ορεινό τουρισμό και τον αγροτουρισμό: ξενοδόχοι, ξεναγοί εθνικών δρυμών, οδηγοί ή συνοδηγοί σε ορεινούς περιπάτους και σε ποτάμια, συνοδοί ιππασίας, συλλέκτες και συσκευαστές αρωματικών φυτών, πρωταγωνιστές και διοργανωτές τοπικών λαϊκών δρωμένων, αγροβιοτέχνες.

b) Θαλάσσιος τουρισμός

Δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας το γεγονός ότι ο Ελληνικός τουρισμός εξελίχθηκε σε τουριστική βιομηχανία χάρις τη θάλασσα, προσφέροντας επί τρεις και πλέον δεκαετίες 'ήλιο και θάλασσα', σε αμμώδεις, πετρώδεις, βραχώδεις νησιώτικες ακτογραμμές 7700 χιλιομέτρων των περίπου 3000 νησιών και σε αμμώδεις ακτογραμμές 7300 χιλιομέτρων της στεριανής χώρας. Ο ελληνικός, θαλάσσιος τουρισμός οφείλει την ανάπτυξη του σε αυτά τα 15000 χιλιόμετρα ακτογραμμών και στους ανθρώπους των παραθαλάσσιων οικισμών που επί σειρά ετών λειτούργησαν με φιλοσοφία 'αγροτουρισμού': ανθρώπινες σχέσεις με τους επισκέπτες, άδολη παροχή τουριστικών υπηρεσιών με σκοπό την αύξηση του αγροτικού εισοδήματος των, αισθήματα αγάπης και φιλοξενίας προς τους τουρίστες.

Αυτά στις δυο πρώτες δεκαετίες, του 1950 και 1960, γιατί από τη δεκαετία του 1970 και μετά, με την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού και την μετατροπή του «θαλάσσιου τουρισμού» σε τουριστική βιομηχανία, οι παρέχοντες τουριστικές υπηρεσίες έλληνες μεταμορφώθηκαν κατά μεγάλο ποσοστό σε «κερδοσκόπους – αρπαχτικά», ενδιαφερόμενοι για τον γρήγορο και εύκολο πλουτισμό.

Οι ελληνικές θάλασσες προσέλκυσαν τους γηγενείς κατοίκους μόνο για «θαλασσοθεραπεία», αλλά στη συνέχεια, μετά τη μαζική προσέλευση των αλλοδαπών τουριστών, οι έλληνες ανακάλυψαν τα αθλητικά και ψυχαγωγικά θαλάσσια σπορ, τις ατομικές και ομαδικές αντιαθλητικές δραστηριότητες, τις

Θαλασσινές περιηγήσεις με σκάφη αναψυχής και κρουαζιέρες, δηλαδή ανακάλυψαν δραστηριότητες που και σήμερα στην συντριπτική τους πλειονότητα «ασκούνται» και πραγματώνονται από τους αλλοδαπούς τουρίστες.

Η προαναφερθείσα μορφή θαλάσσιου τουρισμού ανήκει στην τουριστική βιομηχανία του μαζικού τουρισμού και έδωσε την ευκαιρία ανάπτυξης νέων συγχρόνων αναγκών. Τέτοιες δραστηριότητες – επαγγέλματα είναι:

- Εκπαιδευτής ιστιοπλοΐας
- Εκπαιδευτής κανό
- Εκπαιδευτής θαλασσίου σκι
- Εκπαιδευτής σερφινγκ
- Εκπαιδευτής θαλασσίου αερόστατου
- Εκπαιδευτής θαλασσίου μοτοποδηλάτου
- Εκπαιδευτής καταδύσεων
- Κυβερνήτης μικρών σκαφών
- Κατασκευαστής αξεσουάρ μικρών σκαφών
- Φυσιοθεραπευτής και κινησιοθεραπευτής
- Προσωπικό εξυπηρέτησης σκαφών στις μαρίνες.

Αυτές οι δραστηριότητες απέχουν πολύ από το να θεωρηθούν ότι σχετίζονται έμμεσα η έμμεσα με τον αγροτουρισμό, αφού τα συγκεκριμένα «θαλάσσια σπορ», ενώ κινούνται στη λογική του μαζικού θαλάσσιου τουρισμού.

Υπάρχουν όμως δραστηριότητες του «θαλάσσιου τουρισμού» που ξεφεύγουν από το πλαίσιο της τουριστικής βιομηχανίας του μαζικού τουρισμού. Αυτές τις ασκούν οι παραδοσιακοί αλιείς με τα παραδοσιακά τους μέσα, τα οποία αποτελούν ελκυστικά στοιχεία του παραδοσιακού μας πολιτισμού και τα οποία μπορούν να καλύψουν σύγχρονες τουριστικές ανάγκες σε «αγροτουριστικά πλαίσια». Πράγματι, τα εναπομείναντα παραδοσιακά αρχάρια και οι παραδοσιακοί ψαράδες μπορούν να προσφέρουν απρόσμενες στιγμές ψυχαγωγίας και υψηλή επίπεδα ανθρώπινης επαφής σε τουρίστες που θέλουν να βιώσουν τη χαρά του ψαρέματος, την κακαβιά, σε επισκέπτες που θέλουν να ζήσουν σε φιλόξενο και ανθρώπινο περιβάλλον απλών ανθρώπων της υπαίθρου και της θάλασσας.

c) Τουρισμός υγείας η θεραπευτικός τουρισμός

Ο τουρισμός δεν σχετίζεται πάντοτε με την αναψυχή η την ψυχαγωγία. Ένα τμήμα του πληθυσμού επιλέγει η εξαναγκάζεται να επιλέξει συγκεκριμένους «τόπους προορισμού» για λόγους υγείας η για θεραπευτικούς λόγους.

Πρόκειται για μια «κατάσταση» που υφίστατο και στα αρχαία χρόνια (ελληνικά, ρωμαϊκά, βυζαντινά και μεταβυζαντινά) και κυρίαρχο κίνητρο ήταν η υγεία των τουριστών.

Ο τουρισμός υγείας διακρίνεται σήμερα σε τρεις κατηγορίες:

α. Θεραπευτικός τουρισμός.

Απευθύνεται σε ανθρώπους που πάσχουν από παθήσεις τέτοιες που θεραπεύονται ή υποχωρούν με λουτροθεραπεία ή αποθεραπεία ή διαρκή πόση μεταλλικού, ανήκει στον ιαματικό τουρισμό, τον συνδεόμενο με τις ιαματικές πηγές, οι οποίες στην Ελλάδα ανέρχονται – είναι καταγραμμένες περί τις 850 και μόνον οι μισές από αυτές έχουν αξιοποιηθεί και είναι σε κοινή χρήση.

β. Τουρισμός υγιεινής διατροφής και φυσικής διαβίωσης.

Απευθύνεται σε ανθρώπους που αναζητούν «ιδανικές συνθήκες» και τόπους όπου μπορούν να διατρέφονται υγιεινά και να γυμνάζονται, για χάρη της ευζωίας και της μακροζωίας.

γ. Τουρισμός ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Απευθύνεται σε ανθρώπους που έχουν κάποια αναπηρία και οι όποιοι αναζητούν ευκαιρίες για ταξίδια και ψυχαγωγία σε τόπους που θα «ανακουφίσουν» τον «πόνον» τους από την υφιστάμενη αναπηρία.

Και οι τρεις κατηγορίες του τουρισμού υγείας είναι έμμεσα συνδεδεμένες στην μέγιστη πλειονότητα των περιπτώσεων με τον ορεινό τουρισμό και τον αγροτουρισμό και πολλάκις απαιτούν τη συνδρομή εξειδικευμένων:

- Φυσιοθεραπευτών
- Διατροφολόγων
- Λογοθεραπευτών
- Γιατρών συγκεκριμένων ειδικοτήτων και άλλων.

d) Φυσιολατρικός τουρισμός

Οι λεγόμενες περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους περιλαμβάνουν: εθνικούς δρυμούς, υγροβιότοπους, προστατευόμενα οικοσυστήματα, οικισμούς παραδοσιακής λαϊκής αρχιτεκτονικής κ.α. που αποκαλύπτουν το μεγαλείο της φύσης / του φυσικού περιβάλλοντος και το μεγαλείο του ανθρωπίνου λαϊκού πολιτισμού που πρόεκυψε ως έκφραση και ανάγκη της ψυχής.

Όλες αυτές οι περιοχές αποτελούν τουριστικούς προορισμούς του φυσιολατρικού τουρισμού, στον οποίο εντάσσονται ενεργοί πολίτες και άνθρωποι που θεωρούν το φυσικό περιβάλλον ως διαρκές και υπό στενότητα αγαθό, που επ' ουδενί λόγο δεν πρέπει να αλλοιωθεί και να αφαιρεθεί από τις

επερχόμενες γενιές στις οποίες πρέπει να ανήκει, όπως άνηκε στις παρελθούσες και ανήκει στις επόμενες γενιές.

Για την εξυπηρέτηση του φυσιολατρικού τουρισμού πρέπει να δημιουργηθούν ξύλινα οικήματα άμεσα προσαρμοσμένα στο περιβάλλον, για παροχή στους τουρίστες στοιχειωδών υπηρεσιών στέγασης και σίτισης, από ανθρώπους του αγροτουρισμού, οι οποίοι πρέπει να διαθέτουν και τους αναγκαίους «φύλακες», «ξεναγούς», «συνόδους».

Προς τους τουρίστες που θα ήθελαν να περιηγηθούν σε όλη την έκταση των περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

e) Τουρισμός άθλησης

Ο τουρισμός άθλησης αποτελεί επιλογή ανθρώπων υψηλών εισοδηματικών στρωμάτων που έχουν και πολλά μεγάλα διαστήματα «ελευθέρου χρόνου», για να μπορούν να επιδίδονται σε αθλήματα αυτής της μορφής τουρισμού. Το γεγονός ότι είναι επιστημονικά αποδεδειγμένο ότι με την άθληση προάγεται η σωματική, πνευματική και ψυχική υγεία και ότι μπορούν να αντιμετωπίσουν ψυχοκοινωνικές ασθένειες του σύγχρονου «πολιτισμού», δεν είναι αρκετό ώστε ο αθλητικός τουρισμός να μπορεί να απασχολεί και τα πλατιά κοινωνικά στρώματα, αφού αυτής της μορφής ο τουρισμός σχετίζεται κυρίως με τουρίστες υψηλών εισοδημάτων, όπως έχουμε ήδη αναφέρει.

Ο τουρισμός άθλησης έχει δυο βασικές εκφάνσεις, που και οι δυο συνδέονται με τον αγροτουρισμό – πρωτίστως με τον ορεινό τουρισμό και δευτερευόντως με τον θαλάσσιο τουρισμό. πιο συγκεκριμένα, υπάρχει:

- Τουρισμός αθλητών για ξεκούραση και προπονήσεις εκτός της έδρας των ομάδων τους
- Άθληση τουριστών, είτε ευκαιριακή, είτε μόνιμη.

Και στην πρώτη και στη δεύτερη περίπτωση, για να υπάρξει ανάπτυξη του τουρισμού άθλησης, σημαντικό ρολό παίζουν το κλίμα, οι γεωμορφολογικές και περιβαλλοντικές συνθήκες, οι αθλητικές υποδομές, οι έμπειροι εκπαιδευτές αθλημάτων του τουριστικού προορισμού.

Ο τουρισμός άθλησης εκδηλώνεται με ποικίλες δραστηριότητες:

- Δραστηριότητες στο γήπεδο: μπάσκετ, ποδόσφαιρο, βόλεϊ, γκολφ, τένις.
- Δραστηριότητες στο βουνό :πεζοπορία, ορειβασία, ποδηλασία, ιππασία, τοξοβολία, σκοποβολή, αναρρίχηση-και στα χιόνια σκι.
- Δραστηριότητες στο ποταμίσιο νερό: ραφτινγκ, καγιακ, κολύμβηση.
- Δραστηριότητες στη θάλασσα: ιστιοπλοΐα, σκι, σερφινγκ, κωπηλασία, κολύμβηση.

- Δραστηριότητες στον αέρα: ανεμοπορία, αιωροπτεριστής, αλεξίπτωτο πλαγιάς.

Οι αγροτουριστικές επιχειρήσεις μπορούν να προσφέρουν καταλύματα και διατροφή και η τοπική κοινωνία εκπαιδευτές ή οδηγούς για τα αναφερθέντα (εκτός γηπέδων) αθλήματα.

f) Περιηγητικός τουρισμός

Πολλοί από τους αρχαίους ιστορικούς και γεωγράφους υπήρξαν περιηγητές με την αρχαιοελληνική σημασία του όρου, και τέτοιοι υπήρξαν και πάμπολλοι «ξένοι ταξιδιώτες» που επισκεφτήκαν «ελληνικά εδάφη» κατά τον καιρό της οθωμανοκρατίας.

Οι περιηγητές ήταν και είναι ένα «περίεργο είδος» τουριστών. Πριν μεταβούν ως τουρίστες σε ένα τόπο, μελετούν άριστα την ιστορία, την αρχαιολογία, τη γεωγραφία και την ανθρωπολογία αυτού του τόπου και των ανθρώπων του, και όταν μεταβούν εκεί επιδίδονται σε παρατηρήσεις, έρευνες, συγκρίσεις και καταγραφές, επισημαίνοντας τις οποίες αλλαγές έχουν επέλθει σε όλα τα πεδία και σε όλα τα επίπεδα κατά την παρέλευση του χρόνου, από τότε που αναφέρονται οι οποίες πηγές και γραπτές μαρτυρίες.

Ο περιηγητικός τουρισμός έχει σχέση με ανθρώπους υψηλής πνευματικής στάθμης και –μάλλον- υψηλών εισοδημάτων. Προορισμοί του περιηγητικού τουρισμού είναι οι τόποι που έχουν σημαντική ιστορική παράδοση και έχουν να επιδείξουν πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και σημαντικά ιστορικά και αρχαιολογικά μνημεία, αλλά και ενδιαφέρουσες σύγχρονες πολιτιστικές παραδόσεις.

Αναμφίβολα, η Ελλάδα αποτελούσε ανέκαθεν και αποτελεί ακόμα έναν από τους σημαντικότερους προορισμούς διεθνώς του περιηγητικού τουρισμού λόγω της μακρόχρονης και ενδιαφέρουσας ιστορικής διαδρομής της. Οι περιηγητές δεν νοιάζονται μόνο για τα αρχαία και τους αρχαιολογικούς τόπους. Τους ενδιαφέρουν το ίδιο πολύ και οι αγροτικοί οικισμοί και ο πολιτισμός των ανθρώπων της υπαίθρου. Πολλά στοιχεία του αγροτικού μας πολιτισμού πρωτοκαταγράφηκαν και αναδείχτηκαν από αλλοδαπούς περιηγητές, οι όποιοι υπήρξαν σφοδρά ερωτευμένοι με τον λαϊκό μας πολιτισμό.

Ο αγροτουρισμός παρέχει όλα τα εχέγγυα ανάπτυξης του περιηγητικού τουρισμού, μέρος του όποιου εντάσσεται ανεπιφύλακτα στον πολιτιστικό-μορφωτικό τουρισμό, για τον όποιο έχουμε ήδη μιλήσει εκτενώς.

g) Τουρισμός περιπέτειας

Ο τουρισμός περιπέτειας αποτελεί επιλογή των ανθρώπων που είναι νέοι σε ηλικία, και αν είναι εργαζόμενοι μάλλον ασκούν ελεύθερο επάγγελμα, γεγονός που τους επιτρέπει να αναζητούν συγκινήσεις μέσα από την περιπέτεια και μέσα από πρωτόγνωρες καταστάσεις που κρύβουν το απροσδόκητο και την έκπληξη.

Ο νυχτερινός περίπατος, η αναρρίχηση σε υψηλές κορυφές βουνών, η διέλευση από φαράγγια και δυσπρόσιτους τόπους, η κωπηλασία σε ορμητικά ποτάμια προσέγγιση βραχονησίδων με φουσκωτή βάρκα, η διανυκτέρευση σε δασώδεις περιοχές, η νυχτερινή ορειβασία και άλλες συναφείς «δραστηριότητες» εντάσσονται στον τουρισμό περιπέτειας και ιδανικοί τόποι προορισμού αυτής της μορφής τουρισμού θεωρούνται κυρίως οι ορεινές περιοχές.

Ορμητήρια για τον τουρισμό περιπέτειας είναι τόποι που κατά τον άλφα η βήτα τρόπο αναπτύσσουν αγροτουριστικές δραστηριότητες και «καταφεύγουν» σε αυτούς άνθρωποι που είναι άκρως στρεσαρισμένοι από το σύγχρονο τρόπο ζωής η από την εργασία τους και αναζητούν τρόπους εκτόνωσης και εντόνων συγκινήσεων μέσα από τον τουρισμό περιπέτειας, που φαίνεται ότι αυξάνει συνεχώς το «μερίδιο» του στη συνολική τουριστική αγορά.

h) Μαθητικός τουρισμός

Στις αρχές τις δεκαετίας του 1960 ξεκίνησαν και έκτοτε καθιερώθηκαν οι σχολικές εκδρομές για τη δημοτική και μέση εκπαίδευση έξω από τα όρια των νομών που βρίσκονται τα σχολεία. Τούτες οι σχολικές εκδρομές που στο ξεκίνημα τους είχαν εκπαιδευτικό και μορφωτικό χαρακτήρα εξελιχτήκαν σε εκδρομές ψυχαγωγίας και αναψυχής των μαθητών και αποτέλεσαν μια νέα μορφή τουρισμού, τον μαθητικό τουρισμό.

Ο μαθητικός τουρισμός εκδηλώνεται συνήθως μέσα στις μήνες Απρίλιο και Μάιο, ήτοι σε χρόνο πριν την έναρξη της θερινής τουριστικής περιόδου του μαζικού τουρισμού και πριν την έναρξη των σχολικών εξετάσεων, και μέχρι σήμερα έχει επιδείξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον προς συγκεκριμένους τουριστικούς προορισμούς : Ρόδο, Κέρκυρα, Κρήτη, Κυκλάδες, δηλαδή προορισμοί που παίζουν πρωταγωνιστικό ρολό στην ελληνική τουριστική βιομηχανία.

Τελευταίως, ο μαθητικός τουρισμός συνδυάζει την παιδευτική και μαθησιακή διαδικασία με την αναψυχή – ψυχαγωγία, με πολυήμερες εκδρομές σε αγροτουριστικές περιοχές, σε περιοχές με σημαντικούς αρχαιολογικούς

χώρους και σπουδαία μνημεία, σε ορεινές ιστορικές κοινότητες και με επισκέψεις σε αγροβιοτεχνίες – οικοτεχνίες, λαογραφικά μουσεία, προστατευόμενες περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους κ.λπ.

Οι εκδρομές αυτές μπορούν να πραγματοποιηθούν καθόλη τη διάρκεια του σχολικού έτους και επιδοτούνται από εθνικά και ευρωπαϊκά κονδύλια, εντασσόμενες σε συγκεκριμένα προγράμματα, όπως π.χ. «Comenius», «Ολυμπιακή Παιδεία», «πράσινες εβδομάδες», «περιβαλλοντική εκπαίδευση» κ.α., τα οποία λειτουργούν υποστηρικτικά προς τον αγροτουρισμό.

Ένας κεντρικός και συνολικός προγραμματισμός των πολυημέρων σχολικών εορτών θα μπορούσε να παίξει καταλυτικό ρόλο στη στήριξη της ανάπτυξης του ελληνικού αγροτουρισμού– τουλάχιστον για βραχυμεσοπρόθεσμη χρονική διάρκεια-, αλλά αυτός ο προγραμματισμός θα μπορούσε να προκύψει μετά από συστηματική έρευνα και μελέτη του όλου θέματος.

i) Τουρισμός τρίτης ηλικίας

Το μεγάλο ζητούμενο του ελληνικού τουρισμού είναι η επίλυση του προβλήματος της εποχικότητας της ζήτησης του τουριστικού προϊόντος και η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, για να μην παραμένουν ανεκμετάλλευτοι για μεγάλο χρονικό διάστημα οι τουριστικοί πόροι (καταλύματα, υπηρεσίες, αγριοβιοτεχνίες, τοπικά προϊόντα).

Πολλοί θεωρούν ότι η επίλυση του προβλήματος θα προκύψει από τους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας, οι όποιοι, από παθητικοί θεατές των τηλεοπτικών διαύλων, έχουν τελευταίως μετατραπεί σε δυναμικούς τουρίστες, αφού διαθέτουν:

- Ελεύθερο χρόνο
- Σταθερό εισόδημα
- Υψηλό δείκτη αποταμίευσης
- Επιθυμία για ταξίδια και τουρισμό.

Βέβαια οι συνταξιούχοι –ως άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών- είναι κοινωνικά πιο συντηρητικοί και πιο ευάλωτοι(σε ότι αφορά την υγεία τους), γιατί και ο τουρισμός τρίτης ηλικίας εκδηλώνεται στη χώρα μας κατά τους μήνες Απρίλιο – Μάιο – Ιούνιο – Σεπτέμβριο – Οκτώβριο και όχι κατά τους μήνες τουριστικής αιχμής (Ιούλιο – Αύγουστο) επιδεικνύοντας ιδιαίτερη προτίμηση:

- Στον θεραπευτικό – ιαματικό τουρισμό
- Στον θρησκευτικό – προσχηματικού τουρισμό
- Στον αγροτουρισμό.

Κατά την εκτίμηση ο τουρισμός τρίτης ηλικίας δεν μπορεί να λύσει το μείζον πρόβλημα της εποχικότητας της ζήτησης του τουριστικού προϊόντος για τις περιοχές του μαζικού τουρισμού, μπορεί όμως να στηρίξει τις προσπάθειες αγροτουριστικής ανάπτυξης, αφού οι άνθρωποι του αγροτικού χώρου είναι «ανθρωπινότεροι» στις σχέσεις τους και οι συνταξιούχοι έχουν ανάγκη από τέτοιου είδους επαφές και συναναστροφές.

j) Κοινωνικός τουρισμός

Ο κοινωνικός τουρισμός έχει την έννοια ότι το κράτος επιδοτεί τις διακοπές ορισμένων κοινωνικών ομάδων που έχουν χαμηλά εισοδήματα και, συνάμα, με αυτή την πολιτική ενισχύει την απασχόληση στους τόπους υποδοχής των τουριστών.

Ως ασθενέστερες οικονομικά κοινωνικά ομάδες θεωρούνται οι νέοι, οι συνταξιούχοι, οι άνεργοι, οι φοιτητές, οι στρατιώτες κ.α., που τα σύγχρονα οικονομικά αναπτυγμένα κράτη θεωρούν υποχρέωση τους να τις υποστηρίξουν, ώστε να έχουν τη δυνατότητα και αυτές να κάνουν διακοπές. Τα προγράμματα κοινωνικού τουρισμού άρχισαν να εφαρμόζονται στη χώρα μας από το 1982 από δημόσιους φορείς όπως ο ελληνικός οργανισμός τουρισμού (ΕΟΤ), υπουργείο κοινωνικών υπηρεσιών, εργατική εστία, γενική γραμματεία νέας γενιάς, γενική γραμματεία απόδημου ελληνισμού και από άλλους συναφείς φορείς.

Στα προγράμματα κοινωνικού τουρισμού συμμετέχουν ξενοδοχεία, αγροτουριστικά καταλύματα, ενοικιαζόμενα δωμάτια κ.λπ., ο Ο.Σ.Ε., τα ΚΤΕΛ., οι ναυτιλιακές εταιρίες που χορηγούν εκπτώσεις στα εισιτήρια μετακίνησης προς και από τους τουριστικούς προορισμούς.

Τουριστικοί προορισμοί των ενταγμένων σε προγράμματα κοινωνικού τουρισμού είναι κατά το πλείστον περιοχές παροχής ηπίων μορφών τουρισμού, όπως ο αγροτουρισμός, ο θεραπευτικός, ο πολιτιστικό, ο φυσιολατρικός, ο τουρισμός άθλησης, ο οικονομισμός κ.τ.λ., που δίνουν τεράστια περιθώρια ανάπτυξης σχέσεων ανάμεσα στους τουρίστες και τους γηγενείς κατοίκους.

Ο κοινωνικός τουρισμός εκφράζει την παρεμβατική πολιτική του κράτους που ασκείται με σκοπό να αναδιανέμει το «κοινωνικό εισόδημα» προς ασθενέστερες οικονομικά κοινωνικές τάξεις. Η μέχρι σήμερα λειτουργία αυτής της κρατικής παρέμβασης απέδειξε ότι ο κοινωνικός τουρισμός δεν κάλυψε αποκλειστικά ανάγκες «μη προνομιούχων», αφού πολλάκις σε αυτά τα προγράμματα ενταθήκαν όχι μόνον οικονομικά αδύνατοι δικαιούχοι αλλά και οικονομικά ισχυροί προσκείμενοι προς τους εξουσιάζοντας σε εθνικό,

περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο, όπως έχει καταγγελλθεί δια των ΜΜΕ από πραγματικούς δικαιούχους. Αυτός είναι ο λόγος που φρονούμε ότι απαιτείται πιο δίκαιη και καλύτερη οργάνωση του όλου συστήματος «κοινωνικού τουρισμού» στη χώρα μας.

κ) Κοσμοπολίτικος τουρισμός

Οι μεγαλοαστοί της οικονομικής ολιγαρχίας, οι μεγιστάνες του πλούτου και οι λεγόμενοι «αριστοκράτες» των κοσμικών στηλών εφημερίδων και περιοδικών ταξιδεύουν πολύ συχνά από το ένα κοσμοπολιτικό κέντρο στο άλλο, κάνοντας τη μια μέρα θαλασσιά σπορ σε κάποιο κοσμοπολιτικό θερινοτουριστικό θέρετρον και την επόμενη μέρα απολαμβάνοντας χειμερινά σπορ σε άλλο κοσμοπολιτικό αλπικό τουριστικό προορισμό.

Έτσι ο κοσμοπολιτικός τουρισμός είναι ο ορισμός των πολύ πλούσιων, δηλαδή των ανθρώπων που ξοδεύουν υπέρογκα ποσά για τις μετακινήσεις τους, για τη διαμονή τους, για τις αγορές τους(ψώνια). Τα μέσα μετακίνησης τους είναι ιδιόκτητα, ενώ καταλύουν σε πολυτελείς ενοικιαζόμενες η ιδιοκτήτες επαύλεις.

Όλες οι χώρες υποδοχές – φιλοξενίας επιθυμούν την ανάπτυξη του κοσμοπολίτικου τουρισμού, διότι αυτός συμβάλει στην καλύτερη διαφήμιση του τουριστικού προϊόντος των και στην καταξίωση τους ως τουριστικοί προορισμοί που απολαμβάνουν την εμπιστοσύνη των μεγιστάνων του πλούτου. Και ο αγροτουρισμός φιλοδοξεί να προσελκύει κοσμοπολίτες τουρίστες.

Κοσμοπολίτικους τουριστικούς προορισμούς στη χώρα μας είναι η Μύκονος και σε μικρότερο βαθμό κοσμοπολιτικά στέκια μπορεί να συναντήσει κανείς και σε αλλά νησιά των Κυκλάδων, στη ρόδο και στην Κέρκυρα, στον Άγιο Νικόλαο στην Κρήτη και αλλού.

Ι) Τουρισμός αναπήρων

Ένας βαθύς κοινωνικός ρατσισμός υπήρχε μέχρι προσφάτως διεθνώς προς τους ανθρώπους που είχαν αναπηρία, ώσπου η «κοινωνική συνείδηση» ξεσηκώθηκε και διεκδίκησε την ισότιμη κοινωνική ένταξη των αναπήρων. Έτσι σε διεθνές και εθνικό επίπεδο επήλθαν ριζοσπαστικές παρεμβάσεις και λύθηκαν μετρά με σκοπό τον σεβασμό των «ατόμων με ειδικές ανάγκες» και την παροχή όλων δυνατοτήτων και ευκαιριών και προς αυτούς για να απολαύουν τις χάρες της ζωής.

Η διοργάνωση «Παραολυμπιακών Αγώνων» με συμμετοχή ανθρώπων που έχουν αναπηρίες, αποτελεί ένα δείγμα του μεγάλου άλματος για το ξεπέρασμα

ενός παλαιόθεν κληρονομημένου κοινωνικού ρατσισμού. Ο τουρισμός αναπήρων είναι μία ειδική μορφή τουρισμού, που για να αναπτυχτεί απαιτεί ειδικές τουριστικές εγκαταστάσεις με ανάλογο εξοπλισμό για εξυπηρέτηση των αναπήρων τουριστών, όπως :

- Ειδικές ράμπες
- Ειδικούς ανελκυστήρες
- Ειδικός εξοπλισμός σε δωμάτια και λοιπά καταλύματα
- Ειδικοί χώροι εστίασης, κ.λπ.

για να μπορούν οι άνθρωποι με ειδικές ανάγκες να κάνουν τουρισμό χωρίς να αντιμετωπίζουν προβλήματα ή να έχουν όσο το δυνατόν λιγότερα προβλήματα.

Ο τουρισμός αναπήρων μπορεί να βρει τη δέουσα θαλπωρή στους ανθρώπους του αγροτουρισμού, μονό που θα πρέπει οι παρέχοντες υπηρεσίες στον αγροτουρισμό να βελτιώσουν τους «χώρους» τους, κατασκευάζοντας ράμπες, ανελκυστήρες, οικ., για την εξυπηρέτηση των αναπήρων τουριστών. Και φαίνεται πως η τουριστική αγορά τούτης της μορφής τουρισμού μεγαλώνει όλο και περισσότερο.

η) Λαϊκός τουρισμός

Ο λαϊκός τουρισμός αποτελεί «έκφραση» των ανθρώπων που έχουν χαμηλά εισοδήματα και που κινούνται με τα αυτοκίνητα τους ή τα αυτοκινούμενα τροχόσπιτα τους ή τις μοτοσικλέτες τους είτε κατά μονάς είτε – συνήθως – οικογενειακός προς τουριστικούς προορισμούς μέσα στ χωρά στην οποία κατοικούν ή και σε χώρες της αλλοδαπής και επιδιώκουν ο τουρισμός τους να τους κοστίζει όσο γίνεται πιο φτηνά.

Έχοντας έτσι τα πράγματα συνάγεται ότι ο λαϊκός τουρισμός δεν αφήνει περιθώρια για οικονομικά ωφελήματα, αλλά παρόλα αυτά, οι τόποι ή χώρες υποδοχής έχουν φροντίσει να αναπτύξουν κάμπινγκ για φιλοξενούταν τουριστών αυτής της κατηγορίας, παρέχοντας υπηρεσίες που διευκολύνουν τη διανομή τέτοιων επισκεπτών.

Οι παρεχόμενες από τα κάμπινγκ υπηρεσίες είναι κατά πολύ φθηνότερες από οποιοδήποτε άλλο κατάλυμα, γεγονός που εκτιμάται δέοντος από τους μετακινούμενους φιλοξενούμενους τουρίστες σε αυτά. Κάμπινγκ για το λαϊκό τουρισμού υπάρχουν πολλά στην Ελλάδα, και λειτουργούν και αυτά κυρίως κατά τους ίνες αιχμής της τουριστικής περιόδου.

Ο λαϊκός τουρισμός εκ των πραγμάτων «διασταυρώνεται» με τον αγροτουρισμό και τα οποία οικονομικά ωφελήματα προκύπτουν διοχετεύονται προς τα εκεί.

η) Συνεδριακός τουρισμός

Οι συναντήσεις μελών επιστημονικών και κοινωνικών οργανώσεων και φορέων πολλαπλασιάζονται τα τελευταία χρόνια με ταχείς ρυθμούς, αφού πάντοτε κάποιο «θέμα» τους οδηγεί σε διοργάνωση ημερίδων, διήμερων, συμποσίων και συνεδρίων, που φτάνουν μέχρι και 4 – 5 μέρες.

Όλες αυτές οι συναντήσεις σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο έχουν μικρό ή μεγάλο αριθμό συμμετόχων, δηλαδή παρουσία ανθρώπων που προσπαθούν να συνδυάσουν τη συμμετοχή τους στο συνέδριο και με άλλες κόρφος τουρισμού, ανάλογα με το που βρίσκεται το συνεδριακό κέντρο.

Ο συνεδριακός τουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί σε μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες όντος πόλεων ή σε άλλες περιοχές όπου είναι εγκατεστημένες και λειτουργούν, αλλά και σε οικισμούς του αγροτικού χώρου με τη συνδρομή και επικουρία των αγροτουριστικών επιχειρήσεων.

Και στις δυο περιπτώσεις, τα συνεδριακά κέντρα πρέπει να είναι πλήρως τεχνολογικά εξοπλισμένα και να επικουρούνται από εστιατόρια, καφεζαχαροπλαστια, γραφεία εξυπηρέτησης συνέδρων, ταχυδρόμα κ.λπ., διότι το οργανωμένο αυτό το σύνολο τουριστικών παροχών όταν λειτουργήσει σωστά, τότε μπορεί να προβάλλει σωστά τον συγκεκριμένο τουριστικό προορισμό όντος και εκτός των εθνικών συνόρων.

Ο συνεδριακός τουρισμός φαίνεται να έχει ευοίωνα μέλλον στην Ελλάδα και αυτό διαπιστώνεται από τα συνέδρια που διοργανώνονται σε μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες της Αθηνάς, της Θεσσαλονίκης, της Χαλκίδας, της Καλαμάτας, της Χαλκιδικής, της ξανθωμάτων Ιωαννίνων κ.λπ., αλλά και σε μικρότερα συνεδριακά κέντρα όπως στους Δελφούς και στο Μέτσοβο.

ο) Τουρισμός εκθέσεων

Πληθαίνουν όλο και περισσότερο οι διοργανωτές ποικίλων θεματικών εκθέσεων, κυρίως εκθέσεων προϊόντων, στις διαφορές πόλεις τόσο στην Ελλάδα όσο και στην αλλοδαπή. Σε ανοιχτούς χώρους ή σε ειδικά εκθεσιακά κέντρα μεγάλων πόλεων εκτίθενται για διαστήματα μιας μέχρι και δυο εβδομάδων, αναλόγως :

- Αγροτικά μηχανήματα και εξαρτήματα
- Βιομηχανικός τεχνολογικός εξοπλισμός
- Προϊόντα ηλεκτρονικής βιομηχανίας
- Οικιακές συσκευές
- Ηλεκτρικά παιχνίδια
- Βιβλία

- Πινάκες ζωγραφικής
- Έργα γλυπτικής τέχνης
- Κοσμήματα.

Όλες αυτές οι εκθέσεις διοργανώνονται σε σταθερά ανά έτος χρονικά διαστήματα σε διαφόρους χώρους συγκεκριμένων πόλεων, η είναι μεταφερόμενες από πόλη σε πόλη, η συνδέονται και με άλλες παράλληλες οικονομικό – κοινωνικού χαρακτήρα εκδηλώσεις. Πάντοτε, όμως, αποτελούν αίτια και αφορμή προσέλκυσης κόσμου και άπαυτων την έννοια υπάρχει η μορφή του εκθεσιακού τουρισμού, που εκτός των εκθεσιακών χώρων, έχει ανάγκη πλαισίωσης και συνεπικουρίας από εστιατόρια, καφεζαχαροπλαστεία, γραφεία υπηρετήσης επισκεπτών, ταχυδρομείο, χώρους στάθμευσης αυτοκίνητων.

ρ) Θρησκευτικός τουρισμός

Οι μετακινήσεις των ανθρώπων που γίνονται με σκοπό τη θέαση ναών και θρησκευτικών μνημείων η τη συμμετοχή τους σε θρησκευτικές τελετουργίες, για ονική διάρκεια μιας ημέρας μέχρι και μια εβδομάδα, συνιστούν τον θρησκευτικό τουρισμό, και οι προορισμοί αυτής της μορφής τουρισμού βρίσκονται είτε μέσα στα όρια της χώρας είτε σε άλλες χώρες.

Τις περισσότερες φορές ο θρησκευτικός τουρισμός έχει τον χαρακτήρα προσκυνηματικού τουρισμού. Πρόκειται για μορφή τουρισμού που τα τελευταία χρόνια έχει πάρει διαστάσεις μαζικού τουρισμού, αφού όλο και συχνότερα θρησκευόμενοι τουρίστες επισκέπτονται «βυζαντινά, μοναστηριακά συγκροτήματα (π.χ. Μετέωρα, Αγία Λαύρα), ναούς με αριστουργηματικές εικονογραφήσεις αγίων και απaráμιλλης καλλιτεχνικής άξιας τέμπλα, ναούς – μνημεία αρχιτεκτονικής τέχνης, η επισκέπτονται τόπους λατρείας «θαυματουργών αγίων», χωρίς ωστόσο να παραμελούν αλλά οικουμενικά μνημεία του χριστιανισμού η οικουμενικούς τόπους λατρείας του χριστιανισμού.

Για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού δεν απαιτείται ιδιαίτερη υποδομή και αναδομεί, αφού συνήθως συνδυάζεται και με άλλες μορφές τουρισμού. Πάντως από το θρησκευτικό τουρισμό προκύπτουν σημαντικά οικονομικά ωφέληματα, διότι εκδηλώνεται με ομαδικά ταξίδια ανθρώπων που θέλουν να εκπληρώσουν το «τάμα» τους με βάση τη θρησκευτική τους πίστη, αλλά – ταυτόχρονος – και να ικανοποιήσουν το ιστορικό κ.λπ. ενδιαφέρον τους.

Η αρχιτεκτονική δομή των ναών της βυζαντινής και μεταβυζαντινής περιόδου, οι αγιογραφίες, τα ξυλόγλυπτα τέμπλα, τα ιερά κειμήλια και άμφια, τα σπάνια

χειρόγραφα και πάλαια βιβλία κ.λπ., που διασώζονται σε πολλούς ναούς και μοναστήρια αποτελούν ένα ελκυστικό τουριστικό προϊόν, που προσελκύει προσκυνητές – τουρίστες.

Για τη διαφύλαξη και ανάδειξη αυτού του ελκυστικού τουριστικού προϊόντος έχει επιδεχθεί ιδιαίτερο ενδιαφέρον και νέα επαγγέλματα συρνόμουν προς αυτή την κατεύθυνση, όπως για παράδειγμα :

- Συντηρητής εικόνων και αγιογραφιών
- Συντηρητής χειρόγραφων και κειμήλιων
- Αναστηλωτής ναών
- Αναστηλωτής και συντηρητής τέμπλων

Ο θρησκευτικός τουρισμός συνδέεται άμεσα με τον αγροτουρισμό και πολλά έργα συντήρησης και ανάδειξης θρησκευτικών μνημείων κατά την τελευταία 15ετία χρηματοδοτήθηκαν από σχετικά προγράμματα της ΕΟΚ/ΕΕ.

q) Ομογενειακός τουρισμός

Όταν αναφερόμαστε στους Έλληνες, συνήθως χρησιμοποιούμε της εξής φράση: «οι Έλληνες είναι δέκα εκατομμύρια στην Ελλάδα και άλλοι τόσοι στο εξωτερικό». Πράγματι είναι γνωστό πως υπήρξαν μεγάλα μεταναστευτικά κύματα εξόδου συμπατριωτών μας ως μεταναστών σε διαφορές χώρες στο εξωτερικό. Το πρώτο μεγάλο κύμα μεταναστών εκδηλώθηκε κατά την πρώτη δεκαετία του 20ου αιώνα με τόπο προορισμού –μετανάστευσης τις Α.Π. το δεύτερο μεγάλο κύμα εκδηλώθηκε κατά τις δεκαετίες του 1950 και του 1960 με τόπους προορισμού μετανάστευσης: τη Γερμανία, το Βέλγιο, τη Σουηδία, την Αυστραλία, τον Καναδά, τη Νότια Αφρική, αλλά και τις άλλες χώρες της Ευρώπης, της λατινικής Αμερικής και της Αφρικής.

Οι Έλληνες μετανάστες στις νέες πατρίδες τοις πρόκοψαν με την εργασία τους και η μεγίστη πλειονότητα τους ενσωματώθηκε στις νέες «εθνικές κοινωνίες». Τα παιδιά των μεταναστών κατέλαβαν σημαντικές θέσεις σε όλους τους τομείς της οικονομικής κοινωνικής, πνευματικής, επιστημονικής και πολιτικής ζωής των νέων πατρίδων, οι περισσότεροι δεν ξέχασαν την προγονική τους ρίζα και προσπάθησαν να διατηρήσουν τους δεσμούς με την μητέρα πατρίδα.

Οι ποδοσφαιρικοί αγώνες του 2004 της εθνικής ομάδας ποδόσφαιρου Πορτογαλίας, για το Euro 2004, αφύπνισε τον απανταχού Ελληνισμό, που όχι πανηγύρισε την κατάκτηση του πανευρωπαϊκού τίτλου αλλά συνάμα εξωτερίκευση στις «ξένες πατρίδες» την υπερήφανα για την καταγωγή του. Η δεύτερη και η τρίτη γενιά των ελλήνων μεταναστών φαίνεται να επιθυμεί να ξανασυνδεθεί με τις «μικρές πατρίδες» τον πρόγονό τους.

Τούτη η επιθυμία είναι έκδηλη τα τελευταία χρόνια και πραγματώνεται με επισκέψεις στην πατρίδα, γεγονός που συνιστά τον ομογενειακό τουρισμό, που, αν μελετηθεί σωστά και ορθολογικά ως φαινόμενο και ληφθέν τα αναγκαία μετρά με εφαρμογή συγκεκριμένων πολιτικών, μπορεί να αποτελέσει τον καταλύτη άνθισης του ελληνικού τουρισμού.

Ο ομογενειακός τουρισμός συνδυάζεται και με πολλές από τις άλλες ήπιες μορφές τουρισμό αλλά κυρίως με το τον αγροτουρισμό, αφού Έλληνες μετανάστες πρώτης γενιάς ήταν παιδιά αγροτών, γεννημένα σε χωριά των φτωχών ορεινών περιοχών. Φρονούμε ότι η πολιτεία οφείλει να μελετήσει ενδελεχώς το όλο θέμα και να παράσχει κίνητρα προσέλκυσης του ομογενειακού τουρισμού, ώστε να υπάρξει η επιθυμητή σύσφιξη σχέσεων των Ελλήνων του εξωτερικού με τη μητέρα πατρίδα και ιδίως με τους πληθυσμούς των μικρών κοιτίδων που κατάγονται ή κατάγονταν οι πρώτοι συμπατριώτες μας μετανάστες, στις χώρες υποδοχής που ήδη αναφέραμε.

r) Οικογενειακός τουρισμός

Κατά την τελευταία 25ετια έχουν επέλθει σημαντικές αλλαγές στη δομή και στις σχέσεις μεταξύ των μελών της ελληνικής οικογενείας, γεγονός που προσέδωσε και άλλον χαρακτήρα στη θέση των παιδιών μέσα στην οικογένεια. Οι σύγχρονες κοινωνίες όχι μόνο με θεσμικές παρεμβάσεις διευκολύνουν τις οικογένειες ώστε να μπορούν να προσφέρουν τα πάντα στα παιδιά τους. Έτσι πλέον ο προγραμματισμός για οικογενειακές διακοπές συνιστά τον οικογενειακό τουρισμό, για τον οποίο οι τουριστικοί πράκτορες έχουν φροντίσει να προσφέρουν ειδικά πακέτα, που να είναι προσιτά στις οικογένειες.

Προσφέρονται εκπτώσεις στις τιμές των εισιτηρίων από τα μέσα μαζικής μετακίνησης αλλά και εκπτώσεις από τους παρέχοντες τουριστικές υπηρεσίες. Απαιτούνται, ασφαλώς, έργα υποδομής και αναδομείς που να μπορούν να καλύψουν συγκεκριμένες ανάγκες που έχει ο κόσμος των παιδιών, όπως παιδικές χάρες, αίθουσες παιχνιδιών, παιδικούς σταθμούς, με παρουσία ανθρώπων που να μπορούν να συντροφεύουν τα παιδιά.

s) Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός είναι μορφή ήπιου τουρισμού κατά την οποία οι επισκέπτες μένουν σε αγρόκτημα και συμμετέχουν σε αγροτικές εργασίες. Σημείο αναφοράς των διακοπών σε ένα αγρόκτημα-ξενώνα είναι η άμεση επαφή του επισκέπτη με την αγροτική ζωή, τις καλλιέργειες, με την φύση, τη χλωρίδα και την πανίδα, κάτι το ιδιαίτερο για το μεγαλύτερο ποσοστό του σύγχρονου

Ευρωπαϊού πολίτη, κατοίκου αστικής περιοχής. Πέρα από την υποδοχή και τη φιλοξενία του επισκέπτη σε ένα περιβάλλον λιτό με τοπικό χαρακτήρα και όλες τις απαραίτητες ανέσεις, προβλέπεται και η ενεργή συμμετοχή του τουρίστα σε ένα σύνολο δραστηριοτήτων. Ενδεικτικές από αυτές είναι:

- Αγροτικές δραστηριότητες (συμμετοχή στις εργασίες),
- Παρατήρηση οικοσυστήματος (πουλιών, πανίδας, χλωρίδας, επισκέψεις υδροβιότοπων, κ.λ.π)
- Αθλήματα περιπέτειας (π.χ ράφτινγκ, πεζοπορία κ.λ.π),
- Πολιτιστικές περιηγήσεις (π.χ επισκέψεις σε μοναστήρια, εκκλησίες, λαογραφία μουσεία, κ.ά., παραδοσιακούς οικισμούς, αρχαιολογικούς χώρους).
- Διάφορα μαθήματα (π.χ μαθήματα αργαλειού, ελληνικών χορών, γαστρονομίας - ελληνικής κουζίνας, γευσιγνωσία, οινοποιεία, τοπικά προϊόντα, κ.λ.π)

Η βασική ιδιαιτερότητα της πρακτικής αυτής της μορφής τουρισμού στις ανεπτυγμένες αγροτουριστικά χώρες (Ισπανία, Γερμανία, Γαλλία) είναι πως βασίζεται σε διαμονή σε φάρμες στο ύπαιθρο, κάτι το οποίο δεν υπάρχει στον αντίστοιχο βαθμό στην Ελλάδα, αν και διαθέτει μεγάλο αξιοποιήσιμο κεφάλαιο προς αξιοποίηση (λαϊκός και πολιτιστικό πλούτος, γεωφυσικά στοιχεία, κ.τ.λ.) και με τις κατάλληλες προσαρμογές στα δεδομένα του Ελληνικού τοπίου, ο Ελληνικός Αγροτουρισμός μπορεί να βρεθεί σε ανταγωνιστική θέση συμβάλλοντας έτσι στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, ενώ παράλληλα ενισχύει το εισόδημα των κατοίκων στις περιοχές-προορισμούς.

2.2 Μορφές Αγροτουρισμού

Οι κυρίαρχες μορφές αγροτουρισμού σε διεθνές επίπεδο είναι οι διακοπές σε αγροκτήματα και οι διακοπές σε αγροτικά καταλύματα (αγροικίες) που βρίσκονται μέσα στον αγροτικό οικισμό.

Η Ελλάδα με τη μεγάλη οικιστική της διασπορά, με την πολυνησιακή της συγκρότηση, με την αποκεντρωμένη μνημειακής της τοπογραφία, με το εναλλασσόμενο τοπίο, με τις μορφολογικές της αντιθέσεις και με τις διαφοροποιημένες κλιματολογικές της συνθήκες, συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις για ανάπτυξη μιας πλατιάς κλίμακας μορφών αγροτουρισμού.

Οι μορφές αυτές μπορούν να καταταχθούν σε δυο κατηγορίες :

A) ο Αμιγής αγροτουρισμός, όπου οι φιλοξενούμενοι πέρα από τον κύριο προορισμό τους (διακοπές – ανάπαυση), ασχολούνται είτε με αγροτικές εργασίες κατά κανόνα στο αγρόκτημα (περιποίηση ζώων, άρμεγμα, τυροκομία, θερισμός, τρυγητός, λιομάζεμα, οπωροκηπευτική, μελισσοκομία, κτλ.), είτε και

πολλές φορές παράλληλα, με ψυχαγωγικές δραστηριότητες, από αυτές που τους προσφέρει το περιβάλλον της αγροτικής περιοχής (κολύμπι, ψάρεμα, πεζοπορία, ορειβασία, κυνήγι, ιππασία, κτλ.).

Β) ο Σύνθετος αγροτουρισμός, όπου οι τουρίστες, πέρα από τις παραπάνω δραστηριότητες, που μπορούν να αναπτύξουν μάλλον περιθωριακά, ικανοποιούν κύρια, κάποιες προσωπικές ανάγκες τους, που εξειδικεύουν τον αγροτουρισμό της περιοχής, όπως για παράδειγμα τουρισμός υγείας, αθλητισμού, φυσιολατρίας, θρησκείας, πολιτισμού.

Κύριες μορφές αμιγή αγροτουρισμού στην Ελλάδα

- Αγροτουρισμός σε χωριά ιδιαίτερου φυσικού κάλους (ορεινά και μη) που προσελκύουν τους επισκέπτες, αξιοποιώντας την ομορφιά της τοποθεσίας τους.
- Αγροτουρισμός σε νησιωτικές ή παραλιακές περιοχές οι οποίες αξιοποιούν κυρίως τους θερινούς μήνες τον ήλιο και τη θάλασσα.
- Αγροτουρισμός σε παραδοσιακούς οικισμούς οι οποίοι έχουν να αναδείξουν μια ξεχωριστή αρχιτεκτονική που προσελκύει τον κάτοικο των τσιμεντένιων αστικών κέντρων.
- Αγροτουρισμός κοντά σε προστατευόμενες περιοχές, όπως εθνικούς δρυμούς και υδροβιότοπους οι οποίες εκτός από φυσικό κάλλος, αναλαμβάνουν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις των επισκεπτών σε θέματα οικολογίας.
- Αγροτουρισμός σε καταλύματα συνεταιριστικής μορφής, όπου τα μέλη των συνεταιρισμών, κυρίως γυναίκες προσφέρουν προϊόντα δικής τους ή τοπικής παραγωγής και αυθεντική φιλοξενία.

Κύριες μορφές σύνθετου αγροτουρισμού στην Ελλάδα

- Αγροτουρισμός σε περιοχές με ιαματικές πηγές, γνωστές ως λουτροπόλεις, όπου σε ειδικά υδροθεραπευτήρια οι τουρίστες υπόκεινται σε κάποιες θεραπευτικές αγωγές, σε ένα συνδυασμό αποτοξίνωσης και σωματικής χαλάρωσης.
- Αγροτουρισμός σε ορεινά χωριά στην περιοχή των οποίων λειτουργεί οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο, που αποτελεί το στοιχείο έλξης των τουριστών.
- Αγροτουρισμός σε αγροτικές περιοχές με αθλητικές εγκαταστάσεις, όπου προσφέρονται όλες οι δυνατότητες για ανάπαυση και άθληση.

- Αγροτουρισμός σε κατασκηνωτικούς χώρους (camping), που βρίσκονται στον περίγυρο αγροτικών οικισμών με τους οποίους συνδέονται οικονομικά κοινωνικά και πολιτισμικά.
- Αγροτουρισμός για παιδιά μικρής ηλικίας, που πραγματοποιείται σε παιδικές κατασκηνώσεις με αθλητικές εγκαταστάσεις, πλήρη φιλοξενία και προσφορά μορφωτικού, ψυχαγωγικού προγράμματος.
- Αγροτουρισμός σε κέντρα διερχομένων τουριστών που βρίσκονται σε ειδικούς κόμβους και δέχονται περαστικούς για να τους προσφέρουν φιλοξενία
- Αγροτουρισμός σε αγροτικές περιοχές όπου υπάρχουν πολιτιστικά ενδιαφέροντα. Οι διακοπές στις περιοχές αυτές συνδέονται με πνευματικές ενασχολήσεις.
- Όλες οι παραπάνω μορφές αγροτουρισμού στην Ελλάδα εντοπίζονται σε αγροτικές περιοχές, οι τύποι των καταλυμάτων είναι κυρίως δωμάτια εντός της οικίας της αγροτικής οικογένειας ή καταλύματα που αποτελούν προέκταση της κατοικίας, είτε τέλος ανεξάρτητα της οικίας δωμάτια, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία της ιδιωτικής ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών.

2.3 Αγροτουρισμός-Έννοια

Ο τουρισμός που έχει σαν κύριο τουριστικό προορισμό τις αγροτικές περιοχές (περιοχές στις οποίες υπάρχουν αγροί, δηλαδή καλλιεργήσιμα κομμάτια γης), παρουσιάστηκε σαν συγκροτημένη εναλλακτική μορφή τουρισμού στις ΗΠΑ τη δεκαετία του 1960 και είχε δυο παραλλαγές. Αυτή του Farm / Ranch based Tourism και εκείνη του Hotel / resort based Tourism. Η πρώτη παραλλαγή ήταν αυτή κατά την οποία οι τουρίστες είχαν κατάλυμα ένα αυθεντικό γεωργικό σπίτι (φάρμα ή ράντζο), ζούσαν μαζί με τους γεωργούς, έτρωγαν μαζί τα ίδια φαγητά και συμμετείχαν ενεργώς ή σαν παρατηρητές στις γεωργικές δουλειές. Η παραλλαγή αυτή ονομάστηκε agricultural tourism, δηλαδή γεωργικός τουρισμός. Η δεύτερη παραλλαγή ήταν εκείνη κατά την οποία οι τουρίστες έμεναν και έτρωγαν σε ένα οργανωμένο τουριστικό κατάλυμα, το οποίο βρισκόταν μέσα ή κοντά στην αγροτική περιοχή και από το οποίο μετέβαιναν στους αγρούς όπου είχαν ή παρατηρούσαν αγροτικές δραστηριότητες, που δεν ήταν υποχρεωτικά μόνο γεωργικές. Η παραλλαγή αυτή ονομάστηκε Αγροτουρισμός ή Αγροτικός τουρισμός. Και ο γεωργικός και ο αγροτικός τουρισμός αναφερόταν συχνά με ένα κοινό όνομα, αυτού του rural tourism, όπου rural σημαίνει αγροτικός ή εξοχικός. Εξοχικός όμως στη γλώσσα μας

σημαίνει και υπαίθριος και γι' αυτό συχνά συγχέονται οι έννοιες του αγροτικού, του γεωργικού και του τουρισμού υπαίθρου.

Για έννοιες σύνθετες και πολύπλοκες όπως αυτή του "Αγροτουρισμού" θα πρέπει κανείς μάλλον να επιχειρήσει να προσδιορίσει, να προσπαθήσει δηλαδή να προσεγγίσει βασικές συνιστώσες της έννοιας αυτής, πέρα να ορίσει αυστηρά και άκαμπτα τον αντίστοιχο όρο με τη λογική του μαθηματικού ορισμού που δεν επιδέχεται καμίας αμφισβήτησης.

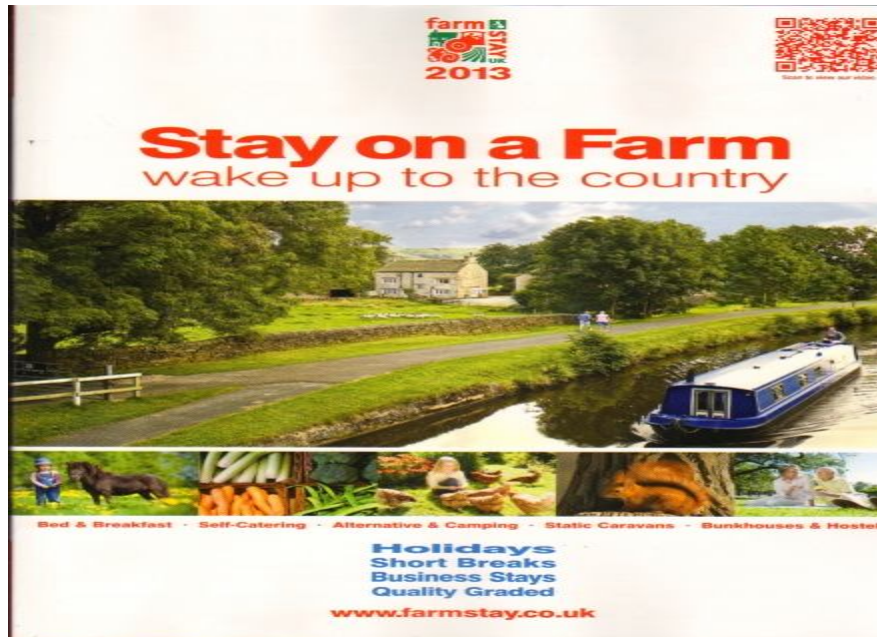

Για παράδειγμα, θα μπορούσαν, για αυτό το αντικείμενο να δοθούν περισσότεροι του ενός ορισμοί, που ναι μεν θα ήταν σωστοί και ορθοί, πλην όμως, ενδεχόμενα να άφηναν κάποια στοιχεία "εκτός", στοιχεία που από τη φύση τους θα ήταν σημαντικά.

Αυτό με τη σειρά του, θα οδηγούσε σε μονομέρεια, θα είχε την θεώρηση της "μιας οπτικής γωνίας" και όχι την ολοκληρωμένη. Ωστόσο, αν θα πρέπει κανείς να δώσει έναν ορισμό για τον Αγροτουρισμό, θα πρέπει να ξεκινήσει γενικά από την διεθνή πρακτική και εμπειρία, που υποδείχνει εναλλακτικά δυο κύριες μορφές:

A) Εκείνη που καλύπτει την φιλοξενία των επισκεπτών (τουριστών) σε μεγάλα αγροκτήματα, όπου οι φιλοξενοούμενοι συμμετέχουν στις γεωργικές εργασίες αλλά και την καθημερινότητα και τον τρόπο ζωής των ίδιων των αγροτών. Η μορφή αυτή αγροτουρισμού διεθνώς γνωστή με την ονομασία "Farmhouse Holidays", εφαρμόζεται σε χώρες όπου επικρατεί η έννοια της μεγάλης ιδιοκτησίας και της μεγάλης γεωργικής εκμετάλλευσης (Γερμανία, Αυστρία κ.λ.π.).

B) Εκείνη όπου οι επισκέπτες – τουρίστες φιλοξενούνται σε μικρά καταλύματα (που έχουν όμως όλες τις προϋπόθεσης και προδιαγραφές που ορίζονται από την εθνική νομοθεσία, για να χρησιμεύσουν ως καταλύματα), όπου, εκτός από την διαμονή, παρέχεται παράλληλα, πρωινό γεύμα. Η μορφή αυτή του αγροτουρισμού, γνωστή διεθνώς με την ονομασία "Bed and Breakfast", προσιδιάζει στις χώρες εκείνες όπου το χαρακτηριστικό στοιχείο της γεωργικής εκμετάλλευσης είναι το μικρό μέγεθος (Ιταλία, Βρετανία, κ.λ.π.).

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Για να προσδιοριστεί η έννοια του αγροτουρισμού, που είναι μια μορφή του γενικού τουρισμού, θα πρέπει πρώτα να προσδιορίσουμε πρώτα από όλα το περιεχόμενο του πρωτογενή τουρισμού. Πολλοί ορισμοί έχουν διατυπωθεί για τον τουρισμό ανάλογα με τη σκοπιά από την οποία ο κάθε συγγραφέας έχει αντιμετωπίσει το φαινόμενο. Από αυτούς επεκράτησε για αρκετό χρόνο ο ορισμός της σχολής της Βέρνης, σύμφωνα με τον οποίο, τουρισμός είναι το σύνολο των σχέσεων και φαινομένων που προκαλούνται από την παραμονή των ξένων στον τόπο, εφόσον δεν υπάρχει πρόθεση εγκατάστασης για άσκηση κερδοσκοπικής δραστηριότητας, σε κύρια, διαρκή ή πρόσκαιρη βάση. Ο ορισμός όμως που εκφράζει θεωρητικά κατά γενικότερο τρόπο το σύγχρονο τουριστικό φαινόμενο, θεωρεί τον τουρισμό σαν την πρόσκαιρη μετακίνηση ατόμων από τον τόπο διαμονής τους, σε ένα άλλο τόπο με σκοπό την ικανοποίηση προσωπικών αναγκών τους και την οργανωμένη προσπάθεια για την προσέλκυση, υποδοχή και εξυπηρέτηση των ατόμων αυτών. Η παραπάνω διατύπωση του θεωρητικού ορισμού που δόθηκε στον τουρισμό, εκφράζει ανάμεσα στ' άλλα την γεωγραφική έκταση του φαινομένου (εσωτερικός – εξωτερικός τουρισμός), τη μετακίνηση σε διάφορους τόπους (τουριστικές τοποθεσίες) τα προσωπικά κίνητρα της μετακίνησης (σκοπός του ταξιδιού) καθώς και την οργανωμένη τοπική υποδομή – ανωδομής (ενεργητικός τουρισμός) για την εξυπηρέτηση των αναγκών των επισκεπτών τουριστών. Από τα στοιχεία αυτά εντοπίζουμε τα ακόλουθα, που έχουν ιδιαίτερη σημασία και για τον αγροτουρισμο, του οποίου το περιεχόμενο προσπαθούμε να προσδιορίσουμε.

a) Τουριστικές τοποθεσίες. Αυτές αποτελούν γεωγραφικές ενότητες που τις χαρακτηρίζουν ορισμένα ιδιαίτερα φυσικά ή πολιτιστικά στοιχεία, που ανταποκρίνονται σε κάποιες προσωπικές ανάγκες των τουριστών. Έτσι διακρίνουμε διάφορους τύπους τοποθεσιών (παραθαλάσσιες, νησιωτικές ορεινές, δασώδεις κ.λ.π.). υπάρχει δηλαδή ένα στοιχείο τουριστικής έλξης, φυσικό ή πολιτιστικό, από τη δομή του αποκεντρωμένου και εξωτικού, που διευκολύνει την αποσυμφόρηση του χώρου και προωθεί νέες μορφές τουρισμού, που ικανοποιούν προσωπικές ανάγκες του σύγχρονου ανθρώπου. Πρόκειται για την αξιοποίηση αυτών που αποκαλούμε « πόρους του περιβάλλοντος ».

b) Προσωπικά κίνητρα. Αυτά αποτελούν τους λόγους που κάνουν τους ανθρώπους, ιδιαίτερα τους σύγχρονους, να αναζητήσουν στις μετακινήσεις τους κάποια σωματική ανακούφιση από το κοινωνικό άγχος της εποχής μας, η κάποια ψυχική εφορία στις σχέσεις τους με το φυσικό και ανθρώπινο περιβάλλον του εξωστικού χώρου. Τα προσωπικά κίνητρα με εξειδικευμένο περιεχόμενο που ικανοποιούνται σε κάποια συγκεκριμένη τουριστική τοποθεσία, χαρακτηρίζουν και τη μορφή του τουρισμού (ανάπαυση, ψυχαγωγία, κουλτούρα, αθλητισμός, ορειβατισμός, κολύμβηση κ.λ.π.).

c) Τοπική υποδομή – αναδομή. Τα μέσα εξυπηρέτησης των τουριστών σε όλο το κύκλωμα των αναγκών τους είτε πρόκειται για βασικά έργα τουριστικής υποδομής (μεταφορές, αξιοποίηση πόρων κ.λ.π.) είτε για υπηρεσίες τουριστικής ανωδομής (καταλύματα, εστιατόρια, κέντρα ψυχαγωγίας κ.λ.π.), είναι συνάρτηση της μορφής του τουρισμού που αναπτύσσεται στη συγκεκριμένη τοποθεσία. Αυτό σημαίνει ότι τόσο τα έργα υποδομής όσο και οι υπηρεσίες ανωδομής, πρέπει να είναι σε τέτοια ποσοτικά και ποιοτικά μεγέθη, που να εναρμονίζονται στο περιβάλλον, να σέβονται την ανθρώπινη αισθητική και να καλλιεργούν την προσέγγιση των ανθρώπων.

Η έννοια και το περιεχόμενο μιας οποιασδήποτε μορφής τουρισμού δεν προσδιορίζεται μόνο από το ίδιο το περιεχόμενο της, αλλά και από τους στόχους που επιδιώκει η προώθηση της συγκεκριμένης μορφής σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Η ανάπτυξη του τουρισμού δεν προωθείται για χάρη των τουριστών, αλλά για χάρη της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης του λαού στην περιοχή του οποίου αναπτύσσεται ο τουρισμός. Έτσι για να δοθεί ολοκληρωμένη η έννοια του αγροτουρισμού θα πρέπει εξ'ορισμού να εκφράζονται μέσα από αυτόν και οι επιδιώξεις του. Ιστορικά είναι

εξακριβωμένο ότι όπου αναπτύχθηκε ο αγροτουρισμός ή ο πράσινος τουρισμός, σαν εναλλακτική λύση στον μαζικό τουρισμό, βασικός στόχος του, ήταν πέρα από της προσφοράς μιας νέας μορφής τουρισμού, η εξασφάλιση προσθέτου εισοδήματος στους αγρότες. Μέσα στο γενικότερο αυτό στόχο εντάχθηκαν και οι επιμέρους στόχοι και του δικού μας προγράμματος αγροτουρισμού που ανακοινώθηκε τον Δεκέμβριο του 1980 από το Υπουργείο Γεωργίας, και στόχευε :

- Στην αύξηση του εισοδήματος των κατοίκων των ορεινών περιοχών.

- Στην συγκράτηση του πληθυσμού της υπαίθρου.

- Στην ανάπτυξη της ορεινής οικονομίας.

- Στην ενίσχυση της επιστροφής του πληθυσμού στα ορεινά χώρια.

Οι στόχοι αυτοί διευρύνθηκαν από την επιτροπή αγροτουρισμού του ΕΟΤ και εκφράζουν τις επίσημες θέσεις της τουριστικής μας πολιτικής στο θέμα του αγροτουρισμού. Οι επιδιωκόμενοι στόχοι για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, όπως έχουν διατυπωθεί στο σχετικό πρακτικό της επιτροπής είναι:

a) Η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου της περιφέρειας μέσω της απαραίτητης τουριστικής υποδομής.

b) Η συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στην περιφέρεια.

c) Η δημιουργία συμπληρωματικής απασχόλησης για τον αγροτικό πληθυσμό και η αύξηση του εισοδήματος του.

d) Η προώθηση, διάδοση και βελτίωση αγροτικών και βιοτεχνικών χειροτεχνικών προϊόντων (μεταποίηση).

e) Η αποκέντρωση του τουριστικού κυκλώματος και η ανάδειξη νέων περιοχών.

f) Η διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας (τουρισμός μικρής κλίμακας) και η προστασία σπάνιων φυσικών σχηματισμών.

g) Η διαφύλαξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής τοπικής και εθνικής κληρονομιάς (παραδοσιακή αρχιτεκτονική, τοπική λαϊκή τέχνη, αγροτικά προϊόντα, τοπικά έθιμα κ.λ.π.).

h) Η ενεργοποίηση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Συνεταιρισμών ως φορέων της τοπικής ανάπτυξης.

Οι παραπάνω στόχοι προσδιορίζουν το περιεχόμενο του αγροτικού τουρισμού στα πλαίσια των δεδομένων της αγροτικής και τουριστικής μας οικονομίας και της επίσημης πολιτικής που χαράσσεται για τον συγκρινόμενο τουριστικό τομέα.

Πριν ακόμα διατυπώσουμε την έννοια του αγροτουρισμού, ίσως θα ήταν χρήσιμο να βλέπαμε ποιο είναι το περιεχόμενο της νέας αυτής μορφής τουρισμού στο χώρο της ΕΟΚ, όπως εκφράζεται από τις συνεταιριστικές οργανώσεις και ιδιαίτερα τις οργανώσεις αγροτουρισμού της κοινότητας (COPA / COGECA) . Σύμφωνα με μια επίσημη έκθεση πάνω στις προοπτικές του αγροτουρισμού στις χώρες της ΕΟΚ που υποβλήθηκε στα αρμοδία όργανα της κοινότητας, χαρακτηρίζεται ο αγροτουρισμός σαν ένας τύπος διακοπών που στηρίζεται στους πόρους του περιβάλλοντος και στις δυνατότητες διατροφής και πολιτισμού του αγροτικού χώρου και της γεωργικής εκμετάλλευσης. Μέσα στον γενικό αυτό χαρακτηρισμό, η έκθεση διακρίνει δυο ξεχωριστούς τύπους αγροτουρισμού: ένα υπό στενή έννοια που τον ονομάζει « agri – tourisme » (γεωργοτουρισμό), και καλύπτει φιλοξενία μέσα στη γεωργική εκμετάλλευση και ένα άλλο υπό ευρεία έννοια, που τον ονομάζει «tourisme rural » (αγροτουρισμό), που προσφέρει συνήθεις διακοπές με διαμονή σε καταλύματα στην αγροτική περιοχή. Ο πρώτος τύπος αγροτουρισμού που αναπτύσσεται μέσα στο αγρόκτημα, είναι η μορφή που κυριαρχεί όχι μόνο στην Ευρώπη, αλλά και στη

Βόρεια Αμερική, στην οποία αγρόκτημα για διακοπές χαρακτηρίζεται κάθε αγρόκτημα που βρίσκεται υπό εκμετάλλευση και λειτουργία και όπου νοικιάζονται σε πελάτες ιδιαίτερα δωμάτια στο κύριο σπίτι του αγροκτήματος ή σε χωριστά σπίτια μέσα στο αγρόκτημα ο αγροτουρισμός του αγροκτήματος που κυριαρχεί σε άλλες χώρες και έχει σαν επιχειρηματικό φορέα τον μεγαλογεωργό δεν μπορεί να αναπτυχθεί στην Ελλάδα, γιατί, ούτε μεγαλογεωργούς έχουμε, ούτε μεγάλες γεωργικές εκμεταλλεύσεις διαθέτουμε. Έχοντας σκιαγραφήσει το περιεχόμενο του αγροτουρισμού, όπως εμφανίζεται σε άλλες χώρες και ιδιαίτερα στις χώρες της ΕΟΚ και παίρνοντας υπόψη τη μορφή του ελληνικού περιβάλλοντος, τη δομή της γεωργικής μας εκμεταλλεύσεις, το δημογραφικό μας πρόβλημα και τη διάρθρωση γενικά του

τουρισμού μας, μπορούμε να προσδιορίσουμε την έννοια του αγροτουρισμού στα πλαίσια της ελληνικής πραγματικότητας σαν: τη μορφή του τουρισμού που αναπτύσσεται σε αγροτικές κύρια περιοχές, στηρίζεται στην αξιοποίηση των φυσικών, πολιτιστικών και ανθρώπινων τοπικών πόρων, ικανοποιεί εξειδικευμένες προσωπικές ανάγκες του σύγχρονου ανθρώπου και αποβλέπει στην συγκράτηση και παραπέρα παλιννόστηση του ντόπιου πληθυσμού, στην εξασφάλιση συμπληρωματικού εισοδήματος και στη άνοδο του βιοτικού και πολιτιστικού του επιπέδου.

Κεφάλαιο 3

Αναπτυξιακά προγράμματα

3.1 Γενικά

Η Ελλάδα είναι μία κατ' εξοχήν τουριστική χώρα με πολλά συγκριτικά πλεονεκτήματα έναντι ανταγωνιστριών χωρών αλλά βέβαια και με συγκεκριμένα μειονεκτήματα, τα οποία είναι γνωστά στον τουριστικό κόσμο. Τα τελευταία χρόνια έχει πραγματοποιηθεί ένας επενδυτικός οργανισμός τόσο σε υφιστάμενες όσο και σε νέες τουριστικές επενδύσεις, κυρίως όμως σε τουριστικά καταλύματα. Η ένταξη μίας επιχείρησης σε ένα χρηματοδοτικό πρόγραμμα σε πρώτη φάση και η υλοποίηση ενός επιδοτούμενου επενδυτικού σχεδίου σε δεύτερη φάση προϋποθέτουν την ικανοποίηση συγκεκριμένων προϋποθέσεων και Ο Αναπτυξιακός Νόμος επιδοτεί τουριστικές επενδύσεις οι οποίες υλοποιούνται σύμφωνα με τις προδιαγραφές του ΕΟΤ, ενώ το LEADER επιδοτεί επενδύσεις οι οποίες θα πρέπει να καλύπτουν ορισμένες πρόσθετες προδιαγραφές που περιλαμβάνονται στις αντίστοιχες προκηρύξεις. Επίσης, ο Αναπτυξιακός Νόμος επιδοτεί επενδύσεις σε όλη την ελληνική επικράτεια, ενώ το LEADER επιδοτεί αγροτουριστικές επενδύσεις (όχι μόνο καταλύματα) σε συγκεκριμένες ορεινές, μειονεκτικές, πεδινές περιοχές της χώρας και σε κάποιες νησιωτικές περιοχές που πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια-όρους που διέπουν κάθε πρόγραμμα.

Το Leader II είναι μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αγροτική ανάπτυξη και αποτελεί τη συνέχεια του Leader I.

Εφαρμόστηκε κυρίως σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας, ώστε να ενισχυθεί η προσπάθεια ανάκαμψής τους και να βελτιωθεί η ποιότητα της ζωής των κατοίκων των περιοχών αυτών.

Ενδιάμεσος φορέας διαχείρισης της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας στη χώρα μας έχει οριστεί το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Οι βασικοί στόχοι του προγράμματος αφορούν:

- Στην ενθάρρυνση των υποδειγματικών τοπικών πρωτοβουλιών αγροτικής ανάπτυξης.
- Στην παροχή στήριξης σε δράσεις καινοτόμου, υποδειγματικού και μεταβιβάσιμου χαρακτήρα, οι οποίες παρουσιάζουν τις νέες οδούς που μπορεί να ακολουθήσει η αγροτική ανάπτυξη.

- Στην ανταλλαγή εμπειριών και στη μεταφορά τεχνογνωσίας.
- Στην παροχή στήριξης σε προγράμματα διακρατικής συνεργασίας, τα οποία προέρχονται από τοπικούς φορείς των αγροτικών περιοχών.

Οι δράσεις της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader II προωθούνται από τις Ομάδες Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ). Στη χώρα μας τις Ομάδες Τοπικής Δράσης αποτελούν Αναπτυξιακές Εταιρίες (ΑΝ. ΕΤ.), που είναι οι τοπικοί αναπτυξιακοί μηχανισμοί των παραγωγικών και κοινωνικών φορέων μιας αγροτικής περιοχής. Στρατηγικός στόχος των προγραμμάτων των ΑΝ. ΕΤ. είναι η συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στην ύπαιθρο με παρεμβάσεις, που εξασφαλίζουν τη βιώσιμη ανάπτυξή της, δίνουν τη δυνατότητα συμπληρωματικού εισοδήματος και συμβάλουν στη μείωση της ανεργίας, στη διαφύλαξη των φυσικών πόρων και στην προστασία του περιβάλλοντος. Τα μέτρα, τα οποία περιλαμβάνει το πρόγραμμα Leader II αφορούν στην επαγγελματική κατάρτιση, στον αγροτουρισμό, στην παροχή στήριξης στις μικρές επιχειρήσεις, στην αξιοποίηση και εμπορία της γεωργικής και δασικής παραγωγής, της τοπικής αλιείας, στη διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος.

3.2 Αναπτυξιακός Νόμος

- Ποιες Επιχειρηματικές Δραστηριότητες υπάγονται στον Αναπτυξιακό Νόμο:
  1. στον πρωτογενή τομέα (π.χ. θερμοκήπια - φυτώρια ,αγροτικοί συνεταιρισμοί , κτηνοτροφικές μονάδες, επιχειρήσεις ιχθυοκαλλιέργειας, κ.α.).
  2. στον δευτερογενή τομέα (π.χ. μεταποιητικές επιχειρήσεις τροφίμων, ψυκτικές εγκαταστάσεις, παραγωγή ενέργειας, κ.α.).
  3. στον τριτογενή τομέα: Τουρισμός (ξενοδοχειακές μονάδες, συνεδριακά κέντρα, μαρίνες, θεματικά πάρκα, γήπεδα γκολφ, αξιοποίηση ιαματικών πηγών, κέντρα θαλασσοθεραπείας, κέντρα προπονητικού-αθλητικού τουρισμού, κέντρα τουρισμού υγείας, κ.α.).- λοιπές υπηρεσίες (π.χ. εργαστήρια εφαρμοσμένης βιομηχανικής έρευνας, εμπορευματικά κέντρα, ανάπτυξη λογισμικού, υπηρεσίες εφοδιαστικής αλυσίδας, διαμετακομιστικά κέντρα, κ.α.).

- Παρεχόμενες Ενισχύσεις

A. Επιχορήγηση που συνίσταται στην κάλυψη τμήματος της δαπάνης του επενδυτικού σχεδίου από το Δημόσιο,

B. Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing) που συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο τμήματος των καταβαλλομένων δόσεων χρηματοδοτικής

μίσθωσης που συνάπτεται για την απόκτηση της χρήσης καινούργιου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού,

Γ. Επιδότηση του μισθολογικού κόστους της δημιουργούμενης από την επένδυση απασχόλησης.

Δ. Φορολογική απαλλαγή. Η ενίσχυση αυτή συνίσταται στην απαλλαγή από την καταβολή φόρου εισοδήματος μη διανεμομένων κερδών για την πρώτη δεκαετία από την πραγματοποίηση της επένδυσης, με το σχηματισμό αφορολόγητου αποθεματικού.

- Προϋποθέσεις και Όροι Ενισχύσεων

A. Ίδια συμμετοχή του επενδυτή.

Το ποσοστό της ίδιας συμμετοχής του επενδυτή στις επενδύσεις που εντάσσονται στο καθεστώς ενίσχυσης της επιχορήγησης ή/και επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης, δεν μπορεί να είναι κατώτερο του 25% των ενισχυόμενων δαπανών, ενώ στις επενδύσεις που εντάσσονται στο καθεστώς της φορολογικής απαλλαγής ή της επιδότησης του κόστους της δημιουργούμενης απασχόλησης, τουλάχιστον το 25% του κόστους πρέπει να καλύπτεται από χρηματοδοτική συμβολή του φορέα της επένδυσης που συνίσταται σε ίδια κεφάλαια ή δάνειο, εφόσον δεν συνοδεύεται το τμήμα αυτό από κρατική ενίσχυση.

B. Έναρξη υλοποίησης των επενδυτικών σχεδίων που εντάσσονται στις διατάξεις του παρόντος.

Η έναρξη υλοποίησης των επενδυτικών σχεδίων γίνεται μετά τη δημοσίευση της απόφασης υπαγωγής στις διατάξεις του παρόντος νόμου. Όμως, με την υποβολή της αίτησης υπαγωγής ο επενδυτής δύναται να ζητήσει επιβεβαίωση επιλεξιμότητας προκειμένου να προχωρήσει σε έναρξη υλοποίησης, η οποία χορηγείται εντός πέντε (5) εργάσιμων ημερών.

3.3 Αγροτουρισμός-ΟΠΑΑΧ -Leader

Ένα από τα σημαντικότερα διαρθρωτικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η ελληνική γεωργία είναι η υποαπασχόληση σε σχέση με την εποχικότητα της γεωργικής δραστηριότητας και την ανεργία στις αγροτικές περιοχές.

Ειδικά στον τομέα του αγροτικού τουρισμού παρατηρείται η λειτουργία μικρού αριθμού μονάδων οι οποίες είναι κυρίως οικογενειακής μορφής και ακολουθούν παραδοσιακούς τρόπους οργάνωσης. Επιπλέον, παρατηρείται η ύπαρξη ενός σημαντικού αριθμού περιοχών οι οποίες στερούνται υποδομών διανυκτέρευσης, με δυσμενείς επιπτώσεις στις προοπτικές διαφοροποίησης

και ανάπτυξης του τοπικού εισοδήματος και με αποτέλεσμα τη διαφυγή οικονομικών πόρων.

Στόχος του Προγράμματος είναι η παροχή δυνατοτήτων δημιουργίας πολλαπλών δραστηριοτήτων και απόκτησης εναλλακτικών εισοδημάτων για τη μείωση της υποαπασχόλησης στο γεωργικό τομέα, η βελτίωση και οργάνωση του τουριστικού προϊόντος, η αύξηση της επισκεψιμότητας των περιοχών παρέμβασης, η συμβολή στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, καθώς και προβολή - προώθηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών.

- Τα κίνητρα:

A. Χορήγηση ενίσχυσης και σε ποσοστό από 45% έως 60% επί των πραγματοποιούμενων επενδύσεων ανάλογα με την έδρα της εκμετάλλευσης

- Ποιος μπορεί να συμμετέχει στο πρόγραμμα:

Δικαιούχοι του προγράμματος μπορούν να είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα (γεωργοί και μη γεωργοί), κάτοικοι ή μη των περιοχών παρέμβασης, που δύνανται να υλοποιήσουν επενδύσεις αγροτικού – εναλλακτικού τουρισμού στους τομείς που θα καθοριστούν.

- Τί μπορείτε να συμπεριλάβετε στο επενδυτικό σχέδιο:

1. Κατασκευή, ή βελτίωση ακινήτων.

2. Αγορά καινούργιου μηχανολογικού εξοπλισμού, περιλαμβανομένου του λογισμικού ηλεκτρονικών υπολογιστών.

3. Γενικές δαπάνες συνδεδεμένες με την επένδυση όπως, αμοιβές αρχιτεκτόνων, μηχανικών και συμβούλων, δαπάνες για μελέτες σκοπιμότητας και δαπάνες αδειών εκμετάλλευσης.

4. Ενέργειες προβολής και προώθησης.

Αντίστοιχα οι δράσεις που μπορούν να υλοποιηθούν είναι...

1. Ίδρυση - εκσυγχρονισμός τοπικών κέντρων τουριστικής ενημέρωσης.

2. Προβολή και προώθηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών.

3. Ίδρυση, επέκταση και εκσυγχρονισμός, μικρής δυναμικότητας σε υποδομές διανυκτέρευσης.

4. Ίδρυση, επέκταση και εκσυγχρονισμός χώρων εστίασης και αναψυχής

Ίδρυση, επέκταση και εκσυγχρονισμός, επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση του τουρισμού.

3.4 Προγράμματα της ΕΕ-Πηγές Χρηματοδότησης

Επισκόπηση των κύριων ευκαιριών χρηματοδότησης που είναι διαθέσιμες για τις Ευρωπαϊκές ΜΜΕ.

Πιλοτικό πρόγραμμα “i-Set” – Νέο πεδίο ανάπτυξης των αγροτουριστικών επιχειρήσεων.

Οι μικρές αγροτουριστικές επιχειρήσεις μπορούν να διεισδύσουν στις διεθνείς αγορές με τη βοήθεια του Διαδικτύου. Για τον σκοπό αυτό η Αγροτουριστική συμμετέχει στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «e-Ten», ως εταίρος στο Έργο i-Set “integrated Suite for e-Tourism”, που έχει σαν αντικείμενο να αναπτύξει νέες μεθόδους (ηλεκτρονικά εργαλεία) για τη διαχείριση και οργάνωση των μικρών επιχειρήσεων φιλοξενίας, έτσι ώστε να επιτύχουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα μέσω της πρόσβασης στο Διαδίκτυο και της εξοικείωσης με τις δυνατότητες που παρέχει.

Για την επίτευξη των στόχων του Προγράμματος, το ηλεκτρονικό εργαλείο “i-Set” θα δοκιμαστεί πιλοτικά σε εικοσιπέντε επιλεγμένους ξενώνες σε κάθε μία από τις τέσσερις χώρες (Ιταλία, Ελλάδα, Ισπανία, Κύπρος) που συμμετέχουν στο πρόγραμμα αυτό. Η Αγροτουριστική επέλεξε 25 πρότυπες και αναπτύξιμες μονάδες από διαφορετικές περιοχές της χώρας και ειδικότερα από του Νομούς Ιωαννίνων, Άρτας, Τρικάλων, Αρκαδίας, Κορινθίας, Σερρών, Ευρυτανίας, Μαγνησίας, Εύβοιας, Ηρακλείου κ.α.

Σε ειδική διημερίδα ενημέρωσης και κατάρτισης, που πραγματοποιήθηκε στα γραφεία της εταιρίας, παρουσιάστηκε στους επιλεγμένους επιχειρηματίες το πρόγραμμα, ο σκοπός του, οι στόχοι αλλά και τα πλεονεκτήματα από τη συμμετοχή στο πιλοτικό πρόγραμμα “i-Set”. Οι επιχειρηματίες ενημερώθηκαν επίσης για τον τρόπο συμμετοχής τους, τη μεταξύ τους δικτύωση, τη δημοσιότητα που θα δοθεί στο πρόγραμμα και κατά συνέπεια και στις επιχειρήσεις τους.

Τα πλεονεκτήματα από τη συμμετοχή στο πιλοτικό αυτό Πρόγραμμα συνοψίζονται ως εξής:

- Εύκολη και δωρεάν ασύρματη πρόσβαση στο διαδίκτυο «HotSpot» για τους επισκέπτες του ξενώνα καθ’ όλη τη διάρκεια του Προγράμματος
- Πρόσβαση σε λύσεις e-business (e-booking, newsletters κλπ) μέσω της ηλεκτρονικής πύλης i-Set
- Συμμετοχή στο Δίκτυο που θα δημιουργηθεί μέσω του προγράμματος με τη συμμετοχή των επιχειρήσεων και από τις τέσσερις χώρες

Περισσότερες πληροφορίες για το πρόγραμμα μπορεί να πάρει κανείς από την ηλεκτρονική σελίδα www.iset-project.eu

Πηγές χρηματοδότησης

Όπως για κάθε επένδυση, έτσι και για τις επενδύσεις στον Αγροτουρισμό υπάρχουν διάφορα χρηματοδοτικά εργαλεία, τα οποία έχουν σκοπό να βοηθήσουν τους επιχειρηματίες που θέλουν να κάνουν νέα επένδυση ή για να εκσυγχρονίσουν την υφιστάμενη επιχείρησή τους. Απαραίτητη προϋπόθεση για να ζητήσει όμως κάποιος τη βοήθεια αυτών των χρηματοδοτικών εργαλείων είναι να έχει προβληματιστεί σχετικά με το πραγματικό αντικείμενο της επένδυσής του.

Τι ισχύει σήμερα

Επενδυτικός Νόμος 3299/04

Ο Επενδυτικός Νόμος χορηγεί ελκυστικά κίνητρα για επενδύσεις άνω των 100.000 €, σε όλους τους τομείς της οικονομίας, που υλοποιούνται στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας από επιχειρήσεις ανεξάρτητα μεγέθους, δίνοντας έμφαση στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και στους ανερχόμενους κλάδους της οικονομίας.

Όσον αφορά στον τουρισμό υπαίθρου και τον αγροτουρισμό, σύμφωνα με τον Επενδυτικό Νόμο 3299/04 και μετά τις πρόσφατες τροπολογίες, ενισχύονται επενδυτικά σχέδια στον τομέα του τουρισμού, (ίδρυση ή επέκταση ξενοδοχείων, εκσυγχρονισμός ξενοδοχείων, μετατροπή παραδοσιακών κτιρίων σε κατάλυμα κλπ) αλλά και στον τομέα της μεταποίησης και τυποποίησης γεωργικών προϊόντων (οινοποιεία, τυροκομεία, τυποποίηση βιολογικού ελαιολάδου, κ.α)

Τα είδη ενισχύσεων που παρέχονται στα επενδυτικά σχέδια που εντάσσονται στις διατάξεις του Επενδυτικού Νόμου είναι τα παρακάτω:

- (α) Επιχορήγηση που συνίσταται στη δωρεάν παροχή από το 7ημόσιο χρηματικού ποσού για την κάλυψη τμήματος της ενισχυόμενης δαπάνης του επενδυτικού σχεδίου.
- (β) Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης που συνίσταται στην κάλυψη από το 7ημόσιο τμήματος των καταβαλλόμενων δόσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης που συνάπτεται για την απόκτηση καινούργιου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού.
- (γ) Φορολογική απαλλαγή ύψους μέχρι ενός ποσοστού ή του συνόλου της αξίας της ενισχυόμενης δαπάνης του επενδυτικού σχεδίου ή και της αξίας της

χρηματοδοτικής μίσθωσης καινούργιου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού του οποίου αποκτάται η χρήση. Η ενίσχυση αυτή συνίσταται στην απαλλαγή από την καταβολή φόρου εισοδήματος μη διανεμόμενων κερδών από το σύνολο των δραστηριοτήτων της επιχείρησης της πρώτης δεκαετίας από την πραγματοποίηση του επενδυτικού σχεδίου, με το σχηματισμό ισόποσου αφορολόγητου αποθεματικού.

(δ) Επιδότηση του κόστους της δημιουργούμενης από το επενδυτικό σχέδιο απασχόλησης που συνίσταται στην κάλυψη από το 7ημόσιο, για μια διετία, τμήματος του μισθολογικού κόστους των δημιουργούμενων, εντός της πρώτης τριετίας από την ολοκλήρωσή του επενδυτικού σχεδίου, θέσεων απασχόλησης

Η επικράτεια έχει κατανεμηθεί 3 ζώνες, οι οποίες διαφοροποιούνται ως προς την επιλεξιμότητα των επενδυτικών σχεδίων καθώς και ως προς το ύψος των παρεχομένων ενισχύσεων:

3.5 Ζώνες Ενισχύσεων

Περιοχή Α΄

Περιλαμβάνει τους Νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης, πλην των Βιομηχανικών Επιχειρηματικών Περιοχών (ΒΕ.ΠΕ.) και των νησιών των Νομών αυτών που εντάσσονται στην Περιοχή Β΄.

Περιοχή Β΄

Περιλαμβάνει τους Νομούς της Περιφέρειας Θεσσαλίας (Καρδίτσας, Λάρισας, Μαγνησίας, Τρικάλων), τους Νομούς της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (Κυκλάδων, Δωδεκανήσου), του Νομούς της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων (Κέρκυρας, Λευκάδας, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου), τους Νομούς της Περιφέρειας Κρήτης (Ηρακλείου, Λασιθίου, Ρεθύμνου, Χανίων), τους Νομούς της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (Χαλκιδικής, Σερρών, Κιλκίς, Πέλλας, Ημαθίας, Πιερίας), τους Νομούς της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (Γρεβενών, Κοζάνης, Φλώρινας, Καστοριάς), καθώς και τους Νομούς της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (Φθιώτιδας, Φωκίδας, Εύβοιας, Βοιωτίας, Ευρυτανίας).

Περιοχή Γ΄

Περιλαμβάνει τους Νομούς της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (Καβάλας, Δράμας, Ξάνθης, Ροδόπης, Έβρου), τους Νομούς της Περιφέρειας Ηπείρου (Άρτας, Πρέβεζας, Ιωαννίνων, Θεσπρωτίας), τους Νομούς της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου (Λέσβου, Χίου, Σάμου), τους Νομούς της

Περιφέρειας Πελοποννήσου (Λακωνίας, Μεσσηνίας, Κορινθίας, Αργολίδας, Αρκαδίας), καθώς και τους Νομούς της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (Αχαΐας, Αιτωλοακαρνανίας, Ηλείας).

Όσον αφορά την ίδρυση ή επέκταση ξενοδοχειακών μονάδων έχει εκδοθεί η ΚΥΑ Αριθμός 17829/2006 (ΦΕΚ 474/Β/8.5.2006) «Καθορισμός τμημάτων της Επικράτειας στα οποία δεν έχουν εφαρμογή οι ενισχύσεις της επιχορήγησης, της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης και της επιδότησης του μισθολογικού κόστους του ν.3299/2004, για τα επενδυτικά σχέδια ίδρυσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων», σύμφωνα με την οποία εξαιρούνται από τις διατάξεις του νόμου τα επενδυτικά σχέδια που βρίσκονται στις παρακάτω περιοχές:

1. Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Στη Νήσο Θάσο καθώς και στα Δημοτικά Διαμερίσματα των Δήμων του Νομού Καβάλας που έχουν μέτωπο στον αιγιαλό, όπως αυτά καθορίζονται από τα διοικητικά όρια των ΟΤΑ. Η εξαίρεση δεν αφορά επενδυτικά σχέδια ίδρυσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων τεσσάρων αστέρων (4*) καθώς και επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων τριών αστέρων (3*), εφόσον συνδυάζεται με επενδυτικά σχέδια εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής των μονάδων αυτών.

2. Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

-Στο νομό Θεσσαλονίκης -Στο νομό Χαλκιδικής -Στα Δημοτικά Διαμερίσματα των Δήμων του νομού Πιερίας που έχουν μέτωπο στον αιγιαλό, όπως αυτά καθορίζονται από τα διοικητικά όρια των ΟΤΑ, εκτός αν αφορά επενδυτικά σχέδια ίδρυσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων τεσσάρων αστέρων (4*) καθώς και επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων τριών αστέρων (3*), εφόσον συνδυάζεται με επενδυτικά σχέδια εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής των μονάδων αυτών.

3. Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Στο Δήμο Καστοριάς του νομού Καστοριάς. Η εξαίρεση δεν αφορά επενδυτικά σχέδια ίδρυσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων τεσσάρων αστέρων (4*) καθώς και επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων τριών αστέρων (3*), εφόσον συνδυάζεται με επενδυτικά σχέδια εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής των μονάδων αυτών.

4. Περιφέρεια Ηπείρου

Στο Δημοτικό Διαμέρισμα Πάργας (έδρα) του Δήμου Πάργας του νομού Πρεβέζης καθώς και στο Δημοτικό Διαμέρισμα Συβότων του Δήμου Συβότων του νομού Θεσπρωτίας. Η εξαίρεση δεν αφορά επενδυτικά σχέδια ίδρυσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων τεσσάρων αστέρων (4*) καθώς και επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων τριών αστέρων (3*), εφόσον συνδυάζεται με επενδυτικά σχέδια εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής των μονάδων αυτών.

5. Περιφέρεια Θεσσαλίας

Στις νήσους Σκιάθου και Σκοπέλου του νομού Μαγνησίας -Στο Δημοτικό Διαμέρισμα Καλαμπάκας (έδρα) του Δήμου Καλαμπάκας του νομού Τρικάλων.

6. Περιφέρεια Ιονίων Νήσων

Στο νομό Κέρκυρας -Στο νομό Ζακύνθου -Στο νομό Λευκάδας καθώς και στο νομό Κεφαλληνίας, πλην της νήσου Ιθάκης, εκτός αν αφορά επενδυτικά σχέδια ίδρυσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων τεσσάρων αστέρων (4*) καθώς και επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων τριών αστέρων (3*), εφόσον συνδυάζεται με επενδυτικά σχέδια εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής των μονάδων αυτών.

7. Περιφέρεια Αττικής

Όλη η Περιφέρεια Αττικής, πλην των Νήσων Κυθήρων και Αντικυθήρων καθώς και των τμημάτων της Νομαρχίας Πειραιώς που οριοθετούνται στο ηπειρωτικό τμήμα της γεωγραφικής περιφέρειας της Πελοποννήσου.

8. Περιφέρεια Πελοποννήσου

Στο Δήμο Λουτρακίου Περαχώρας του νομού Κορινθίας.

9. Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Στη νήσο Σάμο του νομού Σάμου. Η εξαίρεση δεν αφορά επενδυτικά σχέδια ίδρυσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων τεσσάρων αστέρων (4*) καθώς και επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων τριών αστέρων (3*), εφόσον συνδυάζεται με επενδυτικά σχέδια εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής των μονάδων αυτών.

10. Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Στις Νήσους Κω και Ρόδου του νομού Δωδεκανήσου -Στις Νήσους Πάτμου και Καρπάθου του νομού Δωδεκανήσου, εκτός αν αφορά επενδυτικά σχέδια ίδρυσης ή επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων τεσσάρων αστέρων (4*) καθώς και επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων τριών αστέρων (3*), εφόσον συνδυάζεται με επενδυτικά σχέδια εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής των μονάδων αυτών. -Στις Νήσους Άνδρο, Αντίπαρο, Πάρο, Ίο, Μύκονο, Νάξο, Θήρα, Θηρασιά, Σίφνο και Σύρο του νομού Κυκλάδων.

11. Περιφέρεια Κρήτης

Ολη η Περιφέρεια Κρήτης

Περισσότερες πληροφορίες, οδηγοί εφαρμογής και ενημέρωση:
Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών: <http://www.ependyseis.gr>

Οδηγός Τουριστικών Επενδύσεων:
<http://www.gnto.gr/pages.php?pageID=178&langID=1>

2007-2013

Δράσεις ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας, στις ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές, καθώς και στο νησιωτικό χώρο αναμένεται να προκύψουν κατά τη διάρκεια Δ' Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013 όπου και θα εφαρμοσθούν τα 6 τομεακά και 5 περιφερειακά προγράμματα του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ). Παράλληλα στο πλαίσιο του Εθνικού Στρατηγικού Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ) το οποίο θα υλοποιηθεί στους παρακάτω άξονες:

- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας
- Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας συνεπικουρούμενους από ένα τέταρτο οριζόντιο άξονα LEADER, που βασίζεται στην εμπειρία που αποκτήθηκε από τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες Leader των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων.

Ειδικότερα μέσω του άξονα 3 επιδιώκεται η εξυπηρέτηση συγκεκριμένων στόχων του ΕΣΣΑΑ όπως είναι η διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας, η

στήριξη της επιχειρηματικότητας στην ύπαιθρο, η βελτίωση της ποιότητας ζωής και ο εκσυγχρονισμός των υποδομών στις αγροτικές περιοχές. Στο πλαίσιο του 4ου άξονα, στα πλαίσια της προσέγγισης LEADER, θα υλοποιηθούν δράσεις μεταξύ άλλων που αποσκοπούν: • Στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών προϊόντων • Στη διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες • Στη στήριξη της δημιουργίας και ανάπτυξης πολύ μικρών επιχειρήσεων • Στην ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων Κλπ

Περισσότερες πληροφορίες για την Προγραμματική Περίοδο 2007-2013:

ΕΣΠΑ 2007-2013: <http://www.hellaskps.gr/2007-2013.htm>

ΕΣΣΑΑ 2007-2013: <http://www.agrotikianaptixi.gr/plirofories/index.asp>

Κεφάλαιο 4

Διεθνής Εμπειρία

4.1 Διεθνής Εμπειρία

Ο Αγροτουρισμός στην Ευρώπη ποικίλει προσαρμοζόμενος στις ανάγκες της κάθε χώρας. Ως εκ τούτου παραθέτουμε τις περιπτώσεις:

4.2 Ο αγροτουρισμός στην Αυστρία

Στην Αυστρία ο αγροτουρισμός αναπτύσσεται σε γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις που παρέχουν στέγη και τροφή (διανυκτέρευση με πρωινό σε οικογένειες, αναπήρους, παιδιά σχολικής ηλικίας και άλλους ανθρώπους των πόλεων (τουρίστες/επισκέπτες) που θέλουν να γνωρίσουν πτυχές της αγροτικής ζωής και κυρίως που θέλουν να μάθουν ιππασία ή να ψαρεύουν κ.α. συναφή. Το επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών είναι πολύ υψηλό, με άριστη προσφορά υπηρεσιών ύπνου και διατροφής και άριστη διαχείριση και προβολή των αγροτουριστικών προϊόντων και με έμμεση συνέπεια να καλύπτουν την αγροτουριστική αγορά της χώρας επισκέπτες/τουρίστες από άλλες χώρες (εξωτερικό).

Πλην της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, συναντάει κάνεις και συνεργασία των αγροτών με τους ΟΤΑ και τις τοπικές τουριστικές ενώσεις για την από κοινού προώθηση και ανάπτυξη αγροτουριστικών δραστηριοτήτων.

4.3 Ο αγροτουρισμός στο Βέλγιο

Στο Βέλγιο υφίστανται αγροτουριστικές οργανώσεις από το 1973 άλλα δεν παρουσιάζουν αξιόλογη ανάπτυξη. Η σύσταση τους οφείλεται στο γεγονός ότι ο αγροτουρισμός θεωρήθηκε τρόπος παρέμβασης αναζωογόνησης ορισμένων αγροτικών οικισμών, με σκοπό τη δημιουργία συμπληρωματικής απασχόλησης στους κατοίκους των, χωρίς ωστόσο να αποσκοπούν αυτές οι παρεμβάσεις στην αποκόμιση υψηλών κερδών από μέρους των αγροτών μέσω των αγροτουριστικών δραστηριοτήτων.

Το βέλγικο θεσμικό πλαίσιο ορίζει τους ορούς και τους κανόνες ίδρυσης και οργάνωσης των αγροτουριστικών καταλυμάτων και πιο συγκεκριμένα προβλέπει:

- Ίδρυση κατασκηνώσεων (κάμπινγκ) σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις
- Ανέγερση ανεξάρτητων οικιών μέσα σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις

- Ενοικίαση δωματίων σε 'αγροικίες' όντος αγροτικών εκμεταλλεύσεων
- Ανέγερση καταλυμάτων για 'διανυκτέρευση με πρωινό' σε αγροτικούς οικισμούς.

Για όλες αυτές τις αγροτουριστικές εγκαταστάσεις προβλέπεται χορήγηση σχετικών επιδοτήσεων για να ανταποκριθούν στον σκοπό και στον ρόλο τους, έτσι ώστε να παρέχονται πολλές ανέσεις στους επισκέπτες / τουρίστες οι οποίοι με τον αγροτουρισμό θέλουν να απολαύουν την ποδηλασία, την ιππασία, τα ταξίδια και τους περιπάτους σε περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, αλλά και τα προϊόντα της αγροτικής εκμετάλλευσης ή της τοπικής κοινωνίας και οικονομίας.

4.4 Ο αγροτουρισμός στην Γερμανία

Στη Γερμανία ο αγροτουρισμός εμφανίστηκε κατά τη δεκαετία του 1930 με αφορμή την αναζήτηση τόπων για χαμηλού κόστους διακοπές σε αγροτικές περιοχές για τους κατοίκους των βιομηχανικά αναπτυγμένων πόλεων, κατά τη δεκαετία του 1950 ο γερμανικός αγροτουρισμός έχει πλέον τη μορφή της τουριστικής ανάπτυξης των αγροτικών περαστικών περιοχών των μεγάλων αστικών κέντρων, όπου υπήρχαν φυσικές ομορφιές, ικανές να ικανοποιήσουν τους 'κουρασμένους ανθρώπους' των μεγάλων πόλεων.

Ο γερμανικός αγροτουρισμός έχει πολλά κοινά σημεία με τον αυστριακό αγροτουρισμό και τα καταλύματα που προσφέρει είναι :

- Αγροικίες δίπλα σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις
- Διαμερίσματα ή δωμάτια σε αγροικίες μέσα σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις
- 'Μικρά σπιτάκια' δίπλα ή μέσα σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις
- Κάμπινγκ δίπλα σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις.

Φιλόδοξος στόχος της γερμανικής πολιτείας είναι η αναβίωση ορισμένων παλιών αγροτικών οικισμών και η μετατροπή τους σε τουριστικά χωριά για προσέλκυση γηγενών και αλλοδαπών τουριστών και, κυρίως, για προσέλκυση εκείνων που επιθυμούν να περάσουν ευχάριστα σαββατοκύριακα κάνοντας ιππασία, παίζοντας τένις, ψαρεύοντας κ.α..

Ο αγροτουρισμός στη Γερμανία δεν ασκείται με σκοπό την προσαύξηση του εισοδήματος των αγροτών ούτε με σκοπό τη συγκράτηση του πληθυσμού στον αγροτικό χώρο και στην ύπαιθρο, αλλά ασκείται ως μια καθαρά εμπορική εκμετάλλευση.

Τα τελευταία χρόνια διαπιστώνεται σχετική κάμψη των δαπανών των γερμανών για τουρισμό στο εξωτερικό και τα ποσά αυτά ανέρχονται (το 2002) σε περίπου 50500000000 ευρώ, ενώ τα έσοδα της Γερμανίας από ταξίδια αλλοδαπών επισκεπτών στη χώρα (2002) ανέρχεται σε περίπου 20500000000 ευρώ.

Τα οικονομικά προβλήματα έχουν εξαναγκάσει και οδηγήσει τους γερμανούς στο να επανεξετάσουν τις δαπάνες διακοπών και τις τιμές των 'πακέτων – οργανωμένων ταξιδιών διακοπών', διότι διέπονται από την αρχή ότι 'οι διακοπές είναι ο τελευταίος κλάδος στον οποίο θα κάνουν οικονομία. Όμως η εποχή κατά την οποία οι γερμανοί ταξίδευαν απεριόριστα και ξόδευαν απεριόριστα χρήματα εκτιμάται πως 'ανήκει πλέον στο παρελθόν'. Εκ των πραγμάτων, λοιπόν, θα υπάρξει μια στροφή των γερμανών τουριστών προς το εσωτερικό τουρισμό και υπό αυτή την έννοια διαφαίνονται ευοίωνες προοπτικές παραπέρα ανάπτυξης του γερμανικού αγροτουρισμού, σε μια περίοδο –μάλιστα, στην αυγή του 21ου αιώνα- που διαπιστώνεται ότι 'οι μικρής διάρκειας διακοπές και τα ταξίδια στις πόλεις ανήκουν στα προσφιλή είδη ταξιδιού του μέλλοντος'.

4.5 Ο αγροτουρισμός στη Δανία

Στη Δανία ο αγροτουρισμός δεν έχει σχέση με την εισοδηματική ή τη δημογραφική τόνωση του αγροτικού κόσμου και χώρου και ως προσπάθεια άρχισε να αναπτύσσεται στα τέλη της δεκαετίας του 1960, προβάλλοντας δύο τύπους διακοπών:

- Διακοπές σε αγροκτήματα, δηλ. διαμονή σε αγροικίες των αγροτικών εκμεταλλεύσεων με πλήρη διατροφή ή ημιδιατροφή
- Διακοπές ξεγνοιασιάς στον αγροτικό χώρο, ήτοι διαμονή σε αγροικίες κοντά ή μέσα σε αγροτική εκμετάλλευση χωρίς παροχή διατροφής.

Και οι δυο τύποι αγροτουρισμού που προαναφέρθηκαν, δίνουν τη δυνατότητα στους επισκέπτες / τουρίστες να συνδυάζουν τις διακοπές τους με ποικίλες άλλες δραστηριότητες: περίπατος, ψάρεμα, εκδρομές, συλλογή μανιταριών κ.α. το 50% της αγοράς του αγροτουρισμού της Δανίας καλύπτεται από γηγενείς επισκέπτες /τουρίστες και το άλλο 50% από αλλοδαπούς προερχόμενους κυρίως από τις χώρες της κεντρικής Ευρώπης.

4.6 Ο αγροτουρισμός στο Ηνωμένο Βασίλειο

Ο αγροτουρισμός στο Ηνωμένο Βασίλειο αναπτύσσεται σε ολόκληρη την έκταση της χώρας, λόγω του εδαφολογικού της ανάγλυφου και λόγω της μεγάλης βιομηχανικής ανάπτυξης της χώρας, γεγονός που συμβάλει στο να οδηγηθούν πολλοί κάτοικοι των πόλεων στο να θέλουν να περάσουν το χρόνο μαζί των διακοπών τους κοντά στη φύση, στην ύπαιθρο και στην εξοχή.

Σε πολλές από τις περιοχές της χώρας ο αγροτουρισμός συνεισφέρει στην αύξηση του εισοδήματος των αγροτών, γιατί και την ευθύνη για την άσκηση

αγροτουριστικής πολιτικής την έχει το υπουργείο γεωργίας, όμως πολλές από τις αγροτουριστικές δραστηριότητες ασκούνται από τους ΟΤΑ και συμβάλλουν:

- Στην αύξηση του αγροτικού εισοδήματος των κατ' αποκλειστικότητα ασκούντων αγροτικό επάγγελμα
- Στον πολλαπλασιασμό των ευκαιριών απασχόλησης στις αγροτικές περιοχές
- Στη συγκράτηση του πληθυσμού στον αγροτικό χώρο και στην ύπαιθρο.

Τα αγροτουριστικά καταλύματα στο ηνωμένο βασίλειο είναι των εξής τύπων:

- Ενοικιαζόμενες αγροικίες η ενοικιαζόμενα δωμάτια σε αγροικίες όντος αγροτικών εκμεταλλεύσεων η πλησίον αυτών, που σχετίζονται με το 'νοικοκυριό', τα γεύματα και όλα τα συναφή
- Ενοικιαζόμενες αγροικίες η ενοικιαζόμενα δωμάτια σε αγροικίες εκτός των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, που παρέχουν στους επισκέπτες / τουρίστες 'κρεβάτι και πρωινό' και η εξυπηρέτηση γίνεται από τους ιδιοκτήτες των αγροικιών
- Κατασκηνώσεις όντος η πλησίον των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, για εξυπηρέτηση των 'εποχούμενων τουριστών', δηλαδή των 'περαστικών'.

Πλην της διαμονής και της εστίασης, στις περιοχές όπου είναι αναπτυγμένος ο αγροτουρισμός παρέχονται δυνατότητες και ευκαιρίες για αγορές τοπικών αγροτικών προϊόντων και για συμμετοχή σε τοπικά πολιτιστικά και τοπικά δρώμενα.

Τα μέτρα για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού στο ηνωμένο βασίλειο θεωρούνται ότι έχουν επιτύχει, αφού και το εισόδημα των αγροτών της χώρας έχει αυξηθεί από τις αγροτουριστικές δραστηριότητες και νέες θέσεις απασχόλησης του εργατικού δυναμικού δημιουργήθηκαν και συγκράτηση του πληθυσμού στην υπαίθρο επετεύχθη. Η πολιτεία υπήρξε αρωγός σε αυτήν την προσπάθεια, παρέχοντας ιδιαιτέρως ευνοϊκά κίνητρα και βοηθώντας με δάνεια τους αγρότες, καλύπτοντας μέχρι και το 80% της συνολικής δαπάνης των σχετικών αγροτουριστικών επενδύσεων.

Σήμερα ο 'αγγλικός αγροτουρισμός' προσελκύει έναν στους τέσσερις τουρίστες (25%), από τους οποίους περίπου το 1/3 είναι αλλοδαποί (μη βρετανοί), γεγονός που αποδεικνύει τη δυναμική προοπτική του κλάδου και ενισχύει σημαντικά τις μικρές ορεινές αγροτουριστικές μονάδες και τα πάνω από 30000 αγροκτήματα, τα οποία προσφέρουν καταλύματα και ενδιαφέρουσες ψυχαγωγικές και αθλητικές δραστηριότητες στους επισκέπτες / τουρίστες.

4.7 Ο αγροτουρισμός στη Γαλλία

Στη Γαλλία ο αγροτουρισμός -αν κ έχει κάνει τα πρώτα βήματα του πριν τον β' παγκόσμιο πόλεμο- ουσιαστικά υφίσταται από το 1952, έτος κατά το οποίο άρχισε να εφαρμόζεται η πολιτική του 'πράσινου τουρισμού' και που διέφερε αισθητά από την πολιτική και τη φιλοσοφία του λεγομένου 'γαλάζιου τουρισμού' (τουρισμός στη θάλασσα). Ως πολιτική, ο αγροτουρισμός εντασσόταν στα σχέδια και στα προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης τα οποία αποσκοπούσαν κυρίως:

- Στη βελτίωση του αγροτικού εισοδήματος
- Στη συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο.

Έτσι θεσπιστήκαν διάφορα ευνοϊκά μετρά που παρείχαν δυνατότητες για ευοίωνη προοπτική ανάπτυξης του αγροτουρισμού, δόθηκαν ευκαιρίες για εκπαίδευση των αγροτών σε θέματα και ζητήματα σχετικά με τον πολιτισμό και διοχετεύτηκαν γνώσεις και πληροφορίες που εξυπηρετούν τον αγροτουρισμό και, συνάμα, παρασχέθηκαν διευκολύνσεις για ίδρυση αγροικιών, όπου εκεί οι επισκέπτες τουρίστες να μπορούν να αναζητούν καταλύματα, στέγη και τροφή. η ίδρυση των αγροικιών στόχευε από τον καιρό της καθιέρωσης των, όπως και τώρα, εις τα εξής:

- Στο να βρίσκουν φτηνό κατάλυμα οι χαμηλού εισοδήματος οικογένειες που επιθυμούν να κάνουν διακοπές στην ύπαιθρο
- Στο να δημιουργούν πρόσθετα εισοδήματα οι αγρότες και κατ' αυτόν τον τρόπο να βελτιώσουν τις συνθήκες και το επίπεδο διαβίωσης των
- Στο να δημιουργηθούν συνθήκες απασχόλησης τέτοιες που να αποτρέπουν την πληθυσμιακή 'αγροτική έξοδο' και που να συμβάλουν στην παραμονή των νέων της υπαίθρου στους τόπους τους
- Στο να συμβάλουν στην κοινωνική προσέγγιση των ανθρώπων των (ήτοι των επισκεπτών/τουριστών) με τους κατοίκους της υπαίθρου, αφού οι πρώτοι προσπαθούν να ξεφύγουν από την απομόνωση και από την αλλοτρίωση που η πόλη τους έχει επιβάλει.

Τα ελκυστικά τοπία, η τοπική ιστορία, οι τοπικές παραδόσεις και κυρίως τα συντελεσθέντα έργα τουριστικής υποδομής και αναδομείς, έχουν συμβάλει στην ταχεία ανάπτυξη του αγροτουρισμού στη Γαλλία, γεγονός που έχει επιδράσει καταλυτικά για πολλές δεκαετίες στην προσέλκυση τουριστών από γειτονικές χώρες, όπως η Ισπανία και το Βέλγιο κ.α. . Στην ανάπτυξη του γαλλικού αγροτουρισμού σπουδαίο ρολό έχουν διαδραματίσει και οι μορφές οργάνωσης των αγροτουριστικών επιχειρήσεων που κινήθηκαν στο πλαίσιο

του ευέλικτου σχήματος συνεργασίας αγροτών η οργανώσεων τους με τους ΟΤΑ η με το κράτος- σε ότι αφορά τα της δημιουργίας καταλυμάτων διότι με αυτή τη συνεργασία διασφαλίστηκε η οργάνωση και η προώθηση του 'αγροτουριστικού προϊόντος' ακόμα και για απαιτήσεις που ξεφεύγουν από τα όρια της αγροτικής εκμετάλλευσης. Τα αγροτουριστικά καταλύματα στη γαλλία είναι των εξής τύπων:

- Ιδιωτικά αγροτικά καταλύματα ως σπίτια η διαμερίσματα σπιτιών μέσα σε αγροκτήματα η μέσα σε χωριό, και προορίζονται να φιλοξενήσουν επισκέπτες / τουρίστες που θέλουν να κάνουν διακοπές.
- Κατασκηνώσεις σε αγροκτήματα, όπου εκεί οι επισκέπτες /τουρίστες – εκτός από τις ανέσεις διαβιώσεις- μπορούν να έχουν συμμετοχή στις αγροτικές εργασίες.
- Καταλύματα σε αγροκτήματα για φιλοξενία παιδιών σχολικής ηλικίας σε οικογενειακό περιβάλλον, δηλαδή φιλοξενία παιδιών που θέλουν να κάνουν τις διακοπές τους κοντά στη φύση και που επιθυμούν να γνωρίσουν στην αγροτική ζωή.
- Καταλύματα σταθμοί 'μιας διανυκτέρευσης' για φιλοξενία διερχόμενων ατόμων η ομάδων, που αθλούνται ως πεζοπόροι (περιπατητές) η ποδηλάτες η καβαλάρηδες (έφιπποι) κ.α.
- Δωμάτια σε κατοικίες αγροτών: α) μέσα σε οικισμούς (χωριά), όπου προσφέρεται διαμονή και πρωινό, β) μέσα σε αγροκτήματα, όπου προσφέρεται διαμονή και πρωινό αλλά και δυνατότητες άθλησης, όπως π.χ. ποδηλασία, ιππασία κ.λπ., για αρχάριους και μη.

Οι τουρίστες /επισκέπτες προστατεύονται στις διακοπές τους το πλαίσιο του αγροτουρισμού με τον ειδικό κανονισμό που εκδίδει η γαλλική πολιτεία και που αφορά και ρυθμίζει τα της διαμονής, της εστίασης, των λοιπών εξυπηρετήσεων και τα των τιμών, για όλες τις παρεχόμενες υπηρεσίες. Καθοριστικό ρολό στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού στη Γαλλία, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, παίζει η εθνική ομοσπονδία αγροτικών καταλυμάτων Γαλλίας που παρεμβαίνει σε όλα τα πεδία και σε όλες τις φάσεις του 'αγροτουριστικού τομέα' , αφού:

- Ενημερώνει, πληροφορεί, υποδεικνύει και συμβουλεύει τους αγρότες για το πώς πρέπει να οργανώσουν τα αγροτουριστικά καταλύματα
- Οριοθετεί, ταξινομεί και ελέγχει τις αγροτουριστικές κατοικίες
- Εκπροσωπεί τους ιδιοκτήτες των αγροτουριστικών αγροικιών και τους χρήστες τους στις αρμόδιες τοπικές αρχές

- Διασφαλίζει και προωθεί τη διαφήμιση του αγροτουρισμού σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο
- Διευκολύνει εκείνους τους αγρότες που θέλουν να ενταχθούν σε αγροτουριστικά προγράμματα αλλά και εκείνους τους τουρίστες / επισκέπτες που θέλουν να κάνουν διακοπές σε αγροτικά καταλύματα
- Εκδίδει ετήσια επετηρίδα για τη δράση κάθε περιφερειακής ένωσης. Φρονούμε ότι η γαλλική εμπειρία έχει να δώσει πλήθος ιδεών, προτάσεων και λύσεων για την ανάπτυξη του ελληνικού αγροτουρισμού, τη στιγμή που η Ελλάδα παρουσιάζει πλείστα όσα συγκριτικά πλεονεκτήματα έναντι πολλών ευρωπαϊκών χωρών.

4.8 Ο αγροτουρισμός στην Ιρλανδία

Ο αγροτουρισμός στην Ιρλανδία έκανε την εμφάνισή του στις αρχές της δεκαετίας του 1960 όταν κάποιες αγροτικές εκμεταλλεύσεις άρχισαν να προσφέρουν 'τουριστικές διευκολύνσεις' με ενοικίαση καταλυμάτων σε επισκέπτες / τουρίστες, διευκολύνσεις από τις οποίες πρόεκυψε σημαντική αύξηση στο αγροτικό εισόδημα τους.

Τα αγροτουριστικά καταλύματα χρηματοδοτούνται από τους φορείς του ιρλανδικού τουρισμού, ώστε να μπορούν να φιλοξενούν αλλοδαπούς και εγχώριους τουρίστες / επισκέπτες, και είναι των εξής τύπων :

- Ιδιωτικές οικίες στην ύπαιθρο η κοντά σε πόλεις
- Αγροικίες μέσα σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις.

Ο ιρλανδικός αγροτουρισμός είναι προϊόν της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και η ανάπτυξη του δεν οφείλεται στις οποίους θεσμικές παρεμβάσεις από μέρους της πολιτείας. Η λειτουργία των αγροτουριστικών μονάδων στη χωρά θεωρείται επιτυχημένη και εκτός από κρεβάτι ύπνου και πρωινό' παρέχουν και πολλές άλλες ευκαιρίες ψυχαγωγικού και πολιτιστικού χαρακτήρα, π.χ. διοργάνωση μουσικών εκδηλώσεων παραδοσιακής μουσικής, με ανάδειξη τοπικών εθίμων, παραδόσεων και γιορτών που –πράγματι – συμβάλλουν στην προσέλκυση υψηλού αριθμού επισκεπτών / τουριστών, οι όποιοι κατά 40% προέρχονται από το ηνωμένο βασίλειο και κατά 40% από άλλες χώρες

4.9 Ο αγροτουρισμός στην Ισπανία

Στην Ισπανία ο τουριστικός τομέας έχει τεράστια ανάπτυξη και εμφανίζει δυναμική προοπτική για παραπέρα θετικές εξελίξεις. Θα ήταν αδύνατο σε μια τέτοια χώρα, με τόση μεγάλη παράδοση στον τουρισμό και με τέτοιο πλήθος

συγκριτικών πλεονεκτημάτων έναντι άλλων χώρων, να μην υπάρχει σημαντική ανάπτυξη και της αγροτουριστικής δραστηριότητας.

Από τη δεκαετία του 1990 – στο πλαίσιο των οδηγιών και κανονισμών της ΕΟΚ/ ΕΕ- η χώρα εφαρμόζει διαρθρωτικές πολιτικές στις φθίνουσες και μειονεκτικές περιοχές τόσο για την τόνωση της ζωής στην ύπαιθρο (αύξηση του αγροτικού εισοδήματος, δημογραφική ισορροπία, συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στην ύπαιθρο κ.λπ.) όσο και για την επίτευξη ισορροπίας στην ανάπτυξη των περιφερειών της χώρας.

‘μειονεκτικές περιοχές’ και περιφέρειες όπως η Ανδαλουσία, η Καταλονία κ.α., με πλούσια πολιτιστική παράδοση και κληρονομιά, με πλήθος οικισμών (χωριών και κωμοπόλεων) παραδοσιακού ύφους και αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος, στο πλαίσιο του επιχορηγούμενου από το κράτος αγροτουρισμού παρέχουν ποικίλα καταλύματα σε επισκέπτες / τουρίστες, των εξής τύπων:

- Παραδοσιακά σπίτια η δωμάτια σε παραδοσιακά σπίτια μέσα σε παραδοσιακούς αγροτικούς οικισμούς
- Ανεξάρτητες αγροικίες όντος η πλησίον των αγροτικών εκμεταλλεύσεων. Τα καταλύματα αυτά παρέχουν στους επισκέπτες διαμονή με πρωινό η με πλήρη διατροφή η ημιδιατροφή, ενώ συμβάλλουν καταλυτικά για την προσέλκυση των επισκεπτών / τουριστών:
- Οι τοπικές εκδηλώσεις και γιορτές, με αναβίωση παλαιών και ξεχασμένων λαϊκών εθίμων και δρώμενων
- Οι ‘γαστρονομικές προσφορές’ με εδέσματα και τοπικά προϊόντα, με προώθηση της παραδοσιακής κουζίνας και των αγροτικών προϊόντων της πάλε ποτέ συμβατικής γεωργίας και κτηνοτροφίας
- Τα μεγάλα ‘εθνικά πάρκα’ και η πλούσια φύση, όπου μπορεί κανείς να αθλείται π.χ. κυνηγώντας, κάνοντας ορειβασία, πετώντας με ανεμόπτερο η αερόστατο, εξερευνώντας σπήλαια, κάνοντας εκδρομές και περιπάτους στα δάση και αλλά συναφή.

Αγροτουριστικά καταλύματα προσφέρονται στα ορεινά και εντός των δασώδη εκτάσεων χωριά των Πυρηναίων(περιοχή Ναβάρρα), στα χωριά της χώρας των βάσκων, στα χωριά των άλλων λιγότερα αναπτυγμένων περιοχών της Ισπανίας, αλλά και στις Βαλεαρίδες νήσους. Τα είδη των καταλυμάτων ποικίλουν από περιοχή σε περιοχή, όπως ποικίλουν και τα είδη των λοιπών παρεχόμενων αγροτουριστικών υπηρεσιών που αποσκοπούν στο να διασφαλίζουν: ζωή στην ύπαιθρο κοντά σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις και ενασχόληση με αγροτικές εργασίες, επίσκεψη στη φύση και ‘γνωριμία’ με την πανίδα και την χλωρίδα

των περιοχών, ψυχαγωγία και επαφή με αγροτικά θρησκευτικά και παραδοσιακά-εθιμικά δρώμενα κ.α.

Με τη συνδρομή της πολιτείας ο ισπανικός αγροτουρισμός οργανώνεται συστηματικά και φιλοδόξει να αποσπάσει μεγάλο μέρος της παγκόσμιας τουριστικής κίνησης, αφού ήδη έχει δημιουργήσει σχετικά καλές υποδομές προσέλκυσης αλλοδαπών τουριστών. Ο ισπανικός αγροτουρισμός μπορεί να δώσει 'ιδέες' για παρόμοιες παρεμβάσεις και στη χώρα μας την Ελλάδα.

4.10 Ο αγροτουρισμός στην Ιταλία

Ο αγροτουρισμός στην Ιταλία έχει δύο εκφάνσεις και οφείλεται στο διαφορετικό επίπεδο οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της χώρας, η οποία στον μεν βορρά είναι βιομηχανικά αναπτυγμένη στο δε κέντρο και στο νότο κυριαρχούν οι αγροτικές σχέσεις παραγωγής. Τούτη η ανισότητα ανάμεσα στον 'αναπτυγμένο βορρά' και στον 'καθυστερημένο νότο' αποτελεί τη βασική αιτία της συνύπαρξης δυο διαφορετικών τύπων η μοντέλων αγροτουρισμού, που η ύπαρξή του όμως δεν οφείλεται στην κρατική παρέμβαση αλλά στην ιδιωτική πρωτοβουλία. Στο μεν βορρά της χώρας ο αγροτουρισμός είναι απόρροια των πρωτοβουλιών των μεγαλοϊδιοκτητών αγροτικών εκτάσεων, στον δε νότο της χώρας ο αγροτουρισμός είναι απόρροια των πρωτοβουλιών των αγροτικών συνεταιρισμών και τις περισσότερες φορές των πρωτοβουλιών των γυναικείων αγροτουριστικών οργανώσεων, που σκοπό έχουν την προώθηση των τοπικών αγροτικών προϊόντων και των τοπικών ειδών λαϊκής τέχνης.

Στον ιταλικό βορρά τα παρεχόμενα αγροτουριστικά καταλύματα είναι:

- Αγροκίες και ανεξάρτητα διαμερίσματα σε αγροκίες εντός η πλησίον μεγάλων αγροτικών εκμεταλλεύσεων
- Κάστρα και οικήματα αγροτικών οικογενειών εντός η πλησίον μεγάλων αγροτικών εκμεταλλεύσεων
- Σπίτια αγροτών μέσα σε παραδοσιακούς η μη οικισμούς του αγροτικού χώρου.

Και στους 3 τύπους καταλυμάτων παρέχεται διαμονή του είδους 'διανυκτέρευση με πρωινό' στους κουρασμένους επισκέπτες των βιομηχανικών πόλεων του ιταλικού βορρά, οι όποιοι αναζητούν ηρεμία και ησυχία στα τόπια με φυσικές ομορφιές στην ύπαιθρο, αλλά επιθυμούν παράλληλα να έχουν και τις πολυτελείς ανέσεις των σπιτιών τους και των πόλεων τους, όπως π.χ. ακριβά πιάτα, κρυστάλλινα πορσελάνινα ειδή τραπεζιού, δορυφορική τηλεόραση και άλλες πολυτέλειες.

Στον ιταλικό νότο και στις κεντρικές περιοχές της χώρας τα καταλύματα είναι:

- Σπίτια αγροτών δωμάτια σε σπίτια αγροτών μέσα σε αγροτικούς οικισμούς
- Μικρές αγροικίες αυτών των τύπων προσφέρουν 'ύπνο και πρωινό', αλλά στα χωριά αυτά αναπτύσσονται και δραστηριότητες ανάδειξης των παραδοσιακών στοιχείων του λαϊκού πολιτισμού, με αναβίωση ποικίλων λαϊκών δρωμένων και συνάμα, αναπτύσσονται ποικίλες άλλες αγροτοβιοτεχνικές δραστηριότητες κυρίως από συνεταιρισμένες γυναίκες, με σκοπό την παραγωγή και προώθηση ειδών της τοπικής λαϊκής τέχνης και των τοπικών προϊόντων.

4.11 Ο αγροτουρισμός στο Λουξεμβούργο

Ο αγροτουρισμός στο Λουξεμβούργο δεν αποσκοπεί στο να λύσει προβλήματα του αγροτικού κόσμου της χώρας αλλά, απλώς, έχει σχέση με δραστηριότητες που αναπτύσσονται στον αγροτικό χώρο και αφορά στο σύνολο της χώρας, εξαιρούμενης της πρωτεύουσας της. Τα καταλύματα που παρέχονται στην αγροτική ύπαιθρο είναι των εξής τύπων:

- Αγροικίες σε αγροκτήματα
  - Εξοχικές κατοικίες
  - Οικήματα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής στην ύπαιθρο
  - Ύπαιθριοι ξενώνες για φιλοξενία οικογενειών η και ομάδα των 10 έως 30 προσώπων
  - Υπνοδωμάτια σε αναπαλαιωμένους πύργους του αγροτικού χώρου.
- Σε άλλες περιπτώσεις τα καταλύματα διαθέτουν τον βασικό εξοπλισμό και ορισμένες φορές διαθέτουν πρόσθετες ανέσεις και ευκολίες, όπως π.χ. ποδήλατα, άλογα για ιππασία σύνεργα ψαρέματος.

4.12 Ο αγροτουρισμός στην Ολλανδία

Ο αγροτουρισμός στην Ολλανδία έχει διπλό περιεχόμενο και σχετίζεται με τους ανθρώπους οι οποίοι αναζητούν καταλύματα:

- Σε σπίτια αγροτών σε κτηνοτροφικά χωριά και σε αρχάρια, όπου εκεί ως επισκέπτες κάνουν διακοπές και μπορούν να 'βιώσουν' τις παραδοσιακές ενασχολήσεις του ντόπιου πληθυσμού, έχοντας ασφαλώς και πολλές από τις ανέσεις του σύγχρονου αστικού κόσμου, όπως π.χ. ηλεκτρικό ρεύμα, τηλέφωνο, τηλεόραση και αλλά συναφή
- Σε κατασκηνώσεις που διαθέτουν απλές κατασκευές-καλύβες η σκηνές και τροχόσπιτα μέσα σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις, όπου εκεί ως επισκέπτες επιθυμούν να κάνουν τις διακοπές τους. συνδυάζοντας τες με φυσιολατρικές εκδηλώσεις, όπως π.χ. ποδηλασία, πεζοπορία κ.α.

4.13 Ο αγροτουρισμός στη Σουηδία

Ο αγροτουρισμός στη Σουηδία δεν αποσκοπεί στο να λύσει προβλήματα του αγροτικού κόσμου η του αγροτικού χώρου αλλά συνδυάζεται με δραστηριότητες της υπαίθρου που αποσκοπούν στο να παρέχουν τουριστικές υπηρεσίες σε γηγενείς και αλλοδαπούς που επιθυμούν να κάνουν διακοπές σε περιοχές της χώρας με πλούσιες φυσικές ομορφιές. Τα καταλύματα που παρέχει και που πράγματι προσελκύουν μεγάλο αριθμό γηγενών αλλά και αλλοδαπών τουριστών επισκεπτών είναι:

- Αγροικίες και κατασκηνώσεις σε αγροκτήματα η σε αγροτικά χωριά
- Ξύλινα εξοχικά σπίτια κοντά σε θάλασσα η πάνω σε βουνά
- Ξενώνες διαφόρων τύπων για φιλοξενία ατόμων νεαρής ηλικίας
- Κατασκηνώσεις διαφόρων τύπων κοντά σε θάλασσα η σε λίμνες

Στα αγροτουριστικά καταλύματα οι επισκέπτες / τουρίστες εκτός από 'ύπνο' με πρωινό μπορούν να απολαύουν το φυσικό περιβάλλον, κάνοντας ποδηλασίες, πεζοπορίες, ψαρέματα.

Κεφάλαιο 5

Αγροτικοί συνεταιρισμοί

5.1 Γενικά

«Συνεταιρισμός είναι μία αυτόνομη ένωση προσώπων που συγκροτείται εθελοντικά για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και επιδιώξεών τους διαμέσου μιας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά οικούμενης επιχείρησης.

Οι συνεταιριστικές αρχές, που αποτελούν τις κατευθυντήριες γραμμές με τις οποίες οι συνεταιρισμοί θέτουν σε εφαρμογή τις αξίες τους διατυπώνονται ως:

- 1η Εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή
- 2η Δημοκρατική διοίκηση εκ μέρους των μελών
- 3η Οικονομική συμμετοχή των μελών
- 4η Αυτονομία και ανεξαρτησία
- 5η Εκπαίδευση, πρακτική εξάσκηση και πληροφόρηση
- 6η Συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών
- 7η Ενδιαφέρον για την κοινότητα

Ο συνεταιριστικός θεσμός αποτελεί συγκεκριμένη και σε παγκόσμιο επίπεδο διαμορφωμένη μορφή οικονομικής δραστηριότητας. Υπόκειται σε συγκεκριμένους κανόνες, που διαφέρουν από τις άλλες μορφές οικονομικής δράσης και οι οποίοι συνδυάζουν την οικονομική αποτελεσματικότητα με την κοινωνική ευαισθησία.

Οι συνεταιρισμοί αποτελούν ένα οικονομικό σύστημα με κοινωνικό περιεχόμενο.

Η ευρεία ανάπτυξη των συνεταιρισμών ερμηνεύεται από το γεγονός ότι προσφέρουν υπηρεσίες που είναι αναγκαίες, χρήσιμες και επιθυμητές, οικονομικά και κοινωνικά.

Από την οικονομική σκοπιά οι συνεταιρισμοί αξιοποιούν τη διαπραγματευτική δύναμη και τις οικονομίες κλίμακας που είναι αποτέλεσμα του μεγέθους που αποκτούν, με τη συσπείρωση των επί μέρους μικρών μονάδων. Μέσα στον Αγροτικό Συνεταιρισμό η μικρή αγροτική εκμετάλλευση γίνεται μεγάλη και η μεγάλη μεγαλύτερη.

Οι συνεταιρισμοί εξασφαλίζουν την παρουσία στην αγορά των μικρών οικονομικών μονάδων, που θα είχαν εξαφανιστεί από την ανταγωνιστική δύναμη των μεγάλων επιχειρήσεων. Διασφαλίζουν την απασχόληση και το

εισόδημα των μελών τους, αλλά και την ουσιαστική λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά, προς όφελος του κοινωνικού συνόλου. Από την κοινωνική σκοπιά, ο ρόλος των συνεταιρισμών είναι εξίσου σημαντικός. Το γεγονός ότι ο συνεταιριστικός θεσμός εισάγει δημοκρατικές διαδικασίες στην οικονομική ζωή, ο τρόπος με τον οποίο διανέμει οφέλη σε εκείνους που τα δημιουργούν η καθιέρωση της υπεροχής του ανθρώπου έναντι του κεφαλαίου, η μέριμνα για τον κοινωνικό περίγυρο και το περιβάλλον αποτελούν αποδεικτικά στοιχεία της διαφορετικότητας του θεσμού και της συνεισφοράς του προς μία βιώσιμη, αιεφόρος ανάπτυξη. Στόχος λοιπόν των συνεταιρισμών όπως και των Αγροτικών Συνεταιρισμών είναι η βελτιστοποίηση της οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης των μελών τους μέσα από συγκεκριμένες αξίες και αρχές που εφαρμόζουν.

5.2 Γυναικείοι Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί

Οι Γυναικείοι Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί αποτελούν ένα σημαντικό οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό θεσμό, διότι προάγουν την ανάπτυξη της συλλογικής δράσης των γυναικών, συμβάλλουν ουσιαστικά στην αξιοποίηση των τοπικών πόρων, προσφέρουν συμπληρωματικό εισόδημα στην αγροτική οικογένεια, μεταλαμπαδεύουν τις διαχρονικές ποιοτικές ελληνικές διατροφικές συνήθειες, διατηρούν και προβάλλουν την πολιτιστική κληρονομιά και δημιουργούν συνθήκες συγκράτησης του πληθυσμού στις εστίες του.

Στη χώρα μας λειτουργούν 141 Γυναικείοι Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στη μεταποίηση τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών εστίασης, στην παραγωγή ειδών οικοτεχνίας – χειροτεχνίας και στην προσφορά υπηρεσιών αγροτουρισμού.

Οι γυναίκες, αξιοποιώντας τα αγνά και ποιοτικά προϊόντα της ελληνικής γης, ξαναζωντανεύουν τον υπέροχο διατροφικό πολιτισμό που κληρονόμησαν και με παραδοσιακούς τρόπους παράγουν τρόφιμα υψηλής θρεπτικής αξίας, ασφαλή και υγιεινά.

Αναβιώνουν την τοπική πολιτιστική παράδοση και προωθούν στην αγορά χειροτεχνήματα μοναδικά σε χρώματα και αισθητική, προσαρμόζοντας παραδοσιακά σχέδια σε σύγχρονες κατασκευές οικοτεχνίας – χειροτεχνίας και χρησιμοποιώντας υλικά απλά.

Στα αγροτουριστικά καταλύματά τους ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να απολαύσει μια άλλη μορφή φιλοξενίας, πιο κοντά στην τοπική κοινωνία και στους ρυθμούς του χωριού, καθώς έχει την ευκαιρία να γευτεί αυθεντικές παραδοσιακές γεύσεις και να γνωρίσει τον αγροτικό τρόπο ζωής.

5.3 Χωροθέτηση συνεταιρισμών ανά περιφέρεια:

- Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης
- Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας
- Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας
- Περιφέρεια Ηπείρου
- Περιφέρεια Θεσσαλίας
- Περιφέρεια Ιονίων Νήσων
- Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας
- Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας – Εύβοιας
- Περιφέρεια Πελοποννήσου
- Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου
- Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
- Περιφέρεια Κρήτης
- Περιφέρεια Αττικής

Αναλυτικότερα:

Ανατολική Μακεδονία Θράκη

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Δράμας

- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Κοκκινογείων Δράμας «ο Μααράς»
- Αγροτικός συνεταιρισμός γυναικών βαθυτόπου «οι Ορεσίβιες»
- Αγροτικός συνεταιρισμός «Η συνεργασία» Παρανεστίου
- Γυναίκειος αγροτικός συνεταιρισμός κάλου αγρού Δράμας «η Καλοαγριτισσα»
- Αγροτικός συνεταιρισμός γυναικών βαθύτοπου «οι Ορβηλιώτισσες»

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Έβρου

- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών τριγώνου «Γαία»
- Γυναίκειος αγροτουριστικός συνεταιρισμός πέπλου «Ακρίτισσες»
- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών λύρας «Νερόμυλος»
- Γυναίκειος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Δαδιάς «η Γερακίνα»
- Παραγωγικός συνεταιρισμός γυναικείων λουτρών «Χανα»
- Αγροτικός συνεταιρισμός γυναικών Σαμοθράκης «Νίκη»

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Ξάνθης

- Οικοτεχνικός αναπτυξιακός συνεταιρισμός γυναικών Κατύλης
- Παραγωγικός οικοτεχνικός αναπτυξιακός συνεταιρισμός Σαρτρων

ΑΤΤΙΚΗ

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Ανατολικής Αττικής

- Γυναικείος αγροτικός και βιοτεχνικός συνεταιρισμός «Αίαντας»

ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Λέσβου

- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Γέρας
- Αγροτουριστικός αγροβιοτεχνικός συνεταιρισμός γυναικών Πολιχνιτου
- Αγροτουριστικός μεταποιητικός συνεταιρισμός γυναικών αγιάσου Λέσβου
- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών φίλιας «Ερμοπύλαια»
- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Μεσότοπου Λέσβου
- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών ασώματου Λέσβου «οι Άγιοι Ανάργυροι»
- Συνεταιρισμός γυναικών Σκαλοχωρίου Λέσβου
- Συνεταιρισμός γυναικών Ανεμωτιάς «η καλή λαγκάδα»
- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών αγίας Παρασκευής «η Σελάδα» Λέσβου
- Συνεταιρισμός γυναικών Μηθυμνας(Μόλυβος)
- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Παρακοιλών Λέσβου
- Γυναικείος συνεταιρισμός Άγρας «Παλεύκα»
- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός Πέτρας
- Αγροτουριστικός μεταποιητικός συνεταιρισμός γυναικών Πλωμαρίου

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Σάμου

- Αγροτικός συνεταιρισμός Καρλοβασίου «Νύμφη Ωκυρρόη»
- Αγροτικός βιοτεχνικός και οικοτεχνικός συνεταιρισμός γυναικών ραχών Ικαρίας «Γεύση και Τέχνη Ικαρίας»

ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Γρεβενών

- Αγροτικός βιοτεχνικός συνεταιρισμός γυναικών Αγ.Γεωργίου, Γρεβενών
- Αγροτικός βιοτεχνικός συνεταιρισμός γυναικών καρπερού Γρεβενών

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Καστοριάς

- Συνεταιρισμός γυναικών περιοχής δήμου Αγίων Αναργύρων
- Συνεταιρισμός γυναικών Κωσταραζίου Σ.Π.Ε.

- Αγροτικός γυναικείος συνεταιρισμός «Γεύσεις Ακρίτων»

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης

- Αγροτικός βιοτεχνικός συνεταιρισμός Βελβενδου

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Φλώρινας

- Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Άνω Καλλίνικης Φλώρινας «Πελαγόνια»
- Αστικός συνεταιρισμός Π.Ε. γυναικών νυμφαίου «Η Νύμφη»

ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Αιτωλοακαρνανίας

- Συνεταιρισμός γυναικών Ναυπάκτου
- Αγροτουριστικός βιοτεχνικός αγροτουριστικός συνεταιρισμός «Η Αιτωλική Γη»
- Αγροτουριστικός βιοτεχνικός και οικοτεχνικός συνεταιρισμός γυναικών Χρυσοβεργείου, «Χρυσή Βέργα»
- Αγροτικός γυναικείος συνεταιρισμός Δήμου Θεστιέων, «Αττωλίας ποιήματα»

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Αχαΐας

- Γυναικείος συνεταιρισμός Δήμου Αιγείρας

ΗΠΕΙΡΟΥ

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Άρτας

- Αγροτικός χειροτεχνικός συνεταιρισμός γυναικών Πετάς Άρτας
- Αγροτικός γυναικείος συνεταιρισμός Παραποτάμου
- Γυναικείος αγροτικός βιοτεχνικός και οικοτεχνικός συνεταιρισμός παραμυθίας «Οι Σουλιώτισσες»
- Συνεταιρισμός γυναικών Παραποτάμου Παπαγεωργίου και Σια οε

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Ιωαννίνων

- Αγροτικός γυναικείος ηπειρωτικός συνεταιρισμός «Η Γης»

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Πρέβεζας

- Αγροτικός γυναικείος συνεταιρισμός «Μικρή Λάκκα Σούλι»
- Αγροτικός γυναικείος συνεταιρισμός Γυμνοτόπου

ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Ζακύνθου

- Αγροτικός συνεταιρισμός γυναικών κυλιόμενου «οι Μελισσιώτισσες»

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Κέρκυρας

- Γυναικείος εμπορικός βιοτεχνικός συνεταιρισμός Π.Ε. «Αλκυόνες»

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Κεφαλονιάς

- Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Περαχωρίου

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Θεσσαλονίκης

- Γυναικείος αγροτικός συνεταιρισμός παραδοσιακών προϊόντων Αγ.Αντώνιος
- Αγροτικός συνεταιρισμός γυναικών Καλαμωτού «Η Κυψέλη»
- Γυναικείος αγροτικός συνεταιρισμός Ανατολικού «Βαλμάδα»
- Γυναικείος αγροτικός συνεταιρισμός Μελισσοχωριου «Εύγε»

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Πέλλας

- Παραγωγικός συνεταιρισμός γυναικών Άρνισσας «Ο Βοράς»
- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός Αρχάγγελου «Η Παράδοση»
- Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Αρχάγγελου Πέλλας
- Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός παραδοσιακών προϊόντων ν.Πέλλας Πολυκάρπης

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Σερρών

- Αγροτουριστικός βιοτεχνικός συνεταιρισμός γυναικών Ποροίων

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Χαλκιδικής

- Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Βαρβάρας Χαλκιδικής «Δρυαδες»
- Αγροτικός συνεταιρισμός γυναικών Ταξιάρχη «Ευ Γεύεσαι»

ΚΡΗΤΗ

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Λασιθίου

- Γυναικείος αγροτικός οικοτεχνικός συνεταιρισμός Ζάκρου «Μελιών»
- Αγροτικός οικοτεχνικός συνεταιρισμός «Κλωστένιος»

- Αγροτικός οικοτεχνικός συνεταιρισμός γυναικών «Κριτσάς»

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Ηρακλείου

- Αγροτοβιοτεχνικός συνεταιρισμός «η Κρουσανιώτισσα»
- Αγροτικός γυναικείος οικοτεχνικός συνεταιρισμός Δήμου Γοργολαΐνης «Μελισσανθη»
- Αγροτικός οικοτεχνικός συνεταιρισμός γυναικών Κορφών «Κορφιανά Καλολοΐδια»
- Αγροτικός οικοτεχνικός συνεταιρισμός γυναικών Μάραθου «Το Ξομπλιαστό Κουλουράκι»
- Γυναικείος αγροτικός οικοτεχνικός συνεταιρισμός Δήμου Βιάννου «Η Έργανος»
- Γυναικείος συνεταιρισμός Ασίων Ηρακλείου Κρήτης «Παραδοσιακά Ασπιανά Εδέσματα»
- Αγροτικός οικοτεχνικός αγροτουριστικός συνεταιρισμός Δήμου Ρούβα «Ιδαία Γη»
- Αγροτικός συνεταιρισμός γυναικών Αγίου Βασιλείου Πεδιάδος «Βασιλειών γλύκασμος»
- Αγροτεχνικός-χειροτεχνικός οικοτεχνικός γυναικείος συνεταιρισμός Δήμου Γουβών «Μινθι»
- Αγροτικός γυναικείος συνεταιρισμός Αρχανών «Αρχανών Γεύσεις»
- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Δ.Ρούβα «Ιδαιες»
- Αγροτικός γυναικείος συνεταιρισμός Καμαρών «Ορεινές Γεύσεις»
- Αγροτικός γυναικείος συνεταιρισμός Πόμπιας

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Ρεθύμνης

- Συνεταιρισμός «Ραέτι» Ανωγείων Μυλοπόταμου
- Συνεταιρισμός «Άρτεμις» Αγίου Κωνσταντίνου
- Συνεταιρισμός γυναικών Γερακαρίου «Γερακίνα»
- Συνεταιρισμός γυναικών Αποστόλων «Ερατώ»
- Αγροτικός οικοτεχνικός αγροβιοτεχνικός αγροτουριστικός συνεταιρισμός «Εστία»
- Γυναικείος αγροτικός συνεταιρισμός Περάματος «Άνθεια»

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Χανίων

- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Γαβαλοχωρίου
- Συνεταιρισμός γυναικών παραδοσιακής χειροτεχνίας Κίσσαμου Χανίων

- Οικοτεχνικός συνεταιρισμός Καράνου «Η αγρότισσα»
- Αγροτικός οικοτεχνικός συνεταιρισμός γυναικών Παλαιών Πουμάτων Δήμου Βουκολιών «Η αρχόντισσα»

ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Δωδεκανήσου

- Αγροτουριστικός αγροτοβιοτεχνικός τεχνικός συνεταιρισμός «Οι Απολλωνιάτισσες»

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Κυκλάδων

- Αγροτικός συνεταιρισμός γυναικών Κόρθιου «Αγριομέλισσα»
- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Σύρου «Το καστρί»
- Αστικός συνεταιρισμός γυναικών παραδοσιακής τέχνης Απείραθου Νάξου
- Αγροτικός συνεταιρισμός Μονής Νάξου «Η παράδοση»
- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Δήμου Υδρούσας «Η Αρχόντισσα του Αιγαίου»

ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Αργολίδας

- Αγροτικός συνεταιρισμός γυναικών Αργολίδας «Κυανών έργα»
- Αγροτουριστικός βιοτεχνικός και οικοτεχνικός συνεταιρισμός γυναικών Λιμνών Αργολίδας

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Αρκαδίας

- Αγροτικός συνεταιρισμός γυναικών Λεωνιδίου

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Λακωνίας

- Αγροτικός συνεταιρισμός οικοτεχνία – χειροτεχνίας «η Εργάνη»
- Αγροτικός συνεταιρισμός γυναικών Κροκέων Λακωνίας «Η Κυνίσκα»

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Μεσσηνίας

- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Δ.Κ. Δωρίου Μεσσηνίας «Δωριέων γεύσεις»
- Αγροτουριστικός αγροβιοτεχνικός συνεταιρισμός Κυπαρισσίας «Νέδα»

ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ ΕΥΒΟΙΑ

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Βοιωτίας

- Γεωργοτουριστικός βιοτεχνικός συνεταιρισμός Αράχωβας «Η κυπάρισσος»
- Συνεταιρισμός γυναικών προσφυγικού συνοικισμού Θήβας «Το μοσχοκάρφι»
- Αγροτουριστικός αγροτοβιοτεχνικός, οικοτεχνικός συνεταιρισμός Λιβαδειάς
- Αγροτουριστικός, αγροτοβιοτεχνικός, αγροοικοτεχνικός συνεταιρισμός γυναικών Δήμου Δαύλειας «Φιλομήλα»

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Εύβοιας

- Αγροτουριστική συνεταιριστική οργάνωση γυναικών Ν.Αρτάκης «Νέα Κύζικος»
- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Δήμου Αυλώνας «Avalona»

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Ευρυτανίας

- Γυναικείος συνεταιρισμός λαϊκής τέχνης «Ευρυτανία»

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας ΦΩΚΙΔΑΣ

- Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Βουνιχώρας Δ.Γαλαξιδίου Φωκίδας

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Καρδίτσας

- Συνεταιρισμός γυναικών περιοχής Σοφάδων
- Συνεταιρισμός γυναικών Μουζακιού «Η αλόπη»
- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Αμπελακίων Λάρισας
- Αγροτουριστικός και οικοτεχνικός συνεταιρισμός Δήμου Μενελαΐδος
- Αγροτικός συνεταιρισμός Δήμου Ιτάμου

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Λάρισας

- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Γερακαρίου Αγιάς «Το χειροποίητο»
- Αγροτικός μεταποιητικός συνεταιρισμός γυναικών Λιβαδιού
- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Γόννων «Αντιγονίδες»
- Αγροτικός συνεταιρισμός γυναικών Ελευθεραι «Καλλίγευσις»
- Αγροτικός συνεταιρισμός γυναικών Αίγανης «Ολύμπιες δημιουργίες»
- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Γιαννούλης «Η τροφός»

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Μαγνησίας

- Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Ζαγοράς
- Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Πορταριάς
- Αγροτικός συνεταιρισμός Ανήλιου, ομάδα γυναικών «Ανηλιώτικα»
- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός ενοικιαζομένων δωματίων Πηλίου περιχώρων και νήσων «Η μέλισσα»
- Γυναικείος αγροτικός συνεταιρισμός Πτελεου «Φτελιά»
- Αγροτικός ανθοκομικός συνεταιρισμός γυναικών Μακρυράχης «Η γαρδένια»
- Γυναικείος αγροτικός συνεταιρισμός Γλώσσας Σκοπέλου «Η Γλωσσιώτισσα»
- Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Δήμου Αλοννήσου «Ίκος»
- Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Ιωλκού «Το ροδί»
- Γυναικείος αγροτικός συνεταιρισμός Τρικεριού Νοτίου Πηλίου
- Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Δ.Δ. Σέσκλου Δήμου Αισωνείας «Το φτάσμα»
- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Βυζίτσας «Εσπερίδες»

Συνεταιρισμοί Περιφερειακής Ενότητας Τρικάλων

- Αγροτικός συνεταιρισμός γυναικών Τρικάλων
- Συνεταιρισμός γυναικών Παρταλιού Τρικάλων
- Αγροτικός συνεταιρισμός γυναικών Φαρκαδόνας
- Αγροτικός συνεταιρισμός Γαρδικίου «Η ανεμώνη»

Κεφάλαιο 6

Μελέτη περίπτωσης Οροπεδίου Λασιθίου

6.1 Γενικά

Το Οροπέδιο Λασιθίου ανήκει στις λεγόμενες "Ζώνες Ειδικής Προστασίας" που έχουν θεσμοθετηθεί σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προστασία της φύσης. Πράγματι η περιοχή έχει μεγάλη οικολογική και αισθητική αξία εξαιτίας της ύπαρξης ενός φάσματος τύπων οικοτόπων. Η χλωρίδα και η πανίδα αυτών των βιότοπων περιέχει τυπικά ενδημικά και επιπλέον τοπικά ενδημικά είδη της Κρήτης. Εκτός από την ένταξή της στο Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 η περιοχή έχει χαρακτηριστεί και ως καταφύγιο θηραμάτων.

Τα πιο χαρακτηριστικά τοπία στην ευρύτερη περιοχή του Οροπεδίου Λασιθίου είναι τα σπήλαια, το φαράγγι του Χαυγά, το ύψωμα Κεφάλα, το ασβεστολιθικό έξαρμα του Καρφιού, τα οροπέδια του Λιμνάκαρου και του Νίσημου και το πλήθος κορυφών που περιτριγυρίζουν τον κάμπο.

Η γεωμορφολογία του οροπεδίου έχει ευνοήσει τη δημιουργία διαφόρων υποδομών εναλλακτικού τουρισμού, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια που ενθαρρύνεται η δημιουργία τους με την παροχή οικονομικών ενισχύσεων από ευρωπαϊκά και άλλα προγράμματα.

Το Ευρωπαϊκό ορειβατικό μονοπάτι E4 για παράδειγμα είναι εύκολο να το εντοπίσετε. Ειδικόι χάρτες με τη σήμανση του E4 πωλούνται κυρίως σε κεντρικά βιβλιοπωλεία στις πόλεις, συνεπώς καλό είναι να τους προμηθευτείτε πριν φτάσετε στο Οροπέδιο.

Εάν σκοπεύετε να κάνετε πεζοπορία ή ορειβασία, εκτός από τους σχετικούς χάρτες που επίσης μπορείτε να προμηθευτείτε από εξειδικευμένα καταστήματα, καλό είναι να επικοινωνήσετε με τον ορειβατικό σύλλογο Οροπεδίου Λασιθίου δια μέσω του οποίου μπορείτε να αποκτήσετε και άδεια παραμονής στο ορειβατικό καταφύγιο (το μοναδικό σε όλα τα Λασιθιώτικα βουνά) που βρίσκεται στην τοποθεσία "Ανάσταση" του υψώματος Στροβίλι κοντά στο Λιμνάκαρο. Από τον ορειβατικό σύλλογο, αλλά και από τον ΕΟΣ Ηρακλείου θα μπορέσετε να πάρετε πληροφορίες και για τις δυνατότητες που έχετε να κάνετε αναρρίχηση, εάν αυτό σας ενδιαφέρει. Στο Σπαθί, στο οροπέδιο Λιμνάκαρο, βρίσκεται η δεύτερη πιο εντυπωσιακή ορθοπλαγιά της Κρήτης για αναρρίχηση.

Ακολουθώντας το Ευρωπαϊκό ορειβατικό μονοπάτι E4 που διασχίζει όλη την περιοχή του Οροπεδίου φτάνει στην υψηλότερη κορυφή της Δίκτης, τον

Αφέντη. Εδώ υπάρχει το εκκλησάκι της Μεταμόρφωσης του Χριστού από όπου η θέα είναι εντυπωσιακή.

Για τους λάτρεις του αλεξίπτωτου πλαγιάς, στο Καμινάκι υπάρχει μια τοποθεσία από τις λίγες σε ολόκληρη την Κρήτη που λειτουργεί για αυτό το άθλημα. Πληροφορίες μπορείτε να πάρετε κάνοντας μια στάση στο χωριό Αβδού (πριν φτάσετε στο Οροπέδιο) και ρωτώντας στο Κέντρο Ανεμοπτερισμού που λειτουργεί εκεί (ICNA, www.icna.gr).

Το τελευταίο διάστημα έχει γίνει από το Δήμο και η σήμανση των ποδηλατοδρόμων κατά μήκος του κεντρικού οδικού δικτύου και των δρόμων του κάμπου που συνδέει τα χωριά του Οροπεδίου. Ήδη πάρα πολλά γραφεία εναλλακτικού τουρισμού αναπτύσσουν τη σχετική δραστηριότητα και έτσι, είναι πολύ πιθανό, στην πορεία σας για το Οροπέδιο να δείτε πολλούς ποδηλάτες.

Τέλος, στην περιοχή του Αγίου Κωνσταντίνου, βρίσκεται το -υπό κατασκευή- μεγάλο αθλητικό κέντρο του Οροπεδίου, που θα φιλοξενήσει ένα εντυπωσιακό αριθμό αθλητικών εγκαταστάσεων (γήπεδα ποδοσφαίρου, στίβος, γήπεδα καλαθοσφαίρισης κ.α.), καθώς και κάποιες πρωτοπόρες υποδομές για την Περιφέρεια Κρήτης, όπως γήπεδο χόκεϊ και ποδοσφαίρου ολυμπιακών προδιαγραφών, γήπεδο baseball/softball επίσης ολυμπιακών προδιαγραφών, ποδηλατοδρόμιο, γήπεδο για mini-soccer και εγκαταστάσεις badminton.

6.2 Οροπέδιο Νησίμου

Είναι το τρίτο σε σειρά ωραίο οροπέδιο του Δήμου Οροπεδίου Λασιθίου και βρίσκεται στα βόρεια του οικισμού Τζερμιάδω. Η διαδρομή για να φτάσεις στο οροπέδιο του Νησίμου είναι πολύ ωραία και ξεκινάει από έναν χωματόδρομο στη δυτική είσοδο του οικισμού Τζερμιάδω όπου υπάρχει πινακίδα που κατευθύνει προς το ναό Τιμίου Σταυρού όπου φτάνεις μετά από 2 περίπου χλμ. ανηφορική διαδρομή.

6.3 Οροπέδιο Λιμνάκαρου

Είναι ένα μικρό αλλά υπέροχο οροπέδιο σε υψόμετρο 1300μ. που είναι γνωστό κυρίως στους κύκλους των ορειβατών μια και από εδώ ξεκινάνε διάφορες ορειβατικές διαδρομές για τα Λασιθιώτικα βουνά, με κυριότερες και πιο γνωστές αυτές που οδηγούν στην κορυφή του Αφέντη, στο Σπαθί και στο Λάζαρο.

Εκτός από το όμορφο τοπίο, στο Λιμνάκαρο μπορεί κανείς να επισκεφτεί το εκκλησάκι του Αγίου Πνεύματος (β1 Βυζαντινής περιόδου) και να θαυμάσει την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική των μητάτων των κτηνοτρόφων. Σε αυτό το οροπέδιο, στη θέση "Αναστάση Στροβίλι", σε υψόμετρο 1400μ., λειτουργεί καταφύγιο του Συλλόγου Ορειβάσις και Χιονοδρομίας του Οροπεδίου Λασιθίου, το οποίο αποπερατώθηκε το 1995 και έχει δυναμικότητα 12 κλινών. Από εκεί, περνώντας ανάμεσα από τις 2 υψηλότερες κορυφές της Δίκτης, ανεβαίνει σε υψόμετρο 1650μ. και κατεβαίνει στο όμορφο πευκοδάσος του Σελάκανου της Επαρχίας Ιεράπετρας.

6.4 Φαράγγι Χαυγά

Το φαράγγι του Χαυγά είναι το μοναδικό φαράγγι του Δήμου Οροπεδίου Λασιθίου. Είναι σχετικά ομαλό και προσβάσιμο στον καθένα μέχρι το σημείο "Νεραϊδοκόλυμπος" που εύκολα θα αναγνωρίσει κάποιος από τον ολοστρόγγυλο ογκόλιθο που έχει καταπέσει στον πυθμένα του φαραγγιού διακόπτοντας έτσι την πορεία προς το υπόλοιπο φαράγγι. Από αυτό το σημείο η διάσχιση του φαραγγιού είναι επικίνδυνη για τους μη έχοντες εξειδικευμένες γνώσεις.

Εάν αποφασίσετε να το διασχίσετε, η αφετηρία του είναι από τον οικισμό του Αγ. Κωνσταντίνου και καταλήγει στο οροπέδιο του Καθαρού. Το τοπίο είναι πραγματικά παρθένο αφού, όντας σχετικά άγνωστο, είναι ελάχιστοι όσοι αποφασίζουν να το επισκεφτούν, εξαιτίας της διέλευσης για μεγάλο χρονικό διάστημα του χρόνου του χειμάρρου. Το φαράγγι του Χαυγά αποτελεί ουσιαστικά τον αγωγό παροχέτευσης των υδάτων του Καθαρού προς το Οροπέδιο Λασιθίου, συνεπώς θα πρέπει πριν αποφασίσετε να το διασχίσετε να έχετε πληροφορηθεί σωστά για τις καιρικές συνθήκες καθώς το φαράγγι κατεβάζει πολλά νερά σε περιόδους βροχοπτώσεων.

6.5 Η οικονομία του Δήμου Οροπεδίου Λασιθίου

Η οικονομία του Δήμου Οροπεδίου Λασιθίου, όπως έχει διαμορφωθεί, στηρίζεται βασικά στην κτηνοτροφία και γεωργία και λίγο στον Τουρισμό (ταβέρνες, ξενώνες).

Στη Δίκτη βόσκουν χιλιάδες αιγοπρόβατα από ράτσες παμπάλαιες και τα προϊόντα τους, κρέατα και τυροκομικά, θεωρούνται από τα καλύτερα.

Ο κάμπος του Οροπεδίου Λασιθίου καλλιεργείται κυρίως με πατάτα, τη γνωστή λασιθιώτικη πατάτα, κηπευτικά (κολοκύθια, λάχανα, κουνουπίδια, ντομάτες, καρπούζια κλπ), όσπρια (φασόλια, κουκιά, αρακάς κλπ), σιτηρά (κριθάρι

σιτάρι κλπ) και διάφορα δέντρα: αχλαδιές, μηλιές, καρυδιές, αμυγδαλιές, κερασιές, δαμασκηνιές κ.ά. Λείπει τελείως η καλλιέργεια της ελιάς και των εσπεριδοειδών λόγω του ότι το χειμώνα έχει πολύ ψυχρό κλίμα.

Το εισόδημα των αγροτών πλήττεται κατά καιρούς είτε από τα καιρικά φαινόμενα (πλημμύρες, πάγος, χαλάζι κ.α.) είτε από τις εισαγωγές αγροτικών προϊόντων στα θέρετρα της Κρήτης από άλλα μέρη.

Επειδή το Οροπέδιο Λασιθίου είναι εύφορο οροπέδιο, τα αγροτικά του προϊόντα είναι ναί μεν άριστης ποιότητας, όμως όψιμα και έτσι δεν πιάνουν καλή τιμή στην εγχώρια αγορά. Ο τουρισμός της Κρήτης τελειώνει την εποχή, Σεπτέμβριο-Οκτώβριο, που βγαίνουν τα λασιθιώτικα κηπευτικά (πατάτα, φασόλια, κολοκύθια κλπ).

6.6 ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΟΡΟΠΕΔΙΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ

Το Οροπέδιο Λασιθίου είναι η πιο προνομιούχος περιοχή της Κρήτης, επειδή:

1) Είναι περιοχή φυσικού κάλους. Διαθέτει πλούσια και σπάνιας ομορφιάς δάση, φαράγγια, σπήλαια, οροπέδια, ποτάμια κλπ. Ο λόγος άλλωστε που εδώ διάλεξε η Ρέα να γεννήσει το Δία, ο Δίας να απάγει την Ευρώπη, ο Μίνωας να πάρει από το Δία τους νόμους κ.α.

2) Διαθέτει τη μεγαλύτερη, ομαλότερη και πιο εύφορη πεδιάδα της Κρήτης. Το Οροπέδιο Λασιθίου παράγει σχεδόν τα πάντα και είναι από τα ελάχιστα Οροπέδια που συνάμα διαθέτουν και πάρα πολλά υπόγεια ύδατα σε σχετικά μικρό βάθος. Μάλιστα κάθε χωράφι έχει και δικό του πηγάδι. Υπάρχουν επίσης οι καλούμενες λίνιες που από τη μια αποξηραίνουν το κάμπο και από την άλλη εμπλουτίζουν τη γη με φυσική λιπαντική ύλη και νερό.

3) Διαθέτει έναν από τους πιο μεγάλους και πιο πλούσιους σε πανίδα και χλωρίδα ορεινούς όγκους της Κρήτης, τη Δίκτη ή Λασιθιώτικα βουνά.

4) Διαθέτει την πιο πλούσια μυθολογία και ιστορία. Στο Οροπέδιο Λασιθίου γεννήθηκε και ανατράφηκε ο Δίας απήγε την Ευρώπη και γέννησε το Μίνωα κλπ κλπ. Στο Οροπέδιο Λασιθίου είχαν το κεντρικό αρχηγείο τους οι πρωτοκαπετάνιοι της Κρήτης: Καλλέργηδες, Χορτάτζηδες, Κόρακας, Βασιλογιώργης, Μπαντουβάς, Κρασαναδάμης κ.α. και εκεί έγινε η πιο μεγάλη μάχη για της ελευθερία της Κρήτης, η Μάχη Λασιθίου κ.α. Ο λόγος άλλωστε που ο νομός Λασιθίου είναι ο μόνος νομός που δεν έχει όνομα πόλης, αλλά περιοχής, του (οροπεδίου, επαρχίας) Λασιθίου.

5) Οι κάτοικοί του Οροπεδίου Λασιθίου έχουν πλούσια κτηνοτροφική και γεωργική εμπειρία και μάλιστα όχι σε μονοκαλλιέργεια, αλλά πολυκαλλιέργειας (πατάτας, κολοκυθιού, αχλαδιού, ελιάς).

6) Τα γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα του θεωρούνται από τα καλύτερα της Κρήτης και όχι μόνο.

7) Είναι περιοχή που βρίσκεται δίπλα ακριβώς από μεγάλα τουριστικά θέρετρα και μεγάλα αστικά κέντρα: Μάλια, Ανάληψη, Χερσόνησος, Αγ. Νικόλαος κλπ

6.7 Τα μειονεκτήματα του Οροπεδίου Λασιθίου

1) Το χειμώνα κάνει πάρα πολύ κρύο σε σχέση προς τα άλλα μέρη της Κρήτης και γι αυτό εκεί: α) Δεν καλλιεργείται η ελιά β) Τα κοπάδια φεύγουν και πάνε στα χειμαδιά. Βρίσκονται στις παράλιες τόσο του Λασιθίου: Χερσόνησο, Αγ. Νικόλαο, Μίλατο κλπ όσο και Ηρακλείου: Φαβριανά, Ανάληψη κ.α., γ) Οι γεωργοί φεύγουν και πάνε στα μετόχια (βρίσκονται στις ίδιες περιοχές με τα χειμαδιά) και εκεί καλλιεργούν ελιές.

2) Παράγει όψιμα γεωργικά προϊόντα και ως εξ αυτού, αν και παράγει τα καλύτερα σε ποιότητα, δεν πιάνουν καλές τιμές. Είναι κάτι που σήμερα αντιμετωπίζεται με τα θερμοκήπια και τα μηχανήματα αντιμετώπισης των παγετών.

3) Είναι περιοχή απομονωμένη, αν και απέχει ελάχιστα από τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της Κρήτης. Η απομόνωση οφείλεται αφενός στην κρατική αδιαφορία που παρατηρείται τελευταία και αφετέρου στο ότι έχει πολύ μεγάλο υψόμετρο και περικλειόμενη από τις βουνοκορφές της Δίκτης. Κάτι που επιτείνεται και λόγω του ότι οι δρόμοι της είναι προπολεμικοί. Έχει πολύ άσχημο έως και επικίνδυνο οδικό δίκτυο.

6.8 Οι προοπτικές εξέλιξης του Δήμου (Και οι προτάσεις για την ανάπτυξή του)

Ο αείμνηστος Ανδρέας Παπανδρέου (ΠΑΣΟΚ) έλεγε ότι η ανάπτυξη του Οροπεδίου Λασιθίου θα συμβάλει όχι μόνο στην οικονομική ανάπτυξη της Κρήτης, αλλά και όλης της Ελλάδας. Έτσι από τη μια από τη μια έκανε εκεί το πρώτο Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ, έγινε στο χωριό Άγιος Γεώργιος του Οροπεδίου Λασιθίου, και από την άλλη έδωσε εντολή να γίνουν μια σειρά έργων προκειμένου να επιτευχτεί η ανάπτυξή του, όπως: Το Κέντρο Υγείας στο Χωριό Τζερμιάδων, η Λιμνοδεξαμενή στη θέση Χαυγά, το Αθλητικό Κέντρο Κρήτης στη θέση Ι. Μ. Κρυσταλλένιας, η Λιμνοδεξαμενή Αγίου Γεωργίου, το ΤΕΕ Αγίου Γεωργίου, η Βιβλιοθήκη Αγίου Γεωργίου κ.α. Παράλληλα με τα Μεσογειακά ολοκληρωμένα προγράμματα ενίσχυσε το εισόδημα των αγροτών.

Το Οροπέδιο Λασιθίου τα τελευταία χρόνια όχι μόνο δεν ακολουθεί το ρυθμό ανάπτυξης της υπόλοιπης Κρήτης, αλλά και δεν έχει ακόμη δρομολογήσει την

κατεύθυνση που πρέπει να ακολουθήσει. Απλώς ερημώνει συνεχώς. Οι κύριες αιτίες γι αυτό είναι οι εξής:

A) Η γεωργία και η κτηνοτροφία, η κύρια ασχολία των κατοίκων του Οροπεδίου Λασιθίου, κατέστησαν μη επικερδείς εργασίες.

B) Δεν υπάρχουν υπηρεσίες, ιδιωτικές και δημόσιες, για απασχόληση των νέων.

Γ) Είναι ανύπαρκτη η κρατική μέριμνα, η πολιτική στήριξης των γεωργών και κτηνοτρόφων, που αποτελούν και το μεγαλύτερο μέρος των κατοίκων της περιοχής.

Δ) Το Οροπέδιο Λασιθίου παρέμεινε απομονωμένο, έχει αποκοπεί από τα μεγάλα αστικά και παραθεριστικά θέρετρα της Κρήτης λόγω του απαράδεκτου οδικού δικτύου του.

Αποτέλεσμα όλων των ως άνω γεγονότων ήταν οι κάτοικοι απ' όλα τα χωριά του Οροπεδίου Λασιθίου εδώ και αρκετά χρόνια να φεύγουν και να πηγαίνουν είτε για προσωρινή είτε για μόνιμη εγκατάσταση στις παραθαλάσσιες περιοχές: Γούβες, Ανάληψη, Μάλια, Χερσόνησο κ.α., για να γίνουν σερβιτόροι ή για να ασχοληθούν με τουριστικές επιχειρήσεις: ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια, ενοικιάσεις αυτοκινήτων, καφετέριες κ.α., είτε στα μεγάλα αστικά κέντρα: Αθήνα, Ηράκλειο, Αγ. Νικόλαο κ.α. ως ιδιωτικοί και δημόσιοι υπάλληλοι: δάσκαλοι, καθηγητές, οδηγοί, σερβιτόροι κλπ.

Για την ανάπτυξη του Οροπεδίου Λασιθίου πρέπει να γίνουν τα εξής έργα υποδομής, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις μας:

1) Βελτίωση και σύντμηση του δρόμου που το συνδέει με το Βόρειο Οδικό Άξονα με ολιγόστευση των στροφών και τούνελ.

Είναι το βασικότερο έργο υποδομής για το Οροπέδιο Λασιθίου, αφού:

A) Σύμφωνα με διάφορες μελέτες με το τούνελ ο δρόμος και θα γίνει πιο ασφαλέστερος και θα συντομεύσει περίπου 5 – 30 λεπτά, ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες, γιατί μ' αυτό θα αποφεύγεται και η ομίχλη και ο παγετός και το μποτιλιάρισμα.

Πολλοί λένε επίσης ότι με το τούνελ μπορεί να ολιγοστέψει και ο όλος παγετός μέσα στο Οροπέδιο Λασιθίου.

B) Χωρίς ένα ολοκληρωμένο σύστημα συγκοινωνιών-μεταφορών, λένε οι ειδικοί επί της ανάπτυξης, δεν μπορεί μια τοπική οικονομία να ενσωματωθεί, αποτελεσματικά, στο εσωτερικό και διεθνές περιβάλλον.

Το Οροπέδιο Λασιθίου, λόγω του απαράδεκτου οδικού του δικτύου, είναι η πιο απομονωμένη περιοχή της Κρήτης, ενώ από τη μια απέχει μόλις ελάχιστα

χιλιόμετρα από τα μεγαλύτερα αστικά και τουριστικά κέντρα της Κρήτης (Ηράκλειο, Μάλια, Χερσόνησο, Άγιο Νικόλαο, Νεάπολη, Βραχάσι κλ) και από την άλλη είναι η πιο ωραία και η πιο πλουτοπαραγωγική περιοχή της Κρήτης. Γ) Ο δρόμος που συνδέει το Οροπέδιο με το Ηράκλειο κατασκευάστηκε επί Γερμανικής Κατοχής, με αγγαρείες των κατοίκων και με μόνα μέσα τους κασμάδες και τα φτυάρια. Δηλαδή με τρόπο που είχε ως αποτέλεσμα ο δρόμος αυτός να ακολουθεί πιστά το ανάγλυφο του εδάφους, με πολλές και απότομες στροφές. Και δε φτάνει μόνο αυτό, σήμερα ο δρόμος αυτός από τη μια επιμηκύνθηκε κατά 1,4 χιλιόμετρα και από την άλλη το μέρος που ήταν ευθεία γραμμή και μπορούσε κάποιος να τρέξει αφαιρέθηκε λόγω του φράγματος Αποσελέμη. Για την ιστορία να πούμε επίσης ότι ο δρόμος Γωνιές Ηρακλείου - Λασιθί κατασκευάστηκε προκειμένου οι Γερμανοί να ανεβάσουν στο Οροπέδιο Λασιθίου στρατεύματα και να αντιμετωπίσουν τους Κρήτες επαναστάτες του Καπετάν Μπαντουβά, Κρασαναδάμη κ.α. και ο δρόμος αυτός παραμένει σχεδόν ως έχει! Παρά τις κάποιες βελτιώσεις που κατά καιρούς έχουν γίνει, ο δρόμος αυτός, αφού δεν είναι φαρδύς και με τούνελ, παραμένει και μακρύς και κουραστικός και δύσκολος και επικίνδυνος.

2) Λήψη μέτρων για τη βελτίωση του εισοδήματος και των συνθηκών εργασίας των αγροτών, όπως: Αναδασμός, Βιολογικές καλλιέργειες, Δημιουργία τοπικής αγοράς πατάτας και κηπευτικών κ.α.

3) Ίδρυση Σχολών ΑΕΙ, ΤΕΙ ή μεταφορά στο Λασιθί από τα αστικά κέντρα στρατιωτικών μονάδων (αεροπορίας, πεζικού, καταδρομών κλπ).

4) Κίνητρα για όσους θέλουν να ανοίξουν εργοστάσιο ή βιομηχανία στο Οροπέδιο Λασιθίου. Επιδότηση βιοτεχνιών παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων (καλιτσούνια, ντολμαδάκι, ξεροτήγανα κλπ).

5) Αποπεράτωση Αθλητικού Κέντρου Οροπεδίου Λασιθίου. Αποπεράτωση, ανάδειξη και προβολή του υπάρχοντος Μουσείου Φυσικής Ιστορίας

6) Αξιοποίηση του φυσικού, αρχαιολογικού και πολιτιστικού αποθέματος, το οποίο συνίσταται:

Α) Από τη φυσική κληρονομιά, το μοναδικό λασιθιώτικο φυσικό περιβάλλον (βουνά, οροπέδια, σπήλαια, χλωρίδα, πανίδα κλπ) με την εξέλιξη του τοπίου από την ανθρώπινη επέμβαση σ' αυτό (αρδευτικά έργα, πηγάδια, χώνος, λίνιες κλπ),

Β) Από την αρχαιολογική κληρονομιά (Δίκαιο Άντρο, σπήλαιο Κρόνιο ή Τράπεζας, Καρφή κλπ),

Γ) Από την αγροτοβιομηχανική κληρονομιά (γεράνια ή ζυγοστατικοί δοκοί, ανεμόμυλοι, αλευρόμυλοι ή μονόκαιροι ανεμόμυλοι, πολύκαιροι ή νερόμυλοι,

αντλητικοί μηχανισμοί κλπ) και τη δημιουργία τουριστικών μονάδων προσέλκυσης.

Προτάσεις για πιλοτικές δράσεις ανάπτυξης του Λασιθίου που μπορούν να ενταχθούν σε ευρωπαϊκά προγράμματα τύπου INTEREG ΚΑΙ ΕΠΑΝ, είναι οι εξής:

- Ανάδειξη και προβολή αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων και ενίσχυση της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας.
- Ίδρυση αγροτικού μουσείου και σύσταση οικομουσείων γεωργικής και κτηνοτροφικής ζωής
- Ίδρυση Μουσείου Εθνικής αντίστασης και οικομουσείων αγωνιστών και καπεταναίων (Καζάνη, Μηλιαρά, Βασιλιογιώργη, Κρασαναδάμη κλπ) Εθνικής Αντίστασης.
- Μετατροπή διατηρητέων ή παραδοσιακών κτιρίων σε κύρια τουριστικά καταλύματα.
- Μετασκευή και διαμόρφωση παλαιών αγροτικών οικιών και κτηνοτροφικών μαντριών σε χώρους κοινωνικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων, εκθέσεων κλπ.
- Δημιουργία μόνιμης γεωργικής και κτηνοτροφικής έκθεσης.
- Ανάπτυξη - αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας Λασιθίου.
- Αναστήλωση των λασιθιώτικων ανεμόμυλων (νερόμυλων και αλευρόμυλων) και δημιουργία θεματικού λαογραφικού αιολικού πάρκου.

Μ' αυτό το Λασιθί θα ξαναβρεί την ταυτότητά του και θα ξαναγίνει ένα συγκλονιστικό και πάλι αξιοθέατο.

Είναι αδιανόητο, αν όχι αμαρτία, άλλα μέρη με λιγότερη ομορφιά και καθόλου αρχαιολογικούς θησαυρούς να ζουν από τον τουρισμό και το Λασιθί να έχει όλα τα καλά του Θεού και μάλιστα σε υπερθετικό βαθμό και να τα έχει ανεκμετάλλευτα.

- Προώθηση ολοκληρωμένων ειδικών προγραμμάτων που αφορούν κάθε είδους παρεμβάσεις για ορεινούς όγκους για ανάδειξη όλων των μορφών ορεινού τουρισμού.
- Προώθηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων προστασίας, ανάδειξης και διαχείρισης περιοχών NATURA ή άλλων οικολογικά ευαίσθητων και προστατευόμενων περιοχών.
- Ίδρυση, επέκταση και ολοκληρωμένος εκσυγχρονισμός ξενοδοχείων.
- Δημιουργία τελεφερίκ στα «άγριας ομορφιάς» δυσπρόσιτα μέρη ή κάτι ως ο οδοντωτός σιδηρόδρομος.

- Δημιουργία Εθνικού Κρητικού Κήπου.
- Ανάπτυξη, ενίσχυση και προβολή του χειμερινού τουρισμού. Δημιουργία χιονοδρομικού κέντρου.
- Δημιουργία κέντρου ανεμοπτερισμού.
- Ίδρυση αρχαιολογικού Μουσείου προκειμένου να εκτεθούν εκεί όχι μόνο τα ευρήματα του Δικαίου άντρου, αλλά και όλα της περιοχής.
- Ανάδειξη και προβολή των σπηλαίων Δίκτης: Δικταίον άντρο, Κρόνιο, σπήλαιο Ηρακλή ή Αγ. Γεωργίου, σπήλαιο Περιστεράς κ.α.
- Δημιουργία δομών στήριξης - ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας των επιχειρήσεων στο Οροπέδιο Λασιθίου.
- Η ολοκλήρωση των ορεινών οδικών κυκλωμάτων, που αποτελούν καίριο παράγοντα για την υποστήριξη της ανάπτυξης των ειδικών μορφών τουρισμού.
- Ίδρυση – επέκταση – εκσυγχρονισμός εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής (Θεματικών Πάρκων, Συνεδριακών Κέντρων, Γηπέδων Γκολφ κ.α.)
- Ανάδειξη της κτηνοτροφικής και γεωργικής παράδοσης του Οροπεδίου Λασιθίου και τη διασύνδεσή της με τον τουρισμό
- Ανάπτυξη του θρησκευτικού και προσκυνηματικού τουρισμού (ανάδειξη φυσικών οικοσυστημάτων και παρεμβάσεις συντήρησης και ανάδειξης Ιερών Μονών, Δράσεις προβολής των δρόμων του Ορθόδοξου μοναχισμού, δημιουργία δικτύων θρησκευτικού τουρισμού κλπ).
- Ανάδειξη και προβολή των μοναστηριών, καθώς και της μοναστικής παράδοσης και κληρονομιάς της Ι.Μ. Κυσταλλένιας και της Ι. Μ. Βιδιανής.
- Δημιουργία μόνιμου φεστιβάλ. Στο Οροπέδιο υπάρχει ήδη η Γιορτή πατάτας, η Γιορτή κολοκυθιού, τα Δικταία και άλλες εκδηλώσεις, όμως είναι στα πλαίσια τοπικών πολιτιστικών εκδηλώσεων και όχι στα διεθνή επιστημονικά, βιομηχανικά και εμπορικά πλαίσια ή κάτι ως η Διεθνής Έκθεσης Θεσσαλονίκης.
- Ανάπλαση των χωριών με αναστήλωση όσων σπιτιών είναι παραδοσιακά και εκκαθάριση των εγκαταλελειμμένων και γκρεμισμένων μη παραδοσιακών. Σήμερα τα 2/3 περίπου των σπιτιών στα Λασιθιώτικα χωριά έχουν γίνει ερείπια, επειδή οι κάτοικοί τους εδώ και καιρό έχουν αποδημήσει για εξεύρεση καλύτερης τύχης.
- Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπλασης και αισθητικής των χωριών.
- Αναβάθμιση, συμπλήρωση και εκσυγχρονισμός υποδομών του ορεινού τουρισμού (ορειβατικών καταφυγίων).

- Πρόγραμμα για την προστασία και διαχείριση περιβαλλοντολογικά της ευαίσθητης, ημιορεινής, γεωργικής περιοχής του Οροπεδίου Λασιθίου.
- Η δημιουργία φόρουμ συναντήσεων με θέμα την διακονία της φύσης όπου θρησκευτικός – οικολογικός τουρισμός, αλλά και δράση προστασίας του περιβάλλοντος θα συναντιούνται.

Αν και το Οροπέδιο Λασιθίου αποτελεί πόλο έλξης για τις φυσικές ομορφιές του, τους αρχαιολογικούς χώρους και την ιστορία του, δεν έχει ακόμη αξιοποιηθεί τουριστικά. Απλώς στα χωριά του λειτουργούν κάποιοι παραδοσιακοί ξενώνες, στους οποίους βρίσκουν κατάλυμα όσοι επιθυμούν ήρεμες διακοπές κοντά στη φύση και μακριά από την πολυκοσμία.

6.9 Αγροτουριστικά καταλύματα Οροπεδίου

Παραδοσιακοί Ξενώνες «Βιλαέτι»

Το συγκρότημα παραδοσιακών ξενώνων και κατοικιών Βιλαέτι καθώς και ο ατμοσφαιρικός πολυχώρος που διαθέτει για καφέ, βραστάρια και παραδοσιακή κρητική κουζίνα, βρίσκεται στο χωριό 'Άγιος Κωνσταντίνος στο πανέμορφο Οροπέδιο Λασιθίου στην Κρήτη.

Τα αναπαλαιωμένα αρχοντικά του συγκροτήματος, βρίσκονται διάσπαρτα μέσα στο χωριό. Εναρμονισμένα στο φυσικό περιβάλλον και τη ζωή του τόπου προκαλούν τον επισκέπτη να ακολουθήσει τις χαρτογραφημένες διαδρομές του χωριού και να τα ανακαλύψει, γνωρίζοντας ταυτόχρονα μικρές πανέμορφες γωνιές.

Στην Κρητική διάλεκτο και στην Λασιθιώτικη ντοπολαλιά "ΤΟ ΒΙΛΑΕΤΙ" χαρακτηρίζει ένα μεγάλο χώρο, μια μεγάλη έκταση και σε ελεύθερη μετάφραση ένα πλήθος πραγμάτων.

Η αναπαλαίωση του ξενώνα, ολοκληρώθηκε όπως ολοκληρώνεται ένα ψηφιδωτό έργο τέχνης. Το ξύλο και η πέτρα παντρεύτηκαν με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να κρύψουν το αναγκαίο υλικό του αιώνα μας: το τσιμέντο.

Η διαμονή σε ένα τέτοιου μουσειακού τύπου χώρο, δίνει στον επισκέπτη κάτι από την ηρεμία και τη γαλήνη του. Είναι μια εμπειρία που πρέπει κανείς να ζήσει για να μπορέσει να χαλαρώσει τους ρυθμούς της ζωής του.

Ξενώνας Αργουλιάς

Στο χωριό Τζερμιάδων του Οροπεδίου Λασιθίου, σε υψόμετρο 900μέτρων, βρίσκεται ο ξενώνας «Αργουλιάς». Είναι η πιο παλιά γειτονιά του χωριού, που

ανακατασκευάστηκε με σεβασμό στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική και με υλικά συμβατά με το περιβάλλον, όπως πέτρα, κεραμίδι και ξύλο.

Το συγκρότημα του ξενώνα αποτελείται από 2 studios και 9 πετρόκτιστα διαμερίσματα τα οποία διαθέτουν υποδομή και πλήρη εξοπλισμό κουζίνας, κεντρική θέρμανση (σε 24ώρη βάση), σαλόνι με τζάκι, ενώ τα περισσότερα έχουν μπαλκόνι με θέα τον Λασιθιώτικο κάμπο και την οροσειρά της Δίκτης. Ο ξενώνας αποτελεί ιδανικό προορισμό για όσους αναζητούν στιγμές χαλάρωσης και ξεγνοιασιάς, καθώς η τοποθεσία που βρίσκεται, η κατασκευή και η διακόσμησή του, προδιαθέτουν για την ευχάριστη διαμονή του φιλοξενούμενου.

Έχοντας μια πολύχρονη εμπειρία και άριστη γνώση της Κρητικής γαστρονομικής παράδοσης, οι οικοδεσπότες επιμελούνται τα γεύματα προσφέροντας ξεχωριστές γεύσεις στο εστιατόριο του ξενώνα. Οι επισκέπτες μπορούν επίσης να απολαύσουν τον καφέ ή το ποτό τους, στο καφέ που λειτουργεί στον ίδιο χώρο.

Οικολογικό παραδοσιακό πάρκο «Λάσινθος»

Στο Οροπέδιο Λασιθίου, διάσημο για τον κάμπο του και τους χιλιάδες ανεμόμυλους του, εκεί όπου σύμφωνα με τη μυθολογία γεννήθηκε ο Δίας, ο πατέρας θεών και ανθρώπων, κοντά στο χωριό Άγιος Γεώργιος, βρίσκεται το "Λάσινθος", το μοναδικό Παραδοσιακό Χωριό Οικολογικού Τουρισμού στην Κρήτη.

Το "Λάσινθος", πήρε το όνομα του από την αρχαία λέξη «Λάσινθος» (Λάσινθος-Λασίθι) η οποία βρέθηκε σε αρχαίες επιγραφές σε διάφορα σημεία της Κρήτης και η ηλικία της είναι τουλάχιστον 3.500 χρόνων.

Τόπος φιλόξενος και γαλήνιος, πολύ κοντά στην πολύβουη βόρεια ακτή της Κρήτης (μόλις λίγα χιλιόμετρα από τα Μάλια) αλλά συνάμα τόσο κοντά στην καρδιά της Κρητικής Γης.

Συνδυάζοντας το ήρεμο, καταπράσινο και ασφαλές περιβάλλον στους πρόποδες της οροσειράς Δίκτη με την απaráμιλλη και αναλλοίωτη ομορφιά του εναλλασσόμενου άγριου φυσικού τοπίου, συνθέτει μία καταπληκτική εικόνα αξέχαστη στον επισκέπτη.

Διαθέτει εργαστήριο κεραμικής, ανέμη και αργαλειό, σύγχρονη μονάδα επεξεργασίας αρωματικών φυτών και μελιού. Επίσης, διαθέτει, εργαστήρια ξυλογλυπτικής και κηροπλαστικής και βέβαια δεν θα μπορούσε να λείπει το αποστακτήριο ρακής ή αλλιώς "το ρακοκάζανο" που διοργανώνονται αξέχαστες βραδιές με πολύ γλέντι και τραγούδι.

Ακόμη, θα μπορέσετε να προμηθευτείτε όλα τα παραδοσιακά και βιολογικά προϊόντα τα οποία κατασκευάζονται, επεξεργάζονται και τυποποιούνται στο πάρκο (π.χ. κεραμικά, υφαντά, κεριά, μέλι, ξύλινες κατασκευές, αρωματικά φυτά) καθώς επίσης και προϊόντα της κρητικής γης, από το παντοπωλείο του Λάσινθος.

Στο πάρκο ακόμη λειτουργούν καφενείο, συνεδριακό κέντρο και εκκλησία.

6.10 Ερωτηματολόγιο

Για την ολοκλήρωση της εργασίας αυτής, επισκεφτήκαμε τις παραπάνω επιχειρήσεις και έπειτα από συνομιλία με τους ιδιοκτήτες, μας απάντησαν στο παρακάτω ερωτηματολόγιο και στη συνέχεια σας παραθέτουμε τις απαντήσεις και τα σχόλιά τους.

Ερώτηση 1:

Πότε ξεκίνησε η λειτουργία της επιχείρησής σας.

Ερώτηση 2:

Τι δυνατότητα έχει το κατάλυμά σας.

Ερώτηση 3:

Με ποια προγράμματα χρηματοδοτηθήκατε.

Ερώτηση 4:

Η άποψή σας για τις προοπτικές της επιχείρησής σας.

Ερώτηση 5:

Τι άλλο θα μπορούσε να έχει γίνει και τα προβλήματα που αντιμετωπίζετε.

A) Βιλαέτι

Το Βιλαέτι ξεκίνησε την λειτουργία του το 2004 και εντάχθηκε σε χρηματοδοτικό πρόγραμμα του ΟΠΑΧ [ολοκληρωμένα προγράμματα αγροτικού χώρου]. Η μέγιστη δυναμικότητα του είναι 25 κλίνες. Απάντηση με συγκρατημένη αισιοδοξία δόθηκε στην ερώτηση για τις προοπτικές της επιχείρησης. Συγκεκριμένα έγινε αναφορά στην ταυτόχρονη ανάπτυξη κι άλλων παρόμοιων επιχειρήσεων οι οποίες θα αποτελούσαν πόλο έλξης περισσότερων επισκεπτών. Επίσης τονίστηκε η ανάγκη για συνεργασία όλων των τοπικών παραγόντων [Δήμος, επιχειρήσεις, σύλλογοι κτλ.]. Η υπεύθυνη του ξενώνα αναφέρθηκε στην ανάγκη ύπαρξης νομικού πλαισίου που να καθορίζει με σαφήνεια τις προϋποθέσεις ένταξης μιας επιχείρησης στις αγροτουριστικές, έτσι ώστε να προστατεύεται ο κλάδος από το φαινόμενο του μαζικού τουρισμού.

B) Αργουλιάς

Δυστυχώς κατά την διάρκεια αυτής της εργασίας δεν στάθηκε δυνατό να έρθουμε σε επαφή με κάποιον υπεύθυνο από την επιχείρηση αυτή. Απέφυγαν αρκετές φορές να μας μιλήσουν με αποτέλεσμα τα μόνα στοιχεία που διαθέτουμε να είναι εκείνα που βρίσκονται στον ιστότοπό του, στοιχεία τα οποία δεν βοηθούν στην έρευνά μας.

Γ) Λάσινθος

Το οικολογικό πάρκο Λάσινθος άρχισε να λειτουργεί το 2005.Χρηματοδοτήθηκε μέσω των προγραμμάτων Leader και ΟΠΑΑΧ'. Έχει δυναμικότητα 60 κλινών. Το κατάλυμα φιλοξενούσε επισκέπτες όλο το χρόνο μέχρι το2012. Το υψηλό κόστος λειτουργίας κατά την διάρκεια του χειμώνα ήταν ο λόγος που τώρα τα δωμάτια λειτουργούν μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες. Οι ιδιοκτήτες του πάρκου είναι θετικοί στην συνεχεία της προσπάθειας να κρατηθεί η επιχείρηση σε πλήρη λειτουργία [δωμάτια, φάρμα ,εργαστήρια ,εστιατόριο].

Κεφάλαιο 7

Συμπεράσματα

Κατά τη διάρκεια εκπόνησης αυτής της πτυχιακής εργασίας, συναντούσαμε συχνά το ερώτημα «Τι είναι αγροτουρισμός?», διαπιστώνοντας έτσι ότι ο κόσμος ακόμη δεν είναι εξοικειωμένος με την έννοια αυτή.

Στο ερώτημα αυτό ο καθένας δίνει διαφορετικές απαντήσεις. Κοινή πεποίθηση ευτυχώς είναι ότι επιχειρώντας αγροτουριστικά σε περιοχές που είχαν αρχίσει να αδειάζουν από νέους, αναφερόμαστε πάντα σε αγροτικές περιοχές.

Ο τουρισμός σ' αυτά τα μέρη είναι η ανάσα που θα δώσει την ελπίδα. Τα προϊόντα του τόπου που παράγονται για να καταναλωθούν από τους επισκέπτες, ανήκουν στο αγροτουριστικό προϊόν. Μια κυρίαρχη άποψη είναι ότι το αγροτικό εισόδημα ενισχύεται από τον αγροτουρισμό. Δηλαδή δρα επικουρικά σαν συμπληρωματική ασχολία. Μήπως όμως έτσι τελικά, χωρίς οργανωμένο σχέδιο δεν είναι τα αποτελέσματα τόσο ενθαρρυντικά, έτσι ώστε να αποτελέσουν πόλο έλξης για νέους που θα έβλεπαν σ' αυτό το μέλλον τους;

Οι αγροτικές μας περιοχές έχουν ομορφιά, παράδοση, κουλτούρα, όμως τα έχουν συνήθως κρυμμένα μονό στις καρδιές των κατοίκων. Αυτά που θα έπρεπε να δείχνουμε πρώτα, έχουν σκιαστεί από την προχειρότητα, την εύκολη λύση, την μόδα. Αυτό το καταλαβαίνει κάποιος όταν προσπαθήσει να κάνει μια στάση σ' ένα όμορφο χωριό στο δρόμο του γυρισμού από ένα τουριστικό θέρετρο. Οι περιοχές αυτές συνήθως έχουν κάποιο περίπτερο ή καφενείο, αναγκάζοντας τους κατοίκους να καλύπτουν τις ανάγκες τους στην κοντινότερη πόλη.

Διαβάζοντας εμπειρίες ανθρώπων οι οποίοι αγανακτισμένοι από τους ρυθμούς της αστικής περιοχής επιχείρησαν να μεταβούν σε κάποιο χωριό και να δημιουργήσουν μια μικρή επιχείρηση, ένα παραδοσιακό καφενείο, ένα παντοπωλείο με προτίμηση στα προϊόντα του τόπου, με παράλληλη ασχολία την αγροτική τους δραστηριότητα, κατάφεραν να αλλάξουν την ζωή τους, αλλά και να αποτελέσουν προορισμό. Πιστεύω πως κι αυτό αποτελεί αγροτουριστική δραστηριότητα. Οτιδήποτε είναι αυτό που θα τραβήξει επισκέπτες, ανθρώπους που θα ενδιαφερθούν να δουν από κοντά την ζωή των ανθρώπων της επαρχίας, είναι αγροτουριστικό. Έτσι το εισόδημα του αγρότη,

έμμεσα ενισχύεται. Όμως η αλλαγή θα μπορούσε άραγε να επέλθει εάν το όραμα ήταν να κάνουμε την επαρχία μας ακαταμάχητη. Να ξαναγεννηθεί. Να της δώσουμε πίσω το χρώμα της, την ποιότητα των προϊόντων της, την παλιά της αγνότητα, τους άλλοτε φιλόξενους ανθρώπους της. Ποιος είναι αυτός που δεν θα ήθελε να βρεθεί ξανά στο χωριό του, στο χωριό του φίλου του; Σε πολλά μέρη στην Ελλάδα έχουμε δει να γίνεται κάτι ανάλογο, όπως στα χωριά του Πηλίου.

Όλα αυτά προϋποθέτουν τη σοβαρή απόφαση του καθενός που θα ασχοληθεί και την απαραίτητη τεχνογνωσία και κατάρτιση, καθώς και την αρωγή του κρατικού μηχανισμού μέσω των αναπτυξιακών προγραμμάτων, χωρίς να χρειάζεται η παρεμβολή μεσαζόντων. Η αξιοκρατία και η σωστή οργάνωση ενός σχεδίου δράσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη της επιχείρησης, μέσω της έρευνας και της αξιολόγησης θετικών και αρνητικών παραμέτρων, είναι ίσως το κλειδί για την επιτυχία και άνθιση οποιασδήποτε επιχείρησης και φυσικά, στην περίπτωση μας, μιας αγροτουριστικής επένδυσης.

Δυστυχώς όμως είναι πολλά τα παραδείγματα που δεν ακολουθούν τον κανόνα και προσπαθούν με πλάγιους τρόπους να καρπωθούν τις τυχόν επιδοτήσεις, χωρίς την ύπαρξη συγκεκριμένου σχεδίου που να εξασφαλίζει έως ένα βαθμό το μέλλον μιας τέτοιας επιχείρησης, προσβλέποντας μόνο στον πρόσκαιρο πλουτισμό.

Βιβλιογραφία

- Αγροτουρισμός: Μοχλός για την ανάπτυξη της υπαίθρου
Δρ.Γεώργιος Στ. Έξαρχος-Δρ.Στέφανος Γ. Καραγιάννης, Εκδόσεις: Κέντρο
Τεχνολογικής Έρευνας Κρήτης
- Αειφορία και εναλλακτικός τουρισμός
Δρ.Κωνσταντίνος Ανδριώτης, Εκδόσεις: Αθ.Σταμούλης
- Επιχειρήστε...αγροτουριστικά
Στέλλα Ασκέλη, Εκδόσεις: Κέρκυρα
- Επιχειρηματικές ευκαιρίες για νέους και γυναίκες.
Εφημερίδα «Το Βήμα», Σάββατο 25-10-2003

Ηλεκτρονικές πηγές

- <http://www.lasinthos.gr/>
- <http://www.argoulias.gr/>
- <http://www.vilaeti.gr/>
- www.agrotour.gr
- www.minagrec.gr
- www.oropedio.gr
- www.anlas.gr
- [http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/1112/1/rizopoulou
u_vasiliki.pdf](http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/1112/1/rizopoulou_vasiliki.pdf)
- <http://www.krassanakis.gr/oropedio.htm>